

www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН

BIH	2.40	KM
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	2.09	EUR
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	12.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

02898

PRINTED IN SERBIA

ЗАБАВНИК

24. 8. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2898

HIGH
TECH

ПАЈАЦ КОЈИ ЈЕ ОТЕРАО
ВАЛКИРЕ

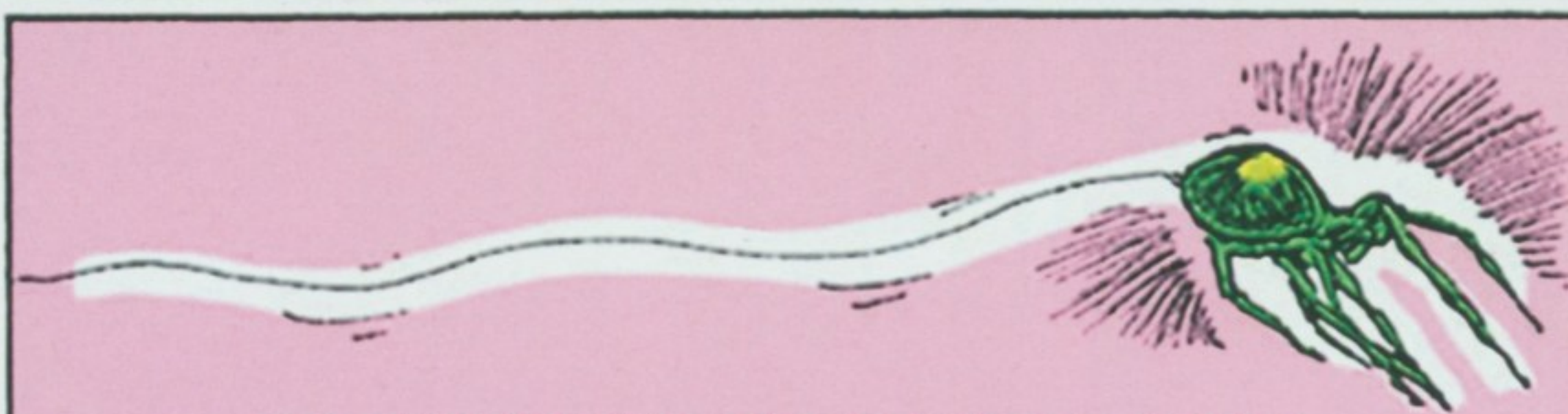
ЗОВИТЕ СЕ
СРЕЋКОВИЋ

За све од 7 до 107!

Риплеј

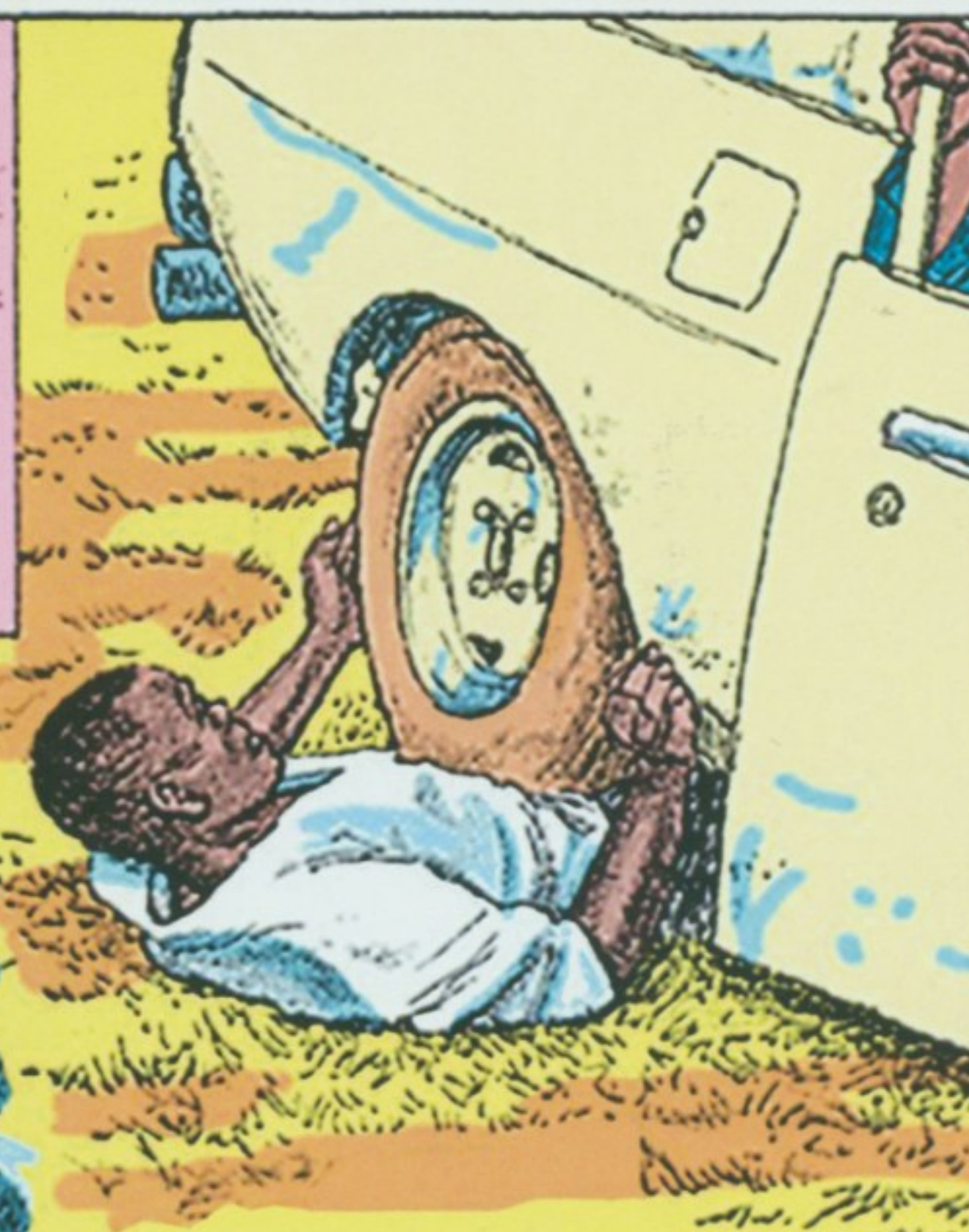
Веровали или не!

СТОТИНАМА КИЛОМЕТАРА КРОЗ ВАЗДУХ
ПО НИТИ ПАУЧИНЕ
МОЖЕ ДА ПУТУЈЕ, ЧАК И ПРЕКО ОКЕАНА, МАЛИ ПАУК.

НОБЕЛОВА НАГРАДА ЗА СЛУЧАЈНО ОТКРИЋЕ, МИКРОТАЛАСНО
ПОЗАДИНСКО ЗРАЧЕЊЕ, ДОДЕЉЕНА ЈЕ 1978. ГОДИНЕ
АМЕРИКАНЦИМА АРНОУ ПЕНЗИЈАСУ И РОБЕРТУ ВИЛСОНУ.

КАДА КАМИОН ПРЕЂЕ ПРЕКО
ГРУДИ ПАТРИКА ЧИЗИЈА,
СНАГАТОРА ИЗ КЕНИЈЕ, ОН
НЕПОВРЕЂЕН УСТАНЕ.

© 2006 Ripley Entertainment Inc.

10-15

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

... **со** која би се извадила из свих океана могла би да прекрије целу Европу слојем дебелим 5 километара ■

... **реч** за математички појам „алгоритам“ изведена је из имена великог арапског математичара Али Хваризмија, а реч „алгебра“ добила је име по наслову његове књиге ■

... **Средоземно** море једно је од најзагађенијих јер нема јаких струја које би однеле отпад. Воде овог мора помешају се с Атлантским океаном тек једном у 100 година ■

... **италијански** сир моцарела прави се од бивољег млека ■

... **осушени цветови** биљке **бухач**, **Chrysanthemum cinerariaefolium**, из породице хризантема, користе се у производњи инсектицида ■

... у **Непалу** се слави педесет верских празника годишње, па становници у празновању проведу 120 дана ■

... **пустиња** Сахара била је некада плодна, зелена и насељена област. Тако казују слике на стенама у Тасли-н-Аџеру, у Либији, старе осам хиљада година на којима су приказане бројне животињске врсте, ловци и жене које уситњавају брашно ■

... **прве** графитне оловке произведене су у Енглеској 1565. године ■

... **амерички** научници који су се бавили научним знањем стваралаца акционих и научнофантастичних филмова испитујући њихова дела, недавно су дошли до закључка да су и писци сценарија и редитељи заправо научно неписмени и да у приличној мери заглупљују гледаоце бесмислицама ■

... **постоје** четири верзије научнофантастичног филма

... **ваљкасти црв алвинела**, **Alvinella rotreјана**, једина је копнена животиња која може да живи у зиду вулкана и поднесе температуру од 105 степени Целзијуса ■

„Блејд Ранер“, а у припреми је и пета. Редитељ Ридли Скот још није задовољан ни једном досадашњом верзијом филма који је пре четврт века снимио према роману Филипа К. Дика ■

ПОДТИКНИ
ЗАБАВНИК

24. 8. 2007.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

НАПОКОН КУКА! ПРИЈА ПОСЛЕ
НАПОРНОГ ДАНА!

ШТА ЛИ ЈЕ ХЕЛГА СПРЕМИЛА
ЗА ВЕЧЕРУ?

СТИГАО САМ,
ХЕЛГА!

ДОБРО!

КАД ЋЕМО ДА
ВЕЧЕРАМО?

ЈОШ МАЛО!

ШТА РАДИШ
У СПАВАЌОЈ
СОБИ?

СПРЕМАМ СЕ
ЗА ЖУРКУ КОД
СВЕНСЕНОВИХ!

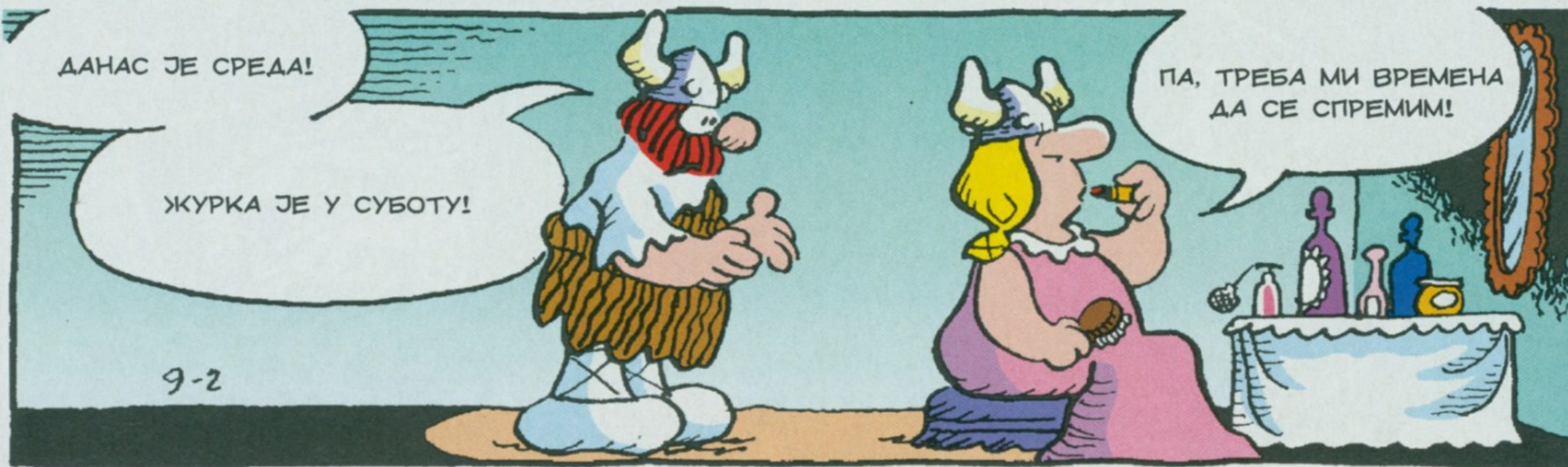

ДАНАС ЈЕ СРЕДА!

ЖУРКА ЈЕ У СУБОТУ!

9-2

ПА, ТРЕБА МИ ВРЕМЕНА
ДА СЕ СПРЕМИМ!

НЕМАЊИЋИ
И БУГАРСКИ ЦАРЕВИ

БРАЋА

Илустровао Владимир Аексић

ПО МАЈКАМА

Везе са суседном Бугарском имале су кључни значај за српску државу у средњем веку. Србија се у 9. и 10. веку налазила у подређеном положају према тада врло моћном Бугарском царству. Забележено је и да су 864. године Срби у својим планинама зауставили и поразили бугарску војску и да су заробили Владимира, сина бугарског цара Бориса. Бугари су опустошили српске земље 924. године, након чега је Србија једно време била само зависна област све док се није ослободила под кнезом Чаславом Клониновићем. И друга српска држава – Дукља – одржавала је блиске везе с Бугарском. Дукљански владар Јован Владимир оженио се кћерком македонског и бугарског цара Самуила Косаром. Његов даљи потомак – дукљански краљ Бодин – у време побуне Бугара против Византије, чак је био проглашен бугарским царем под именом Петар (1072. године).

Изузетно блиске везе између Србије и Бугарске уочавају се и у доба Немањића. Српски владари успостављали су у готово свакој генерацији брачне везе с бугарским владарским породицама. Четири Бугарке биле су удате за Немањиће, док су четири Српкиње биле удате за бугарске владаре. О тим брачним везама не знамо много. Средњовековни документи, а нарочито животописи владара, нажалост ретко или никако, не помињу њихове бракове или супружнике. Детаљније је позната судбина само неких од тих жена, као и њихових потомака, али некада је име супружника све што је историја сачувала. До нас нису допрле љубавне заклетве, нити приче о љубакању у предвечерње сате, о занесеним погледима, о стиску руке, нити заклетве о вечној, доживотној верности...

Српкиња – бугарска царица

Српски краљ Стефан Владислав, унук великог жупана Немање, био је ожењен *Болеславом*, кћерком знаменитог бугарског цара Јована Асена II, једног од најмоћнијих владара свог доба на Балкану. Владислав је дошао на престо Рашке уз подршку таста из Бугарске

збацивши свог старијег брата Стефана Радослава (1234. године). Користећи своје везе, Владислав је успео да из бугарске престонице Трнова пренесе у Србију, у манастир Милешева, мошти свога стрица светог Саве. Наиме, приликом посете двору у Трнову 1226. године, архиепископ Сава разболео се и умро, па је ту био и сахрањен. Међутим, након смрти моћног таста, Владислав губи подршку међу српским племством. Био је приморан да преда власт млађем брату Урошу I. У

браку с Бугарком Болеславом, Владислав је имао два сина – жупане Стефана и Десу, као и једну кћерку. *Сестра Стефана Владислава, односно кћи Стефана Првовенчаног*, чије име није сачувано, била је удата за бугарског севастократора Александра, брата цара Јована Асена II. Њен син севастократор Калоян подигао је близу Софије знамениту цркву Бојану, с чувеним фрескама из 1259. године које су данас уписане на листу светске баштине Унеска. У натпису ове цркве Калоян помиње да је *„унук светита Стевана краља Српскаго“*.

Једна друга српска принцеза непознатог имена била је *мајка буларског цара Константина Тиха*, чији се портрет такође налази у цркви Бојана. Наиме, *кћи великог жупана Стефана Немање* била је удата за бугарског великаша *Тиха Асена*. Њихов син, односно Немањин унук који се звао Константин Тих Асен, био је две деценије бугарски цар (1257–1277). У једној повељи Константина Тиха помиње се *„св. Симеон Немања, деда царства ми“*, а и византијски хроничари говоре о њему као *„упола Србину“*. У Константиново доба у Бугарску су упали Монголи и опустошили целу земљу. Једном приликом цар Константин Тих пао је с коња и сломио ногу. То су искористили његови непријатељи, побунили се и убили га. Његов син Михаил Асен није успео да обезбеди очево наслеђе. И њега су убили 1300. године.

Вероватно је и у тим средњовековним везама, као у сваком браку, било љубави и сирасији, радости и туге, оданости, али било је понекад и неверства, свађа и развода

Смрт Константина Тиха имала је посредни утицај на власт у Србији. Неколико година касније, српски краљ Драгутин у лову је пао с коња и такође сломио ногу. Протумачивши незгоду као Божију казну и сетивши се несрећне судбине свог рођака у Бугарској, Драгутин је решио да избегне сличан крај. На сабору у Дежеву, 1282. године, добровољно је уступио власт млађем брату Милутину, задржавши само неке области на северу Србије.

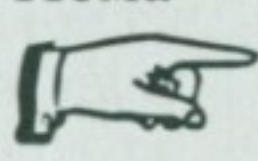
Краљ Стефан Урош II Милутин, у низу веза (био је ожењен најмање пет пута, а можда и више), склопио је брак 1284. године са *Аном, кћерком буларског цара Георгија I Тертера*. Овај цар био је куманског порекла и владао је у време слабљења Бугарске као балканске силе. Изгубио је власт 1292. године. Након тога до смрти (1308) живео је на двору свог сина цара Теодора Светислава. Краљ Милутин променио је жену чим су се променили његови политички циљеви. Након што је решио да склопи мир с византијским царем Андроником II Палеологом, Милутин је 1299. године отерао Бугарку Ану и оженио се царском кћерком Симонидом, која је тада имала само осам година. Ана Тертер се у другом браку удала за византијског племића.

Милутинов (вероватно ванбрачни) син Стефан Урош III Дечански био је у првом браку, око 1293. године, ожењен *Теодором, кћерком буларског цара Смилеца*. Теодора је била мајка најмоћнијег српског владара цара Душана (умрла 1322). Смилец, деда цара Душана, био је бугарски великаш. Дошао је на царски престо 1292. године. Био је ожењен кћерком византијског севастократора Константина Палеолога (брата византијског цара Михаила VIII Палеолога). Према томе, цар Душан је посредством своје бабе, бугарске царице и византијске принцезе, имао додатни основ да претендује на царски престо Византије. Стефан Дечански и Теодора су, поред Душа-

на, имали још једног сина – Душицу, који је умро млад у Цариграду, у време прогонства његовог оца Стефана Дечанског.

И *кћерка краља Милутина Ана (или Нема)* била је удата за бугарског владара – цара Михаила Асена III Шишмана. Као и већина бугарских царева тог доба, Михаил није постао владар 1323. године по праву наследства, него силом и коришћењем свог положаја господара Видина. Основао је последњу царску династију Бугарске. Убрзо после ступања на престо, слично краљу Милутину, Михаил Шишман се развео од своје супруге Српкиње да би се оженио византијском принцезом. Касније је заратио са Србима, али је у чувеној бици код Велбужда, 1330. године, изгубио и престо и главу. Овом битком, у којој се по ратничким способностима посебно истакао краљев син Стефан Душан, Србија се потврдила као најзначајнија сила на Балкану тога доба.

У *„Краљевству Словена“* Дубровчанина Орбина, приповеда се како је *„У бици био рањен и оборен с коња цар Михајло. Али пошто га нису тада препознали, касније га је нашао један српски коњаник међу онима који су се због рана били склонили у шуму, где су лежали на земљи јер се нису могли макнути с места. Када је био доведен пред краља Стефана, овај му је рекао да га је праведни суд божији довео до тога. На то Буларин ништа не одговори, већ обрати поглед према њему, подиже прсти према небу и рече: ‘Нека се испуни воља Божја’*. Изрекав то, издахне.”

Михаила Шишмана наследио је његов и Анин син (односно унук краља Милутина) Јован Стефан, који је претходно с мајком живео у избеглиштву у Србији. Међутим, већ након годину дана, бугарска властела се побунила, збацила Јована Стефана с власти и довела на престо његовог рођака Јована Александра. Јован Стефан је с мајком поново побегао у Србију, а затим у Дубровник, па у Италију, где је и умро око 1373. године. Имао је два брата, Шишмана и Михаила. Њихова мајка Ана Немањић дуго је живела у изгнанству у Дубровнику

 (1337–1346). Њен син Шишман такође је умро у Дубровнику, а сахрањен је у бенедиктинској опатији на Локруму.

Душанова љуба

Следећу српско-бугарску брачну везу склопио је Стефан Урош (IV) Душан, након обарања и убиства свог оца Стефана Дечанског. Као врло практичан човек и владар, несклон сентименталностима, Душан је „заборавио“ на интересе свог брата од тетке, бившег бугарског цара Јована Стефана. Уместо тога, одлучио је да поправи односе са источним српским суседима, па је склопио савез с новим бугарским царем Јованом Александром, који је дошао на власт исте године кад и Душан. У складу с обичајима, овај савез учвршћен је браком *Стефана Душана с царевој сестром Јеленом*, склопљеним на Ускрс 1332. године. Цар Душан је, према томе, имао веома блиске везе с бугарским владарима – и мајка и супруга биле су Бугарке. Тако се значај бугарских веза за Србију потврђује и у личности најмоћнијег од српских средњовековних владара.

Царица Јелена била је жена чврстих ставова. Готово редовно појављује се на фрескама, достојанствено приказана уз свог супруга, краља, а касније цара, који је очигледно за њу био веома везан. Византијски цар и писац Кантакузин „хвали њену речитост, бистрину погледа и политичку мудрост“. На основу бројних портрета, сачуваних на фрескама, Јелена се описује као „црномањаста, лепо развијена, нимало тојазна. Нос танак и дуљачак. Обрве танке и високо извијене у лук. Очи мало жућкасте, помало косе, монголске. Иако покривен отрлицом, види се да је врати дуљачак и танак.“ У једном дубровачком писму помиње се „велика љубав“ Душанова према Јелени. Додуше, брак је првих година помутила чињеница да Јелена није могла свом супругу да роди наследника. То је био главни задатак који је имала снаха у било којој владарској породици. Запостављање овог „државног задатка“ повлачило је за последицу развод. У једном тренутку, оваква судбина запретила је и браку Душана и Јелене. Наиме, после четири године, Душан је изгубио стрпљење, па је 1336. године преко Дубровника послао емисаре по Европи, не би ли себи нашао нову младу. Избор је пао на принцезу Елизабету, деветнаестогодишњу нећаку аустријског војводе и кћерку покојног немачког краља. Брачни преговори који су били већ далеко одмакли, ненадано су завршени. У једној аустријској хроници наводи се да је млада принцеза била толико ужаснута могућно-

БИТКА КОД ВЕЛБУЖДА ИЗМЕЂУ СРБА И БУГАРА (1330)

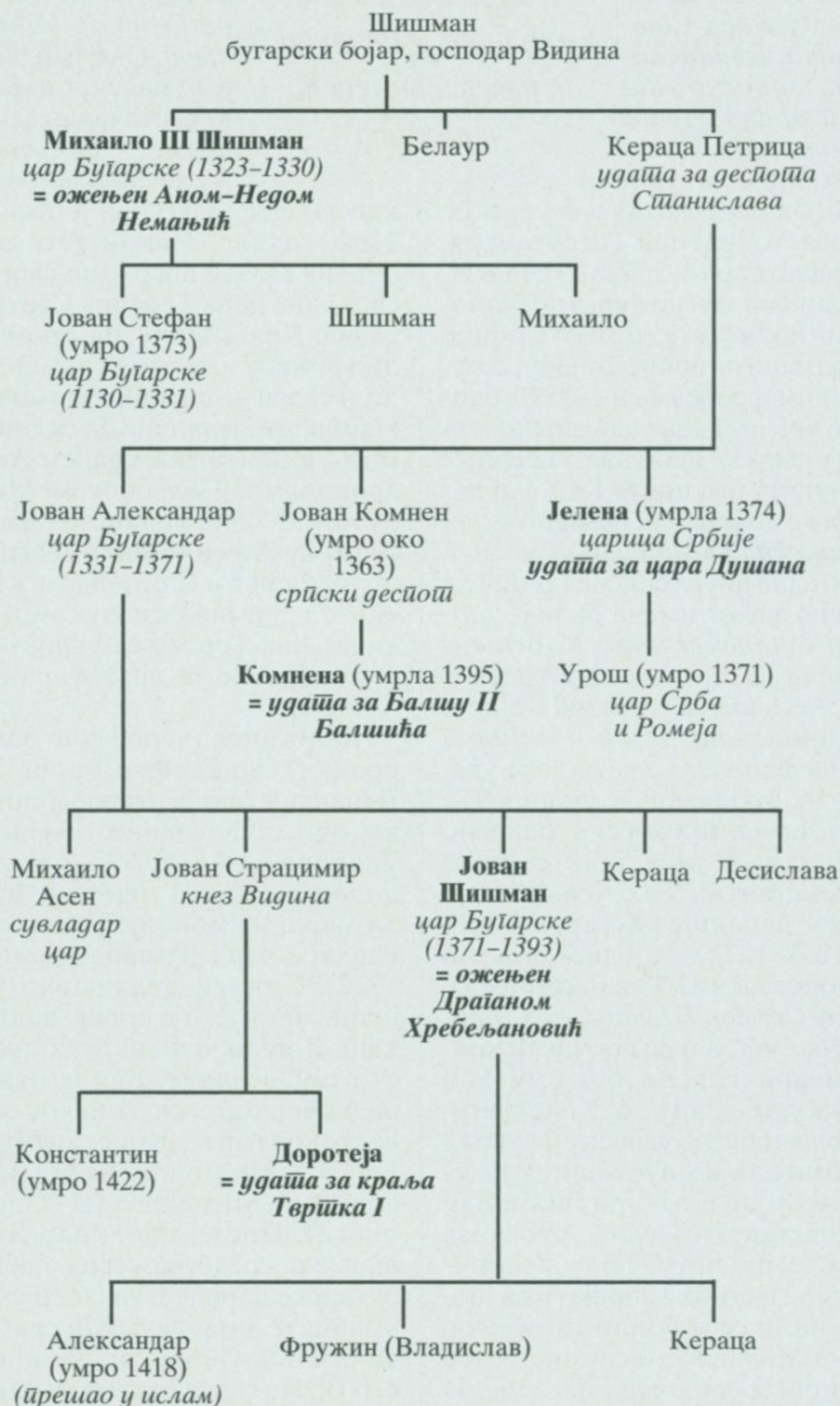
„...И Господин краљ (шј. Стефан Дечански) устроји своје војнике на чети (шј. кове) веома смислено и разумно; један део изабраних својих војника одлучи да иде на рат са сином његовим, младим краљем (шј. Душаном), а сам са другим делом војске; и тако се уступи на рат, говорећи: 'У име твоје, Господе, понаћу непријатеље моје и победићу их'. И тада зашубише убојне шрубе, судари се оружје с обе стране, и коњи фрктим зарзаше, и био је велики вайај. Младићи превисокоја краља, тако устројени на рат, на обе руке штрелаху и ништа нису прешили, и почеше се моћно борити, стојаху крејко, не разилазећи се ниједан од другоја. И тако борећи се, би велико падање Бугара, и тако одоли српска сила...“
(Данилов настављач)

шћу да се уда за „шизматика“ (тј. православца), па макар он био и моћни краљ Србије, да је пала у постељу и недуго затим умрла (октобра 1336. године). Разлог смрти аустријске принцезе вероватно није оно што је записао злонамерни католички

опат. Но, изгледа да је неуспех ове замисли имао повољан утицај на везу између Душана и Јелене. Наиме, већ наредне, 1337. године, „летта од стварања света 684.“, рођен је наследник – последњи од Немањића – Урош (касније цар).

ПОСЛЕДЊА БУГАРСКА ЦАРСКА ДИНАСТИЈА – ШИШМАН

и пет бугарско-српских бракова (појачана слова)

После Душановог крунисања за цара „Ромеја и Срба“, Јелена је постала царица (1345. године). Јеленин брат Јован Асен, који је живео на српском двору, исто-времено је проглашен за српског „десјотџа“ што је, према византијском царском церемонијалу, била титула одмах испод царске коју су добијали најближи цареви сродници (други „деспот“ постао је Душанов полубрат Симеон). Након Душанове смрти (1355), царица Јелена владала је једним делом српског царства, око града Сера. Ускоро се замонашила узевши манастирско име Јелисавета (око 1359). Јелена је, изгледа, посредовала у женидби свога сина цара Уроша. Године 1360. Урош се оженио влашком принцемом Аном, свастиком бугарског наследника престола. Тако је и последњи Немањић склопио брак који је бар делимично био последица бугарских веза. Јелена је живела довољно дуго да доживи распад моћне државе коју нејаки Урош није био у стању да одржи. Умрла је 7. 11. 1376. године као великосхимница Јевђенија. Њен брат, деспот Јован Комнен Асен, умро је пре ње, око 1363. године. Управљао је градовима Албаније: Валона, Канина, Берат. Јованова кћи Комнина била је удата за зетског владара Балшу II Балшића.

И следећа династија српских владара – породица кнеза Лазара Хребељановића – успоставила је блиске везе с бугарским царевима. Кћи кнеза Лазара и кнегиње Милице по имену Драгиња (или Драјана) удала се око 1386. године за цара Јована Шишмана (1371–1393), последњег бугарског владара у Трнову. После освајања Трнова, Јован Шишман је умро у турском заробљеништву 1395. године. Цар Јован Шишман и Драгиња имали су више деце: Александра, Фружина, Керацу, Асена. Њихов син Александар одведен је у Малу Азију где је примио ислам и добио од султана Бајазита I једну област на Црном мору. Касније је био управник Смирне. Погинуо је 1418. године у устанку неке исламске секте. Тако се, под далеким азијским небом, сетно завршила прича о потомству из бугарско-српских владарских бракова.

Најзад, крај једног од последњих представника бугарске царске династије такође је био повезан са Србијом. Син последњег владара Видина који се звао Константин, умро је 1422. године у Београду где је, као избеглица, боравио на двору деспота Стефана Лазаревића. У биографији деспота Стефана прича се како „благодетљиви овај (тј. деспот) оилакиваше (Константина) као пристој брата и много раздаде за душу његову“

Душко Лојангић

ПОДНИК
ЗАБАВНИК

24. 8. 2007.

ЗОВИТЕ СЕ СРЕЋКОВИЋ

КОВАЧНИЦА СУДБИНЕ

Чини нам се да су неке особе рођене под срећном звездом, док другима као да су сви окренули леђа. Да ли се човек рађа срећан или то постаје? Постаје, тврде стручњаци. Ако баш онда кад журите стално наилазите на црвено светло на семафору или најспорију коловозну траку, тренутак је да призовете личну богињу која ће вам помоћи. А ако, пак, мислите да вам је живот сасвим довољно пружио, опет нисте у праву, јер вам можда следује и нешто више. Психолози и научници из других области тврде да бити срећан не значи поседовати неки магични штапић, већ променити начин размишљања и понашања. Наравно, у овај „посао“ треба уложити мало труда и знања, а без тога, као што је познато, нема напретка.

Курс из срећнијег живота

„Већина људи осећа се потиштено и несрећно зато што код њих преовладава психологија жртве и преношења сопствене нелагоде на неког трећег кога окривљују за све своје муке. А то је погрешно понашање јер се срећом може управљати. Како? Помоћу предвиђања која ће се остварити“, каже Ђорђо Нардоне, психолог и психоаналитичар, писац књиге „Зајаши сопственог тигра“. И наставља: „Живот није оно што се догађа, јер то што од њега очекујемо може да утиче на стварност. Ако увртиш у главу да те колега мрзи, ти несвесно према њему постајеш одбојан. Тада и колега губи стрпљење и престаје да буде љубазан. Остварује се лоше предвиђање и снага се узалудно троши. Боље је уложи-

ЧЕТИРИ ГЛАВНА ПРАВИЛА

По Ричарду Виземану, професору психологије на Универзитету Хертфордшир и аутору бројних истраживања обједињених у књигу „Фактор срећа“, постоје четири правила која би ваљало прихватити:

- 1. Хватајте у лету све прилике које вам се пружају.** Срећници нису људи који се држе неких устаљених навика, већ они који су стално у покрету, па тако и прилици да им се догоди нешто необично. Као да су обдарени некаквим магнетом којим привлаче друге особе. Понашајте се и ви тако: смешкајте се, будите спремни за разговор, шаке држите подаље од лица и не прекрштајте руке и ноге ■
- 2. Следите инстинкте.** Срећници се најчешће ослањају на неко шесто чуло трудећи се да ојачају интуицију. Како се то постиже? Многи кажу – помоћу медитације ■
- 3. Будите оптимиста.** Срећни људи никад не очекују ништа лоше. Напротив, на будућност гледају као на нешто што ће им донети још много лепих тренутака. Чим се ујутру пробуде, подсећају себе да је отпочео још један леп дан и да је судбина према њима била благонаклона. Покушавају да остваре неке своје циљеве чак и кад су могућности за то крајње неизвесне. Зато се служе триком: напишу свој циљ на листу хартије, повуку једну усправну линију и дуж ње испишу све предности, мане и цену остваривања циља. Ако ће он утицати на бољи живот, срећници се никад не предају ■
- 4. Претворите баксузлук у срећу.** Чак и кад се судбина поигра с њима, срећници у томе виде нешто добро и поучно. Не кукају, него се с недаћама суочавају одмах, учећи на грешкама ■

Научници из разних области установили су да човек у животу ипак може да „погура“ своју добру судбину. За почетак, довољно је променити начин расуђивања тако што ћете на све око себе да гледате с мало више оптимизма

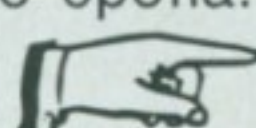
ти снагу у нешто што ће бити корисно.”

Због тога је Ђорђо Нардоне, иначе светски стручњак у овој области и сарадник Института за ментално здравље Пало Алто у Калифорнији, осмислио вежбе од којих три основне гласе овако:

1. Запитајте се како можете погоршати своје тренутно стање. Одредите начине и спроведите их. Осетићете се тако лоше да ћете на сваки начин покушати да избегнете оно што сте замислили. Ту у дејство ступа и „ефекат опруге“ нашег мозга по коме што се више трудимо да погоршамо ствари то их свест гура у супротном правцу ■

2. Запитајте се како бисте се понашали да сте у животу већ остварили циљеве ка којима стремите. Тада изаберите нешто мање значајно што постоји у вашим мислима и покушајте то да остварите. Отпочеће ланчана реакција која ће, корак по корак, променити ваш живот и довести до остварења замишљеног циља ■

3. Одредите циљ који желите да постигнете и замислите степенике преко којих ћете га остварити у супротном смеру, дакле, крећући од циља ка полазној тачки. На тај начин ћете се ослободити свих предрасуда које могу да утичу на вас и које би вам можда створиле осећај да сте главна личност у некаквој негативној улози ■

Неко би могао да примети да у животу понекад може да буде важна и случајност. Нардоне каже: „То је тачно и не може се њоме управљати, али чини само мали део онога што може да донесе срећа. Претходно помену-
те вежбе учиниће да

БОЉЕ СПРЕЧИТИ НЕГО ЛЕЧИТИ

Антрополози тврде да су људи одувек примењивали разне обреде да би предупредили мрачне, зле силе. Током векова ти обреди су се усавршавали. На пример, веровање да број 13 доноси несрећу потиче из Норвешке. На једну гозбу позвано је 12 богова, али се појавио и Локо, зао дух, па је број присутних био 13. У борби која је уследила да би га отерали, рањен је Балдер, најбољи међу боговима. Научници уочавају везу између ове легенде и 13 гостију који се приказују на слици „Тајна вечера” Леонарда да Винчија, на којој постоји и лош предзнак у виду соли. Јуда ју је просуо по столу наговештавајући трагедију која ће уследити – сопствену издају која се догодила наредног дана и Учитеља који је распет на крст ■

Скок у воду, откриће подводног блага и ајкуле које све то мирно посматрају – може ли вас снаћи већа срећа?

СЛУЧАЈНОСТИ?

- Месташце Пескичи у италијанској покрајини Фолињо названо је градом среће јер је у њему уплатио листић добитник премије Супереналото од 32.536.784,64 евра.
- Августа 2002. године у Њу Орлеансу десет посетилаца пало је с платформе у акваријум с ајкулама. На срећу, оне само што су појеле свој оброк.
- Џон Вудс, адвокат из Њујорка, напустио је кулу близнакињу у Светском трговинском центру неколико минута пре него што је у њу ударио авион. Међутим, 1993. године налазио се у истом облакодеру на 39. спрату кад је у Светски трговински центар подметнута бомба, али је прошао без повреда. Опет, 1988. године требало је да лети џамбо-џетом „Пан-Ама” који је експлодирало изнад Локербија у Шкотској, али је у последњем тренутку отказао карту јер су га пријатељи наговорили да остане на једној прослави ■

● Италијански писац Габријеле д'Анунцио никад није пролазио испод мердевина или степеништа, а број 13 сматрао је толико баксузним да је на писмима 1913. годину писао 1912+1. Кад би ипак морао да напише тај број, испред њега је увек цртао шаку која прави рогове ■

● Наполеон би се претравио кад би видео да пред њим улицу прелази црна мачка – веровао је да доноси несрећу ■

- Амерички председник Роналд Реган током трајања свог мандата често се саветовао с астрологом. Пошто је изашао из Беле куће, одмах се постарао да се број на његовој новој кући промени: 666 (сматра се ђаволским бројем) замењен је бројем 668. Приликом посете Напуљу који је био захваћен заразном колере, 1975. године, председник Републике Италије Ђовани Леоне направио је шаком знак рогова да би отерао болест ■

- Док се 1965. године воз заустављао у станици Дуирбурга у бившој Источној Немачкој, енглеска краљица Елизабета II, која је била у званичној посети, затражила је да се на перону на коме је требало да изађе број 13 преправи у 12А ■

постанете прилагодљивији, сналажљивији, што ће вам омогућити прибраност чак и у тренуцима који вам нимало не погодују” ■

Примените ратну тактику

„Да, постоје непредвиђене ситуације које могу да вам иду на руку или загорчају живот. У ратним приликама утицај случаја мора да се сведе на минимум, па зашто онда то не применити и у животу”, тврди Марео Рампин, психијатар, бивши официр италијанске војске и писац више књига. „Војни стратеги добро знају да се тајна командовања састоји у томе

И у рату као и у животу треба предупредити сва могућа изненађења.

За све је крива математика

Колико пута вам се десило да кришка хлеба намазана бутером падне баш на страну на којој је намаз? Много пута и сваки пут сте закључили да сте прави баксуз. А за све је крива математика. Роберт Метјуз, физичар са Универзитета Астон у Бирмингему, сарађивао је с 132.000 деце која су испуштала кришку хлеба на којој је уместо бутера било исписано слово „Б”. Метјуз је установио да хлеб пада на намазану страну због броја окретаја које направи док не доспе на земљу. Сто је обично висок 80 центиметара, дакле, нешто мало виши да би хлеб, док пада, направио потпун окрет и још пола и пао на намазану страну. Да би могућност да кришка падне на намазану или ненамазану страну била пола пола, столови би требало да буду високи четири метра.

А шта тек рећи за возњу аутомобилом на аутопуту: увек нам се чини да се налазимо у споријој траци. Стога су Доналд Ределмајер и Роберт Тибширани са Универзитета у

У СЛАВУ РЕКОРДА И ИЗОБИЉА

Људи воле да надмаше сами себе, да користе сваку прилику како би истакли неку своју вештину. Тако се протеклих месеци могло видети следеће:

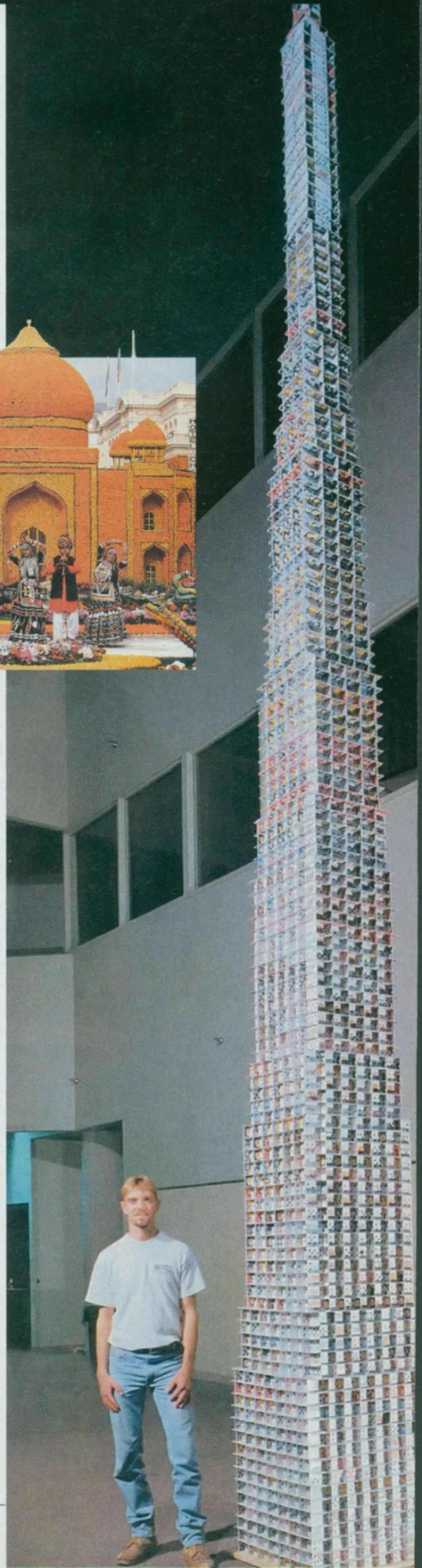

Ментон (Француска):

Иако умањен, Таџ Махал, индијски маузолеј из Агре посвећен љубави, заблистао је недавно у бојама јужног воћа на истоименом фестивалу у Ментону у Француској. У фасаду и башту испред уграђено је 4500 поморанци и лимунова, а, судећи по смеђим детаљима, и неколико десетина килограма кивија ■

Осло (Норвешка):

Највишу кулу од карата направио је Брајан Берг. Висока је 7,69 метара, а за њену изградњу употребљено је 1750 шпилова, то јест 91.000 карата ■

Увек вам се чини да сте у споријој коловозној траци? Не, то је само варка, јер је ред сличан и у оној суседној.

да све што се догоди, чак и претрпљени пораз, треба искористити за крајњи циљ, а то је победа. Треба употребити ударце лоше судбине тако да се усмере у нашу корист, као што се током Другог светског рата много пута догађало. Оставити непријатеља да ужива у сопственој срећи од пресудног је значаја за привлачење добре судбине на 'сопствену воденицу'. Непријатеља треба навести да верује да смо ми губитници, јер тада постаје непажљив и рањив” ■

Торонту и Стенфорду, направили рачунарску симулацију и открили следеће: ако се аутопутем вози брзо, растојање између аутомобила брзо се увећава и потребно је мало времена да се прстигну они који стоје. Кад стојимо, дуже траје док нас аутомобили прстигну. Осим тога, аутомобили које прстижемо одмах нам измичу из видног поља, док оне који нас прстижу можемо дуже да гледамо. Дакле, све је варка ■

З. М.

ПРВА СЛАВЕНОСЕРБСКА КЊИЖЕВНОСТ

Љубитељица муза

Дуго стручна јавност у Србији није знала тачно ни где је ни када рођена прва жена књижевник која је писала на славеносербском језику. Тек педесет година након смрти Еустахије Арсић, уредник часописа „Јавор” прионуо је на посао. Пишући о жени којој су пола века пре тога називали „наук љубитељицом и љубитељицом муза”, Илија Огњановић сазнао је да је Еустахија рођена 1776. године у Иригу. Једва јој је ушао у траг у матичним књигама, али није успео да открије ништа о њеном одрастању, васпитању или образовању. У тексту који је написао о „високоученој госпођи”, Огњановић најпре припрема читаоца за причу о жени која се бави књижевношћу, јер у то доба (1891. година) знало се шта је мушки а шта женски посао: „Као што има у књижевности других, већих народа, тако има и у нашој маленој литератури и по где које женско име, које се окушало а богме и радило на пољу на којем иначе само мушке главе раде.” У наредним редовима, Еустахија је сврстана у ред с Милицом Стојадиновић Српкињом и кнегињом Аном Ј. Обреновић.

„Песници су јој певали оде”, пишу Еустахијини каснији биографи мислећи на њену лепоту. Међутим, данас нигде ни трага тим одама.

Купујете књижице... да се спомињемо

Оскудни биографски подаци не сведоче кад се Еустахија први пут удала, али Јоаким Вујић је забележио да је 1797. године већ била преудата за Тому Радовановића у Горњем Карловцу. Међутим, он је убрзо умро и Еустахија је трећи пут стала на луди камен са Савом Арсићем, „грађанином и сенатором”, у Араду 1812. године. По свему судећи, удаја за Саву омогућила је Еустахији да жидесет

ви „културним животом и бави се књижевношћу”. Сава је упамћен као озбиљан, вредан, сталожан и проницљивог духа, па је веома брзо постао надзорник над влашким школама у Араду. Није остало записано на који начин се обогатио, али је 1813. године арадској општини поклонио 24 јутра земље, „за баште које ће сваке године уживати шест учитеља националних школа у Араду, без обзира које су вере”. Због његовог занимања за књигу, Урош Несторовић предложио је аустроугарском цару Франци Јосифу I (1830–1916) да га одликује медаљом за заслуге и подари му племство.

Дакле, поред човека какав је био Сава, Еустахија је још више развијала љубав према књижевности, претплаћивала се на све значајније књиге, а касније и сама постала књижевница. У њеној библиотеци налазила су се дела Доситеја, Рајића, Стојковића, Видаковића, Томсона, Волтера, Вајса... Остало је забележено да је ова дама и из неких „не списатељских разлога” плаћала претплату за бројне књиге. У обраћању својим „другама и сестрама” 1816. године она пише: „Купујте књижице, пренумерирајте се, уписујте имена драгајша ваша, да се спомињемо докле смо живе где в кратком времену живи... наћи ће у књигама имена наша потомци наши, и спомињаће, и видеће да је и садашњег века нашег пола читателница било.”

Еустахија је ретко сакупљала претплату, али је Вук Караџић успео да јој наметне ту дужност пре објављивања лајпцишког издања народних песама. У писму које јој је послао 1821. године назива је „благодарном и високоученом госпођом” и наводи да му је добро позната њена „ревност к нашем књижеству”. У наредним редовима је моли да сама, или преко својих познаника у Араду, или околним местима, скупипрет-

*Била је прва жена сарадник Летописца
Матице српске и радила „на пољу на којем иначе
само мушке главе раде”. Претпоставља се да је
поред српској говорила још шест језика.
Јоаким Вујић био јој је „благодаран до последнаго
диханија”, а уважавали су је сви виђенији људи
с почетка 19. века. Удавала се три пута
и остало је забележено да је у „супружесству
била веома нешчасна”. Имала је само једну
жељу – да је песници помену после смрти, али није
било никога ни да јој уише име на надгробну плочу*

платнике. Еустахија му је убрзо одговорила и послала му списак сто претплатника и новац. Нешто касније се испоставило да је од књига које јој је Вук послао продала свега шест примерака, а да ће остале откупити и разделити деци „која се буду добро показала на егзамину у августу”. На тај начин Еустахија је ширила књиге у тадашњој Србији и потпомагала књижевнике. Исто је радила и са својим књигама – 400 примерака свог првог дела послала је „школској депутацији” с упутством да се новац од продатих књига стави под интерес и да се од тог новца сваке године награди „сиромашан, а доброг владања ученик српске препарандије у Сомбору”.

Због добротности, име Арсићеве супруге забележено је и у предговору „Животописања” Јоакима Вујића који каже да ће јој бити благодаран до „последнаго диханија”, јер му је помогла онда кад је био остављен од целог света (поклонила му је 450 форинти сребра за издавање књиге).

Борба за васпитање женскиња

Године 1814. Еустахија Арсић одлучила је да се и сама опроба као књижевница, али

под псеудонимом. У Будимској универзитетској штампарији изашла је њена прва књига, за коју критика каже да је „низ дидактичко-идиличних слика, са много моралних и филозофских искрица. Она у овој књизи више поучава младеж свему добром, а бори се и за напредак. Но, она је у овој књизи више космополиткиња но Српкиња. Она се већ у почетку 19. века бори за васпитање женскиња, па се љути на оне који говоре да женском полу не потребује учити читати и писати, да пишу љубавником писма, за женско е вели преслица”. Непуних сто година касније, уредник листа „Јавор” покушао је да открије ко су били Еустахијини узорни књижевници. Тако је пажљивим читањем нашао нешто од Доситејевог стила, нешто Стојковићевих замисли, преводе Томсонове „Сезоне”...

Последњих 30 година живота Еустахија није ништа написала. Њени биографи сумњају да је разлог томе притајена болест која ју је мучила још од 1816. године. Кад је тридесетих година 19. века умро њен супруг, живот јој није био нimalак. Од тада је брига око имања пала на њу, морала је и

ЕУСТАХИЈА АРСИЋ

СЛАВЕНСКО НИЦА

Илустровао
Андреј Војковић

да се парници око салаша. У једном писму из тог времена она пише: „Прилике у којима се наводим изискују много труда... много мислити, расуживати и делати, авај, више бринути се, то је стање моје садашње.”

Савременици нису много писали у овој књижевници, што и није за чуђење. Било је то доба кад мушкој глави у кући и није било баш свеједно да ли ће његова жена да узме у руке перо или варјачу. Тако се и Еу-

стахијино име појавило два, три пута у неким часописима и – нестало. И после Еустахијине смрти њено име дуго је остало непознаница.

Прва славеносербска књижевница умрла је 1843. године, готово заборављена. Тридесет година раније, написала је своју последњу жељу у стиху, молећи песнике да јој спомену име:

*„Сјоменише мја со ијесними,
Љубимци музи,
Ту ја жерѣву поїребујем
Благодарносѣи.”*

Та жеља није јој била испуњена. Нико је није ожалио ни у стиху ни у прози. Нити је она сама, нити је ико други касније уклекса њено име на надгробној плочи породице Арсића у Араду. Иза ње није остало потомака, па је тестаментом имовину оставила пријатељима, двома арадским црквама и цркви у Иригу, жупанијској болници, Матици српској и арадским српским школама. Завештала је и фонд од 3000 форинти на управу општини Текелијине

цркве тако да годишњу камату дели на пет српских сиромашних удовица.

Дуго је, погрешно, сматрана првом српском књижевницом, јер она је ипак писала на славеносербском језику. Последњи текст који је у листу „Јавор” посвећен Еустахији каже да можда није битан толико њен књижевни таленат, већ промена коју је она донела „приготовљавајући пут данашњем нашем напредовању на пољу књижевности” ■

Милица Пејровић

једанаест

Бермудски троугао у Атлантском океану који обухвата простор од милион квадратних километара, налази се између Мајамија, Порторика и острва по коме је и добио назив. На том подручју вековима се догађају несреће за које углавном, бар како се верује, не постоји разумно објашњење – бродови и авиони често нестају без икаквог трага. Међутим, има људи који тврде да нису на делу необјашњиве силе већ да се ради о врло прометном месту у океану где може да се догоди и нешто неочекивано. Поставља се питање: да ли за велики број тајанствених нестанака бродова и летелица ипак постоји научно објашњење? ■

ПАКЛЕНИ

ТАЛАСИ КАО ВИШЕСПРАТНИЦЕ

Преко Бермудског троугла сваке године протутње ветрови ураганске јачине који неминовно стварају таласе високе од десет до петнаест метара. Захваљујући модерној технологији и савременој метеорологији, мањи бродови, унапред упозорени на невреме, знају када треба избегавати пловидбу. Веће лађе углавном могу да плове и у немирним водама, осим кад су у питању јаке олује. Оно што сателити бележе последњих десетак година, а што изненађује и саме научнике, јесу таласи као вишеспратнице, ви-

соки и преко двадесет метара. С таквим циновским таласима не могу да се изборе ни највећи и најстабилнији бродови. Септембра 2004. године ураган Иван толико је „узнемирио“ океан да је подигао таласе од двадесет седам метара, до сада највише измерене.

Мање олује такође могу да направе дармар. Нагла и брза струјања ваздуха могу да изазову торнадо који усисава велике количине воде стварајући изузетно опасне и погубне водене стубове у водама океана ■

КРОЗ ВЕКОВЕ

Необјашњиви нестанци у Бермудском троуглу

1781. година

У изненадној олуји амерички ратни брод „Саратога“ потонуо је 18. марта и у дубине океана одвукао 86 чланова посаде ■

1918. година

Најгора несрећа у аналима америчке морнарице – теретни брод „Киклоп“ нестао је недалеко од Бермудског троугла са 306 путника и чланова посаде ■

1928. година

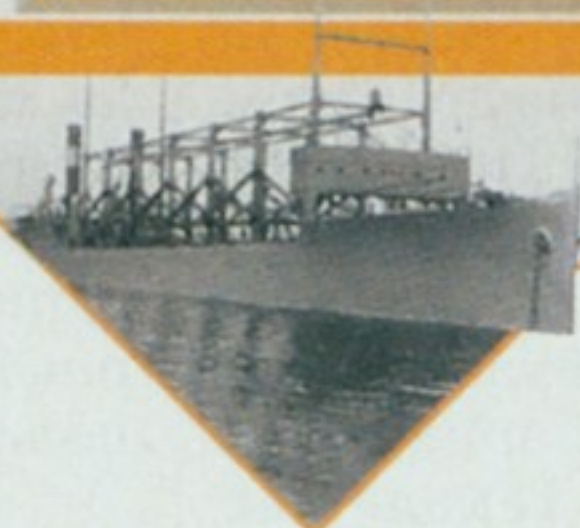
На свом првом лету преко Атлантика, амерички пилот Чарлс Линдберг забележио је да је дошло до поремећаја у раду компаса ■

1945. година

Пет бомбардера са 14 особа нестало је недалеко од Флориде као и 13 чланова спасилачке екипе који су, такође авионом, кренули на место удеса ■

1948. година

Путнички авион „Стар Тајгер“ нестао је над Бермудским троуглом са 29 путника и чланова посаде ■

ТРОУГАО

ДЕМОНСКА РЕКА

Бермудским троуглом пролази Голфска струја која се сматра једним од најмоћнијих природних појава на Земљи. Широка скоро сто километара, а километар дубока, креће се брзином од око два метра у секунди. О тој топлој и веома брзој струји често се говори као о „реци у океану”. Уколико је пресецају североисточни ветрови, тада се море толико узбурка и подигну се велики таласи да у немирном океану лако могу да потону и веома велики бродови.

Често се догађа да бродови нетрагом нестану. Имајући на уму да се Бермудски троугао протеже подручјем изузетне дубине, укључујући и Порторико, ров који се спушта до дубине 8,6 километара, јасно је зашто потонули бродови касније тешко могу да се открију. За сада још не постоје уређаји који би могли да се спусте на тако велику дубину. И још нешто. Узнемирено море и јаке струје остатке брода разнесу врло брзо тако да, док стигну спасилачке екипе, делови брода већ су изгубљени ■

ВЕЛИКИ УЗДАХ

Бен Кленел, професор геологије на Универзитету Лидс, 1998. године изнео је занимљиву теорију која је узбуркала научну јавност. Наиме, професор Кленел дао је објашњење зашто бродови тајанствено нестају у водама Бермудског троугла – због циновских мехура метана који се подижу с морског дна.

Уколико се море узбурка због неког подводног потреса, из наслага на дну ослобађају се бактерије које се подигну на површину стварајући мехуре испуњене гасом. Уколико се то догоди, тешко оном ко је у

том тренутку на површини океана: или ће почети да плута на тим мехуровима гаса и брзо потонути или ће се подићи и потом нагло склизнути косином и преврнути се.

Без обзира на то што је Кленелова теорија изазвала занимање кад је објављена, научници су врло брзо изјавили да је мало вероватна. Геолошка испитивања открила су да у том подручју заиста постоје насlage метана у талогу на дну океана, али показало се да нису подложна променама ■

В. С.

БЕРМУДА

ПОРТОРИКО

1949. година

Отприлике годину дана после претходног удеса, исти тип авиона „Стар Аријел”, такође је нестао са 20 путника и чланова посаде ■

1954. година

Авион америчке морнарице однео је у смрт 42 особе пошто је био изложен „моћној и изненадној сили” ■

1963. година

„Марин Сулфур Квин”, танкер дугачак 160 метара, нетрагом је нестао заједно са 39 чланова посаде ■

1964. година

Амерички писац Винсент Гадис сковао је име Бермудски троугао и први пут поменуо га у једном свом новинском тексту у часопису „Агроси магазин” ■

1975. година

Амерички научник Лоренс Куш објављује књигу у којој тврди да за многобројне „нестанке” постоји разумно објашњење ■

Преваре у науци мање су познате мада нису мање занимљиве од познатих превара у уметности (попут фалсификовања дела старих мајстора) или у спорту (попут Марадониног гола руком у Мексику 1986. или афера с допингом многобројних спортиста). Најпре ваља истаћи да су преваре само један од облика неетичког понашања на које се у науци, као у осталом и у ма којој другој области људске делатности, релативно често наилази. Други примери таквих појава су, рецимо, стављање науке у службу идеологије (на пример, лисенкоизам у со-

ВЕЛИКЕ ПРЕВАРЕ У ИСТОРИЈИ НАУКЕ КЛАУДИЈЕ ПТОЛОМЕЈ

Хершел (син славног Вилијама Хершела, а такође чувени астроном и изумитељ астрофотографије) био жртва новинарске „подвале с Месецем“. У једним америчким новинама појавио се, под псеудонимом, фељтон који је детаљно описивао све детаље живота и цивили-

ких народних маса, често су духовите, могу бити друштвено корисне јер указују на патолошке појаве у науци или друштву у целини.

Међутим, оно што смо назвали **преварама** далеко је горе и опасније. Преваре потичу од професионалних научника и усмерене су ка науч-

му знамо завршава! Нико не зна како је изгледао (све доцније слике и скулптуре плод су маште каснијих, углавном средњовековних, уметника), где се родио, ни ког је порекла био. Постојале су претпоставке да је био хеленизовани Египћанин, као и да је био римског порекла (о чему сведочи његово име, односно *потеп*, док је његово „прво име“, односно *праепотеп*, остало непознато). У сваком случају, за собом је оставио три кључна дела: једно географско, једно астролошко и оно по коме је најпознатији – астрономска расправа која се у оригиналу зове „Синтакса“ („Велика расправа“), у којој је направио

НАЈВЕЋИ АСТРОНОМ

Прави пример преваре коју је готово немогуће открити и у потпуности расветлити због протеклог времена, различитих тумачења, затим културне разлике која постоји између времена њеног настанка и данашњег доба је „случај“ Клаудија Птолемеја, који и даље изазива велике полемике међу историчарима науке, посебно астрономије

ИЛИ

вјетској биологији, нацистичка „аријевска наука“, „научни расизам“ из 19. века или из југословенске прошлости познати „научни социјализам“), цензура идеја и теорија које се из неког разлога чине непожељним, злоупотребе руковођења у научним установама или игнорисање могућих ризика по људе и животну околину зарад „напретка“. Све ове ствари свакодневно су присутне у понеком делу света или понекој од научних дисциплина и против њих се ваља борити. Међутим, оне ни издалека нису толико занимљиве као што су свесне и намерне преваре.

Ипак, има смисла направити помало танану разлику између онога што би се могло назвати **подвалама** (енгл. *hoaxes*) и **преварама** у ужем смислу (енгл. *frauds*). Подвале могу бити необично забавне, али – наизглед парадоксално – и корисне. Неки од примера подвала добро су познати – рецимо, чувена радио-драма Орсона Велса по роману „Рат светова“ другог Велса, Херберта Џорџа, која је у јесен 1938. године изазвала праву панику „реалистичким“ приказом најезде Марсоваца. Оно што је мање познато јесте да је питање живота у свемиру било и раније плодно тло за подвале. Тако је средином 19. века сер Џон

зације на Месецу које је, тобоже, Хершел посматрао својим новим великим телескопом из Јужне Африке. Текстови су били у тој мери добро и уверљиво написани, да су преварили не само хиљаде читалаца, већ и неколико професора с Јејла и других универзитета (сам сер Џон Хершел се, кажу, до суза смејао чланцима и говорио да је права штета што нису истинити). У новије време, 1996, појавила се чувена „Сокалова подвала“ (рецимо): њујоршки физичар Ален Сокал је, изнервиран ниским академским стандардима у једном делу друштвених наука, објавио у једном угледном „друштвењачком“ часопису текст састављен од несхватљивих будалаштина, али написан бомбастим жаргоном и замаскиран гомилом аутентичних цитата и литературе. Као што сам истиче, није веровао да ће булажњење које би и средњошколац требало да препозна као такво проћи „угледне академике“, међутим, чланак је био објављен! Кад је Сокал признао да је у питању био оглед, распламсала се широка и веома корисна расправа која умногоме траје и до данашњег дана. Подвале потичу или ван науке или су усмерене ка ваннаучној публици, најчешће користе научно незнање/необразовање широ-

ној јавности. Због специјализоване природе савременог научног знања, научно образовање заправо је ирелевантно за препознавање преваре – уколико нисте стручњак управо у најужој области које се превара тиче, могућности да је препознате као такву су занемарљиве. Преваре наносе огромну нематеријалну (а понекад и материјалну) штету. Нематеријална штета огледа се у времену и енергији коју други научници улажу у расправе, даље развијање, па чак и само *bona fide* проверавање лажних резултата. Коначно, постоји нешто што се може назвати селекционим ефектом који чини да се о преварама може говорити само на основу непотпуног узорка оних откривених. Као што је елизабетански песник и изумитељ Џон Херингтон писао у једном чувеном епиграму („Зашто издаја тако ретко успева у историји? Па, зато што кад успе нико се не усуђује да је издајом назове!“): највеће преваре могу бити оне које заправо још нисмо открили.

Чувена равнодневица

Клаудије Птолемеј, славни хеленистички астроном, географ и астролог живео је приближно од 90. до 168. године и радио је у Александрији – и ту се списак онога што о ње-

својеврсно заокружење – бар према дуго времена владајућем тумачењу – свеколике астрономије античког света.

Птолемејева „Синтакса“, боље позната под насловом арапског превода „Алмагест“ (написан око 145. године), величанствена је књига која садржи огроман број астрономских посматрања, каталога и прорачуна. Више од 14 векова она је била „недодирљиви“ извор за све астрономске податке широм Европе и Блиског истока, и у сваком случају имала је огроман утицај на историју науке. У њој се налази излагање класичног модела уређења свемира са Земљом у средишту, те Сунцем, Месецем и планетама које се око Земље окрећу (геоцентрични или птолемејски систем). Међутим, ово највеће астрономско дело антике данас се тумачи на веома различите начине. Неки савремени проучаваоци и даље сматрају да је, упркос неоспорним недостацима, Птолемеј у „Алмагесту“ сачувао грчку астрономију од заборава, други, попут астронома и историчара науке Роберта Њутна, сматрају да постоји довољно доказа да је Птолемеј свесно сахранио истинску астрономију античког света. Њутн је чак написао и обим-

ну и добро документовану књигу под драматичним насловом „Злочини Клаудија Птолемеја“ (објављена 1977. године), у којој закључује: „Алмагест“ је учинио астрономији више штете него иједна друга књига икада написана и за науку би било боље да никада није ни написан. Стога Птоломеј није највећи астроном античког света, већ нешто много необичније: најуспешнији преварант у историји науке.“ О чему се овде ради?

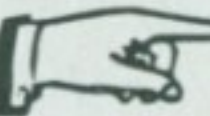
Један посебан пример је детаљан Птолемејев опис „пажљивог посматрања“ равнодневице 26. IX 139. године. „Ситна“ невоља је да Птоломеј једноставно није могао ни

у принципу посматрати равнодневицу на наведени дан, јер се она, тачно показују савремени рачунарски модели, одиграла више од 30 сати раније! Међутим, ту није крај приче јер се време које даје Птоломеј савршено поклапа с временом које се добија применом на 139. годину алгоритма за време равнодневице који је дао Хипарх из Никеје. Изгледа као да је Птоломеј, седећи удобно у својој радној соби, уместо да посматра појаву, израчунао на основу Хипарховог алгоритма када је она требало да се одигра. Али, оно што није узео у обзир и на основу чега данас можемо открити овакву његову преварантску

делатност, јесте да ниједан алгоритам, па ни Хипархов, није савршено тачан. У Хипархово време он је несумњиво био довољно добар за грубе критеријуме тачности које су антички астрономи једино и могли користити. У току три века која су протекла од Хипарха до Птолемеја, алгоритам је акумулирао грешку која је таман једнака одступању времена у Птолемејевим „посматрањима“ од стварног времена!

Хипарх из Никеје, један од великана античке астрономије, био је изгледа најчешћа жртва Птолемејевих „несташлука“. Овај велики астроном хеленистичке ере најпознатији је по открићу **прецесије** (кру-

жења правца осе ротације Земље по небеском своду), али је био и изузетно способан посматрач. Хипарху дугујемо вероватно најзначајнију астрономску традицију свих времена, изражавање сјаја звезда (и других небеских извора светлости) у привидним величинама – или магнитудама – при чему што је звезда сјајнија, то је њена магнитуда мања. Тако, рецимо, Сиријус, најсјајнија звезда видљива са Земље (осим Сунца, наравно), има привидну величину -1,5, док најблеђе и најтамније звезде које се могу видети голим оком имају привидну величину око +6. Мада рођен у малоазијској Никеји, Хипарх је највећи део свог истраживачког века (приближно између 150. и 120. године пре наше ере) провео на острву Родосу, где је истоимени град држава био један од највећих трговачких и културних средишта тадашњег света. Хипархов каталог звезда умногоме дугује своју популарност и значај томе што га је Птоломеј „усвојио“ у „Алмагесту“ и даље популарисао... мада без навођења Хипарховог ауторства!

Оваквих примера има још доста. Иако је немогуће доказати све детаље у оном смислу у коме би то захтевао, рецимо, савремени судски поступак, готово је извесно да је Птоломеј (I)

СТАРОГ ВЕКА ПРЕВАРАНТ?

Птолемејев
модел
Сунчевог
система

„штеловао” бар нека посматрања која је стварно извршио, да би показала боље слагање с његовом космолошком теоријом,

(II) измислио нека посматрања која није учинио, већ је у најбољем случају предвидео резултате могућих посматрања из теоријских модела које је познавао, те

(III) присвојио бар неке резултате Хипарха, а вероватно и других, непознатих античких астронома.

Прве две ставке су без икакве дилеме неетичко понашање. И док се (I) још понекад и може разумети, јер нам историја науке говори да ни многи великани (попут, рецимо, Исака Њутна и Алберта Ајнштајна) нису увек износили све своје резултате и то баш у онаквом облику у каквом су их добили, (II) је очигледна и недвосмислена превара која се ни са чим не може правдати. Једино што брањоцима Птолемеја преостаје јесте да се позивају на чињеницу да је у тако монументалном и дугачком тексту какав је „Алмагест”, ових места релативно мало.

Како каже „вођа”

Занимљиво је, међутим, да последња ставка (III) није нужно неетичко понашање кад се посматра у смислу свог доба! Наиме, идеја ауторства и интелектуалне својине је тековина савремене европске цивилизације и потиче из доба ренесансе. У античком свету она није постојала, тако да су многе књиге, чак и веома познатих аутора попут Демокрита, Платона, Аристотела и других, кружиле непотписане или, у најбољем случају, приписане овој или оној филозофској школи или традицији. Познат је обичај у свим школама, од Питагорејаца надаље, да се сви списи приписују номиналном оснивачу и „вођи” школе иако се добро знало да је то немогуће (рецимо, списи приписивани Питагори појављивали су се и вековима након његове смрти!). Тек су много касније коментатори и преписивачи, а нарочито они у ренесанси, били ти који су „пронашли” аутора многим великим делима антике. Исто се, готово извесно, односило на астрономске списе, укључујући ту и Хипархове. Стога морамо правити озбиљну разлику – која нам говори много тога о самој природи историје и историјског истраживања – између формално истог понашања данас и у античком свету. Данас би преписивање неколико страна текста или чак само навођење појединачног

астрономског резултата без навођења цитата и оригиналног аутора било чист плагијат. У доба Птолемеја то је била рутинска појава на коју се вероватно ни сам Хипарх, да је био жив и сведок тога, не би двапут осврнуо.

Ово нас доводи до опште и дубоке поуке која важи не само за историју астрономије, већ и за све историјске гране науке: осуђивати људе прошлости због обичаја њиховог времена – или им се подсмевати због тога – прототип је греха који је велики историчар Херберт Батерфилд назвао „виговским тумачењем историје”: тежње да се прошлости суди или држе лекције на основу данашњег, наводно надмоћног, знања. При томе се најчешће заборавља неугодна чињеница да ће будуће генерације – уколико се сами претходно не уништите – имати још више разлога да нас осуђују због наших, без сумње подједнако бројних, заблуда и промашаја. Без обзира на то што се Батерфилдов истимени пример тиче и историчара који су писали британску историју с гледишта политичке странке виговаца (*Whigs*), оваквих примена има понајвише баш у историји науке, те тако треба разумети и Птолемејево ненавођење својих извора.

Још једна лекција „афере Клаудије Птолемеј” јесте да наука нема развијен систем „унутрашње контроле” који имају, на пример, уметности, спорт или финансије. Провера вредности уметничких дела која се врши приликом сваке аукције или тестирање на допинг, немају своје парњаке у научној пракси. Напротив, ако су околности „повољне”, и преварантска наука може имати огроман утицај на историју. Слављење „Алмагеста” у вековима потоње историје и његово цитирање као крунски доказ у безбројним расправама све до Галилеја, Кеплера и Њутна, показује ту несрећну тежњу људи (самим тим и научника) да терет доказивања пребацују на ауторитете уместо да се сами удубљују у детаље доказа и да уложе напор у посматрање и експериментисање у природи. Савремена наука настала је управо у часу кад су се најпре астрономија (кроз „коперниканску револуцију”), а потом и друге науке ослободиле стега аристотеловског и птолемејевског догматског мишљења ■

Милан М. Ћирковић

Илустровала Светлана Кнежевић

ПИВО ЗА ЛЕПОТУ

Познато је колико Чеси воле пиво. Ова чињеница надахнула је једног власника пиваре из Чешке Републике који је поред пивнице отворио и својеврсно купатило за опуштање и улепшавање. Посетиоци могу да се окупају у мешавини светлог и црног пива и на тај начин побољшају проток крви и освеже кожу захваљујући витамину В који се, иначе, налази у пиву. Занимљиво је да се пиво за купање загрева на 36 степени Целзијуса и гости имају могућност да за одређену своту новца зароне у каду с пивом и још неким (тајним) лековитим састојцима. Гужва у овој пивници је велика и тренутно је бацила у засенак све најбоље опремљене козметичке салоне. Ма какво купање у млеку! Пиво је изгледа оно право ■

ОБРАЧУН С РАЧУНАРОМ

У зло доба ноћи чуо се тресак у предграђу Хановера. Станари једне вишеспратнице поскакали су из кревета, у многим становима упалила су се светла, а људи су, онако буновни, гледали кроз прозор да виде шта их је то пробудило. Неко од савесних грађана у међувремену је телефоном већ обавестио полицију која је стигла за мање од пет минута. Двојица инспектора закуцала су на врата осумњиченог коме се, из разумљивих разлога, не открива име и овај педесетједногодишњи Немац објаснио им је шта се догодило. Морао је до јутра да заврши на рачунару неки посао за свог шефа. Међутим, таман кад је помислио да рад приведе крају, „паметна” справа одбила је послушност и – фајл се изгубио.

ПОДТИКНИ
ЗАБАВНИК

24. 8. 2007.

Човек се изнервирао и бацио рачунар кроз прозор. За дивно чудо, полицајци су имали разумевања за овакав поступак. Свако ко ради на рачунару зна да ова машина понекад, и то обично у одсудном тренутку, уме да закаже. Полицајци су обећали да против њега неће поднети кривичну пријаву уколико сместа очисти неред који је остао на улици, пошто се монитор разбио у парампарчад, али и да напише изјаву и окачи је на огласној табли на улазу у зграду, у којој се суседима извињава што им је пореметио сан ■

ГЛУПОСТ И ПРЕДРАСУДА

Да ли би, кад би им се нашао на столу, данашњи издавачи умели да препознају добар текст? Ово је занимало Дејвида Ласмана, енглеског писца почетника.

На осамнаест адреса највећих издавача у Великој Британији Ласман је послао делове из романа једног већ прослављеног књижевника, преписане од речи до речи.

Намерно се одлучио за четири позната романа велике енглеске списатељице **Џејн Остин (1775–1817)**. Само је променио имена ликова и наслове дела. Није се потписао као Дејвид Ласман већ – Алисон Лејди, намерно се играјући псеудонимом „A Lady” (Једна дама) којим се Џејн Остин у почетку потписивала. Потврдило се оно у шта је Дејвид Ласман сумњао, али ни сам није желео да поверује. Седамнаест издавача вратило је текстове, већина се није потрудила ни да образложи зашто су одбијени. Само се уредник у једној од издавачких кућа удостојио да подробно објасни зашто не би објавио текстове Алисон Лејди: саветује јој да изгради сопствени стил и да не имитира превише

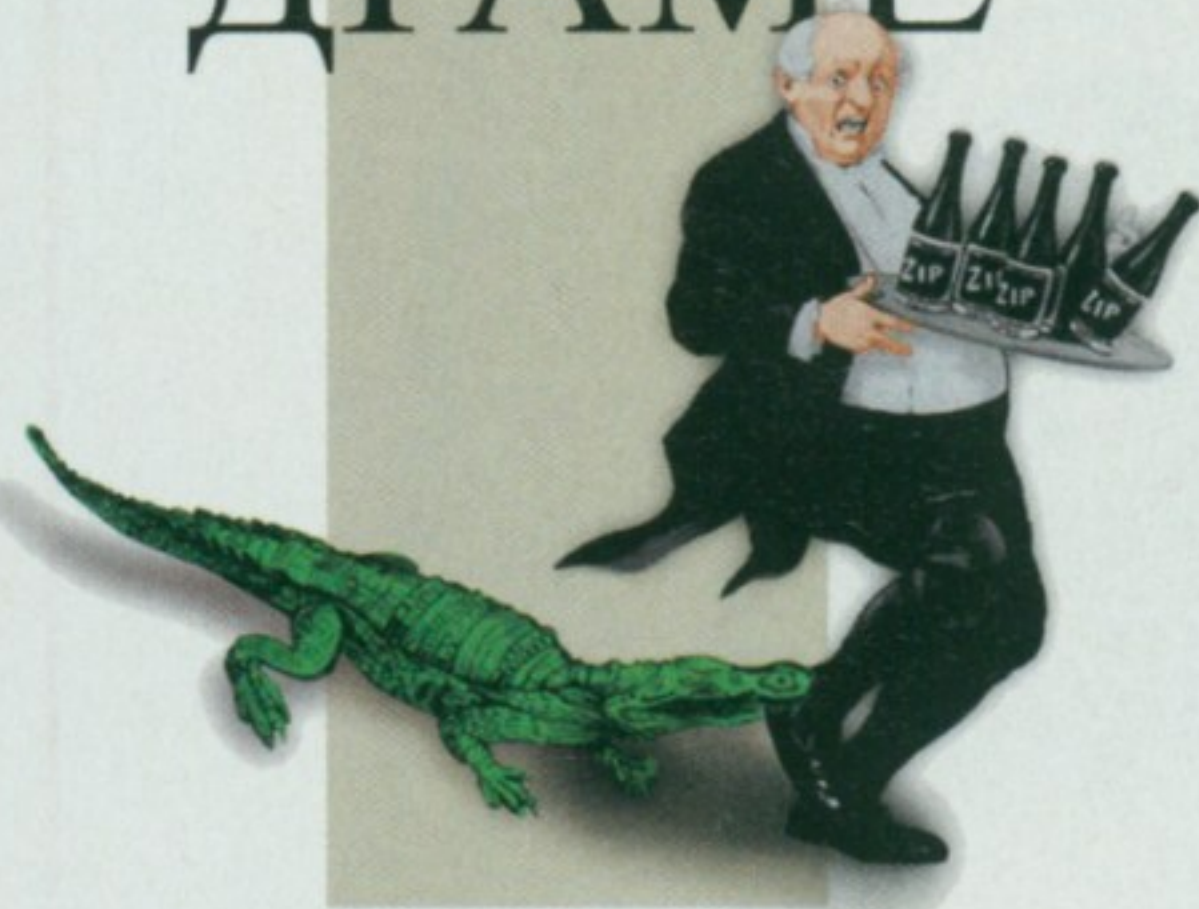
Џејн Остин и њен прослављени роман „Гордост и предрасуде” ■

ИЛИ ВОЗИ ИЛИ ПИШИ

Кад су у Америци недавно спровели анкету питајући да ли је pamетно возити и истовремено куцати и слати SMS поруке, чак деведесет један одсто возача одлучно је изјавило да је то једнако опасно као кад човек пијан седне за волан. Међутим, иако су свесни да то није pamетно, педесет седам одсто испитаника признало је да то ипак чини. Од тога је највећи број млађих – од осамнаест до тридесет четири године. Америчка влада још није званично донела закон о забрани слања порука мобилним телефоном у току војње. То ће да учине у свакој појединачној савезној држави. Прва таква забрана изгласана је у мају у **држави Вашингтон**, а исти закон спремају се да уведу на Флориди, у Калифорнији и Њујорку ■

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

Главни јунак приче „Жути цвет“ аргентинског писца Хулија Кортасара (1914–1984) долази до закључка да је бесмртан кад у аутобусу случајно среће дечака који невероватно личи на њега док је био дете... Та сличност која као да премошћује време не обухвата само физички изглед, већ и целокупно понашање, тако да човек мисли како људски живот ипак има неки продужетак у другој, непознатој особи... Можда су се управо тако осећале девојчице из Еквадора Андреа Марта и Мариелиса Исабел кад су се среле други пут у животу: први пут тога нису ни биле свесне пошто се то десило онога дана кад су се родиле и други пут четрнаест година касније. Андреа Марта Фреире била је веома узнемирена убрзавајући корак док је журила према хотелу у граду Ел Триунфо где је требало да се сретне са својом сестром близнакињом. Мислила је на своју мајку која се пренеражена недавно вратила из ресторана и без даха само прозборила: „Као две капљице воде. Као јаје јајету...”

Сусрет у „чуду“

У ствари, мајка је том приликом срела Андреину сестру близнакињу и клупко је почело да се одмотава... Додуше, Андреа је касније рекла да је у срцу стално носила тешко осећање туге, као да јој недостаје неки део њене личности. А онда је чула да у граду постоји особа која је иста као она... Најпре су о томе причале њене школске другарице, али мајчино сведочење било је пресудно. Ноћима је замишљала тренутак кад ће се срести са својом „двојницом“, без сумње – близнакињом. Тај дан најзад је дошао овог лета. Андреа Марта и Мариелиса Исабел упознале су се званично на тераси хотела у градићу Ел Трионфо, у Еквадору, месту који има једва тридесетак хиљада становника. Испоставило се да су ту и рођене пре четрнаест година. У истој болници, истог сата и, што је најважније, од истих родитеља. Затим су им се путеви раздвојили. Оне још не знају зашто. Извесно је да их је судбина још једном сјединила.

осамнаест

„Чим сам угледала Мариелису, осетила сам како ми кључа крв, наша иста крв“, рекла је новинарима еквадорског дневника „El Comercio“ Андреа Марта. „Моја једина жеља је да останемо заједно и да се више не раздвајамо.”

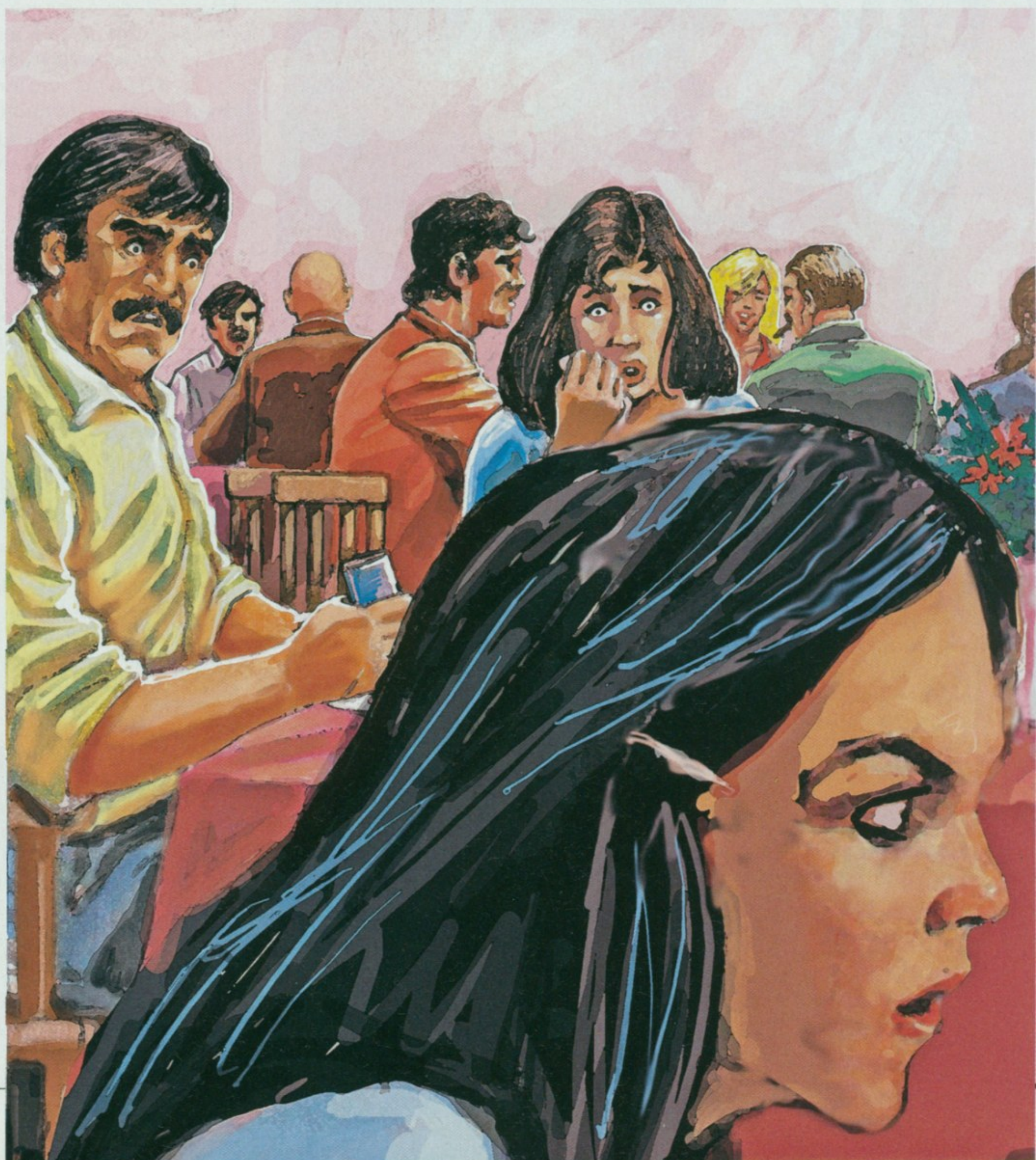
Нажалост, то за сада није могуће. Иако су најзад нашле једна другу, девојчице још не могу заједно да живе. Зашто? Зато што су биле на силу раздвојене, а суд тек треба да утврди ко је то и због чега учинио. Наиме, Андреина мајка Пепита Фреире отишла је с мужем једне вечери у ресторан који, можда не без разлога, носи симболичан назив „Чудо“. Готово је пала у несвест кад је угледала „копију“ своје старије кћерке Андресе Марте: „Мислила сам да ћу се онесвестити. Срце је почело да ми лупа“, сећа се тог сусрета Пепита, иначе домаћица. „Девојчица је била

у друштву лекарке Исабел Ромо која ме је породила царским резом пре четрнаест година. Порођај је био болан и веома тежак. Тада сам имала само шеснаест година. Нисам знала да носим близнакиње. Стомак ми је био огроман и нисам могла да се породим природним путем. Дали су ми анестезију и породили ме царским резом. Муж и ја били смо срећни што је наша девојчица Андреа Марта преживела. Нисмо ни слутили да постоји њена сестра близнакиња. Када нас је угледала у ресторану, докторка Ромо зграбила је девојчицу за руку и почела да бежи, очигледно се кријући од нас.”

Згодна прилика

Пепити и њеном мужу Аугусту било је јасно да се десило нешто страшно. Почели су да истражују, да се распитују

ТАКО А ТАКО

о докторкином животу... Сазнали су да она и њен супруг живе с четворо усвојене деце од којих је најмлађа четрнаестогодишња девојчица. То је била девојчица коју су видели у ресторану и која је толико личила на њихову кћерку Андреу Марту. Пријавили су све полицији. И тако је најзад, неколико месеци касније, дошло до сусрета две девојчице. Мариелиса Исабел знала је да је усвојено дете. Међутим, била је уверена да је дата на усвајање, те да њени биолошки родитељи нису марили за њу. Пепита и Аугусто Фреире одлучили су да туже лекаре Исабел и Роберта Ромо. Јер, Пепитином акушеру Исабели Ромо на порођају је помагао муж Роберто Ромо, такође гинеколог. Брачни пар Фреире уверен је да су лекари, свесни чињенице

да сами не могу да имају деце, украли једну близнакињу на порођају. Била је то баш згодна прилика јер је породиља била неука, сиромашна и млада. На ове оптужбе брачни пар Ромо рекао је да су и Пепита и Аугусто Фреира врло добро знали да је она царским резом родила две девојчице. Али, будући да је једна од њих била болесна, да су јој плућа била недовољно развијена, морали су да је преместе у другу болницу. А кад су је вратили, родитељи су наводно нестали. Лекари су зато помислили да им се судбина насмешила те да је бебица напуштена.

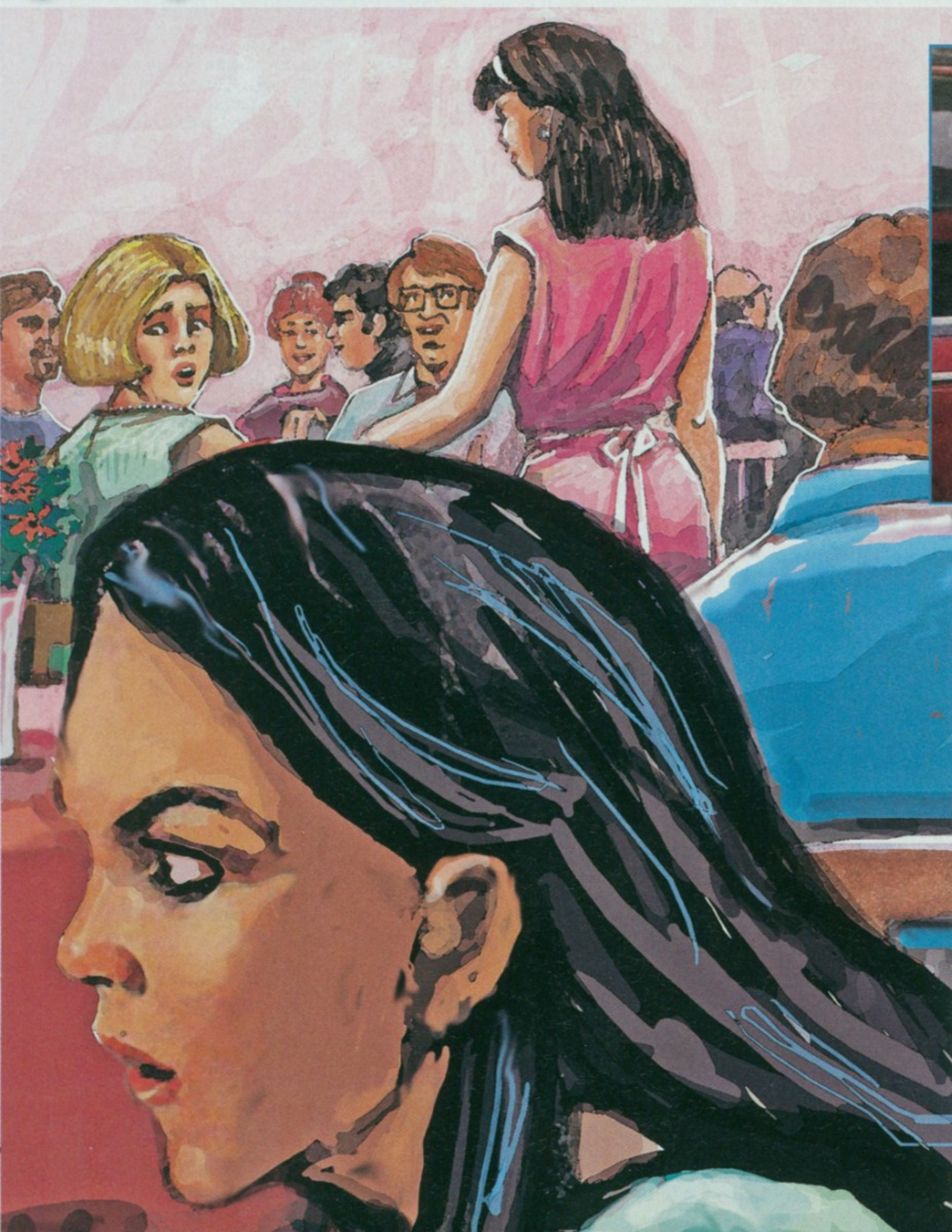
Међусобне оптужбе

Суд је у првој одлуци девојчицу ипак доделио природним родитељима, сматрајући да они имају сва права да буду

са својим рођеним дететом. Међутим, већ после неколико дана, ова необична прича кренула је другачијим током, баш као у некој латиноамеричкој телевизијској серији. Наиме, Мариелиса Исабел Ромо вратила се код „старих“ родитеља, оних који су је усвојили. На биолошке родитеље била је веома љутита: „Пепита и Аугусто су ми обећали да неће тражити да људи који су ме четрнаест година неговали као рођено дете буду судски гоњени, оптужени као криминалци, после свега можда и осуђени на тешку затворску казну. Међутим, они нису одржали обећање. Решили су да поднесу кривичну тужбу због крађе детета.“ Суд је, дакле, морао поново да се умеша. Могуће је да ће процес трајати и две или три године док се не сазна шта се заправо десило тог 24. новембра 1992. године кад

БЛИЗУ, ДАЛЕКО

Четрнаест година по рођењу, близнакиње из Еквадора најзад су се упознале мада су све време живеле у истом граду. Оне још не знају зашто су биле раздвојене и да ли ће поново живети заједно...

Мариелиса Исабел и Андреа Марта: близнакиње – другарице, најзад заједно после 14 година.

су девојчице рођене. Да ли су се Пепита и Аугусто, сиромашни и тада баш као и данас, намерно одрекли своје кћеркице? Или су је лекари једноставно украли и однели својој кући? Најчудније је што се све то збило у једном малом граду где постоји велика вероватноћа да се људи често срећу...

Близнакиње су тако, игром случаја, после четрнаест година одвојеног живота постале само добре другарице које се виђају сваког викенда, што им судска дозвола за сада омогућава. Пресрећне су што су се најзад нашле, али су незадовољне раздором и оптужбама које леже у основи њиховог раздвајања и поновног сусрета. Чини се да живот понекад подсећа на причу, али исто тако и на телевизијску сапунску оперу. И то ону најлошију ■

М. О.

— деветнаест

ЗАШТО? КАКО!

ЗАШТО СЕ ЉУДИ ЗАЉУБЉУЈУ?

За заљубљивање су „криве“ неурохемикалије које покрећу део мозга намењен „награђивању“. Појава (или мирис) одабране особе својеврстан је окидач због кога мозак лучи допамин подстичући сексуалну жељу. Ниво серотонина вртоглаво скаче стварајући онај познати осећај „не могу да живим без тебе“. Укључују се и друге хемикалије као што су окситоцин и вазопресин. Нема особе која томе може да одоли ■

ЗАШТО УМИРЕМО?

Ако се овакво питање постави физичару, он ће без двоумљења одговорити да је то у складу с другим законом термодинамике. Еколог Брајан Енквист са Универзитета Аризоне има још понешто да дода. Што је животиња већа, каже он, њени системи за пренос енергије су спорији (сложен распоред и дужина судова у унутрашњим органима). Што је метаболизам нижи, то је живот дужи. Животиње могу да живе кратко и брзо, или да се „гасе полако“. „Ако сте некада држали миша у руци, могли сте да видите како он дрхти. Толико му снажно и брзо куца срце“, каже Енквист. „А срце плавог кита је као спори метроном или црквено звоно које споро удара...“ А ипак, оба срца праве отприлике исти број откуцаја – приближно 100 милиона, распоређених у две године за миша и око 80 година за кита. Међутим, иако нас многе животиње надмашују по величини, ретко која врста

ЗУБИ
Постављени су уназад како би спречили плен да побегне и гурали га према једњаку наизменичним покретима леве и десне стране чељусти.

КОЖА
Растеже се да потпомогне гутање.

Змије не жваћу храну, нити отварају доњу вилицу да би прогутале плен. За разлику од горње вилице код човека која је саставни део лобање и не може да се помера, горња вилица змије повезана је са остатком главе мишићима, лигаментима и тетивама, што јој омогућава већу покретљивост. Горња и доња вилица змије повезане су квадратном кости која омогућава отварање чељусти за 150 степени ■

ДУШНИК
Отвор душника налази се на предњој страни уста да би змија могла несметано да дише док гута плен.

ПЉУВАЧКА
Велике количине пљувачке помажу да плен клизи даље, а снажни ензими разлажу животињско ткиво, па чак и љуску јајета.

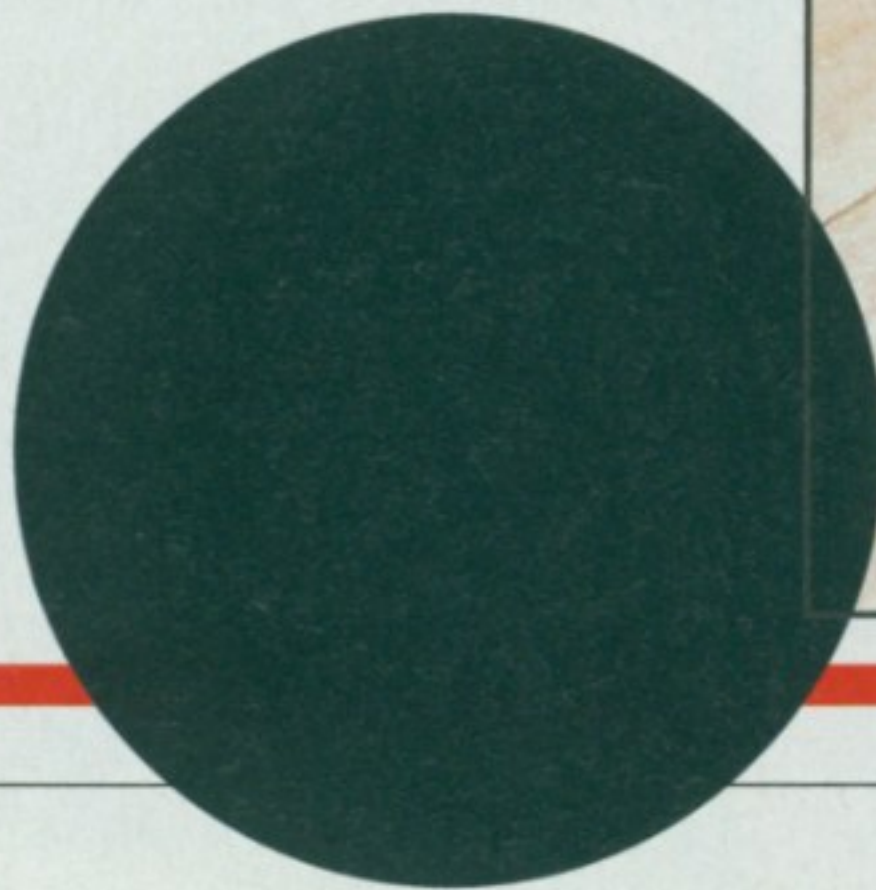

може да надживи људе. „Код примата је то мало другачије“, каже Енквист. „За број откуцаја срца који нам је дат

на располагање, ми живимо нешто дуже него што би требало. Није баш сасвим јасно зашто је тако“ ■

АКО ЈЕ ЦРНО БОЈА, ЗАШТО ЈЕ НИШТАВИЛО ЦРНО?

Црно није боја јер је за боју потребно светло. Црно је, заправо, одсуство светла. Ово посебно важи за црне рупе у свемиру, чија је гравитациона сила толико јака да задржава чак и светло ■

КАКО ЗМИЈА ГУТА ВЕЛИКИ ПЛЕН?

КВАДРАТНА КОСТ

Горња и доња вилица нису спојене, већ су повезане квадратном кости која је причвршћена еластичним лигаментима омогућавајући отвор чељусти до 150 степени (човек може да отвори уста највише 45 степени).

ТАНКО ЦРЕВО

Вари храну помоћу ензима које луче јетра и панкреас.

ДЕБЕЛО ЦРЕВО

Наставља поступак варења.

КЛОАКА

Избацује мокраћу и измет.

ЈЕДЊАК

Мишићи се опуштају око плена и скупљају из њега како би смрвили храну и потиснули је према стомаку.

ШИРЕЊЕ МИШИЋА

СТОМАК

Вари храну.

СКУПЉАЊЕ МИШИЋА

ЗАШТО ЉУДИМА ПОНОВО НЕ ИЗРАСТУ ИЗГУБЉЕНИ ДЕЛОВИ ТЕЛА?

Знамо да је губитак руке или ноге код људи неповратан. Међутим, код даждевњака је другачије. Ако му се одстрани нога, израшће нова, баш као што нама расту подсечени нокти. Научници покушавају да проникну у тајну даждевњака и науче како да се обнови ткиво одстрањено услед болести или удеса.

Кад је даждевњак рањен, његова кожа, кости, мишићи и крвни судови на месту повреде враћају се на стадијум пре деобе ћелија образујући сунђерасто ткиво које се зове бластема. Као да се ћелије врате уназад кроз време и понове кораке којима су стварале уд.

Све упућује на то да и људи имају овакав програм у својим генима. Људском ембриону расту руке, ноге, срце, плућа... Неке врсте ћелија могу и код одраслих људи поново да се деле надокнађујући губитке. Ћелије јетре показују такве особине. Међутим, код човека је регенерација због нечега спречена. Можда зато што би драстична деоба ћелија, која би била неопходна да израсте нови уд, нашем организму изгледала као развој тумора или рака. Можда су овакве молекуларне кочнице само последица еволуције. Да би омогућили израстање изгубљеног ткива, научници морају прво да проуче како да премосте зауставне сигнале, а да не изазову нове невоље ■

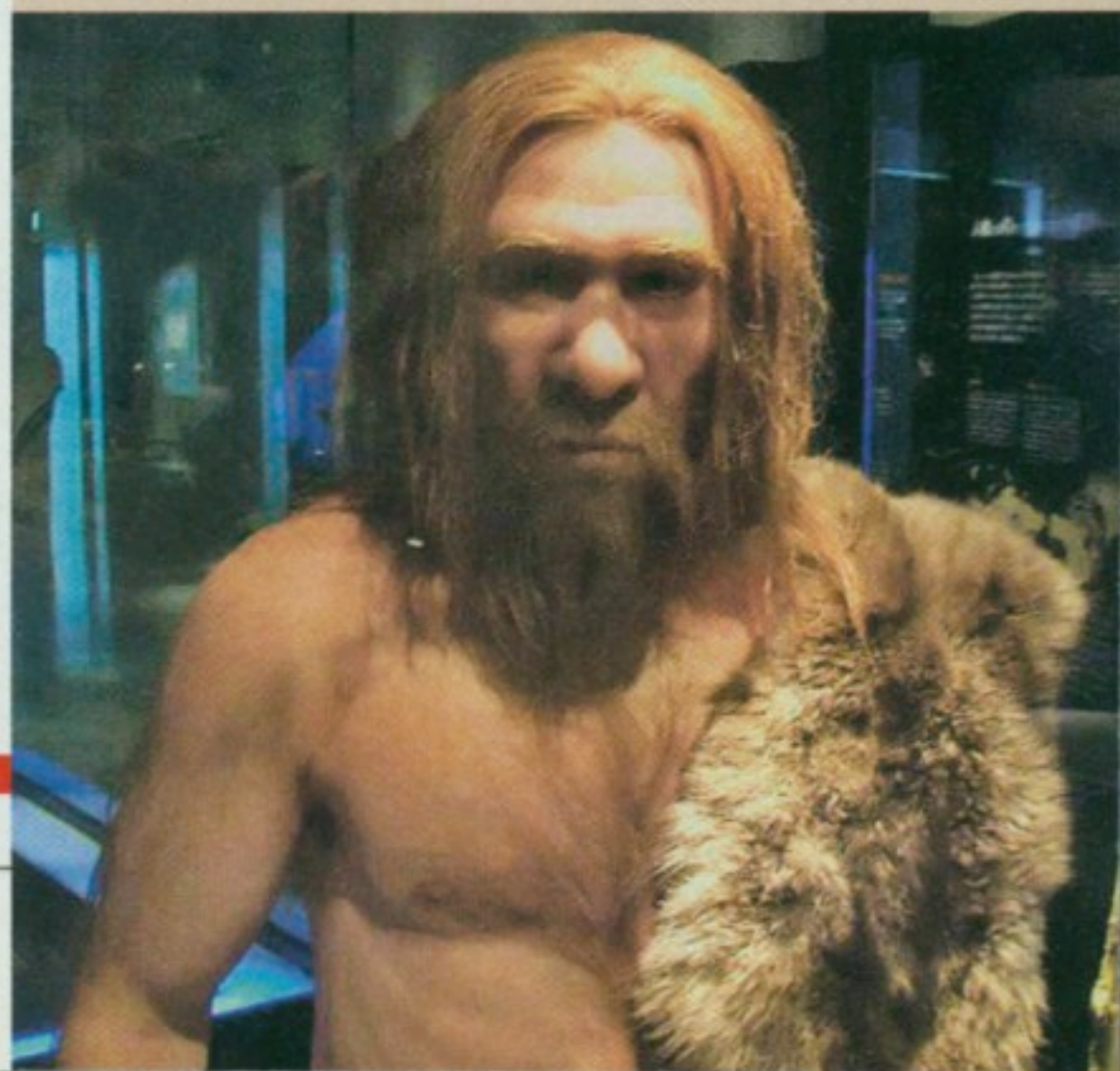
ШТА СЕ ДЕСИЛО С НЕАНДЕРТАЛЦИМА?

Неандерталци су били наши човеколики рођаци. Изгледали су као ми, ходали као ми, а можда и размишљали као ми. На меће се питање – зашто су онда они изумрли а ми, хомосапиенси, опстали?

Још откако су пре 150 година ископане прве кости неандерталца у немачкој долини Неандер, палеоантрополози покушавају да одгонетну шта је могло да уништи нашироко распрострањену врсту праисторијских људи. Према свим показатељима, неандерталци су неколико хиљада година живели у сагласју с нашим непосредним прецима, кромањонцима. Насељавали су делове Африке, Европе и Азије. Ходали су усправно, класали камено оруђе и сахрањивали мртве уз одговарајући погребни обред. Били су нешто виши и мишићавији од кромањонаца. И мозак им је био већи. Па ипак, пре 30.000 година неандерталци су ишчезли остављајући кромањонце као једине преживеле припаднике замршеног људског племена. Премда су неандерталци могли да се укрштају с кромањонцима, недавне анализе ДНК указују да се то ипак није догађало.

Неки научници пропаст неандерталаца приписују хроничним болестима, истичући да многи костури имају знаке артритиса и других поремећаја костију. Има и мишљења да су кромањонци темељно истребили неандерталце, а донета су на основу посматрања шимпанза који немилосрдно побију све припаднике сугарничког чопора.

Још једна занимљива претпоставка недавно је обелодањена у децембарском броју „Савремене антропологије“. Стивен Кун и Мери Стинер са Универзитета Аризоне истичу да су, према археолошким подацима, сви неандерталци, без обзира на пол, одлазили у лов. За разлику од њих, код кромањонаца је постојала подела посла превасходно по полној разлици. Док су мушкарци ишли у лов, жене и деца скупљали су биљну храну. Истраживачи нагађају да су се због поделе посла хомосапиенси развили као прилагодљивији и делотворнији од неандерталаца. Услед тога су се размножавали и ширили већом брзином ■

Дан једног астронаута

Пажња, мрвице лете по кабини! Намирнице су увек упаковане: астронаут подгрева прави правцати ручак на послужавнику! Храна је једно од ретких задовољстава у свемиру. За пиће је неопходна сламка. Астронауту је потребно три литра воде на дан.

Астронаут слуша радио, гледа телевизију, разговара са својом породицом. Он посматра Земљу: с висине од 100 километара, примећује линије река и аутопутева, Кинески зид...

Вежбе се раде два сата дневно. У свемиру мишићи слабе и смањују се. Астронаут трчи по покретној траци и окреће педале бицикла. Користи и машину за веслање.

Астронаут спава у врећи за спавање причвршћеној за зид или у некој врсти кревета на спрат. Причвршћен је ременом да му тело не би одлетело током сна. На очима му је повез који га штити од светлости: сунце се појављује сваких 90 минута. Користи и тампоне за уши због паклене буке инструмената и радио-везе у кабини.

За купање му је неопходна рукавица. У свемиру постоји туш, али није баш практичан. Вода се после туширања избацује у празан простор. Сања се о томе да се она рециклира јер је драгоцен. Постоји и тоалет. Отпаци се сабијају компримованим ваздухом и складиште јер се враћају на Земљу.

50 година са вама

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
БЕОГРАД

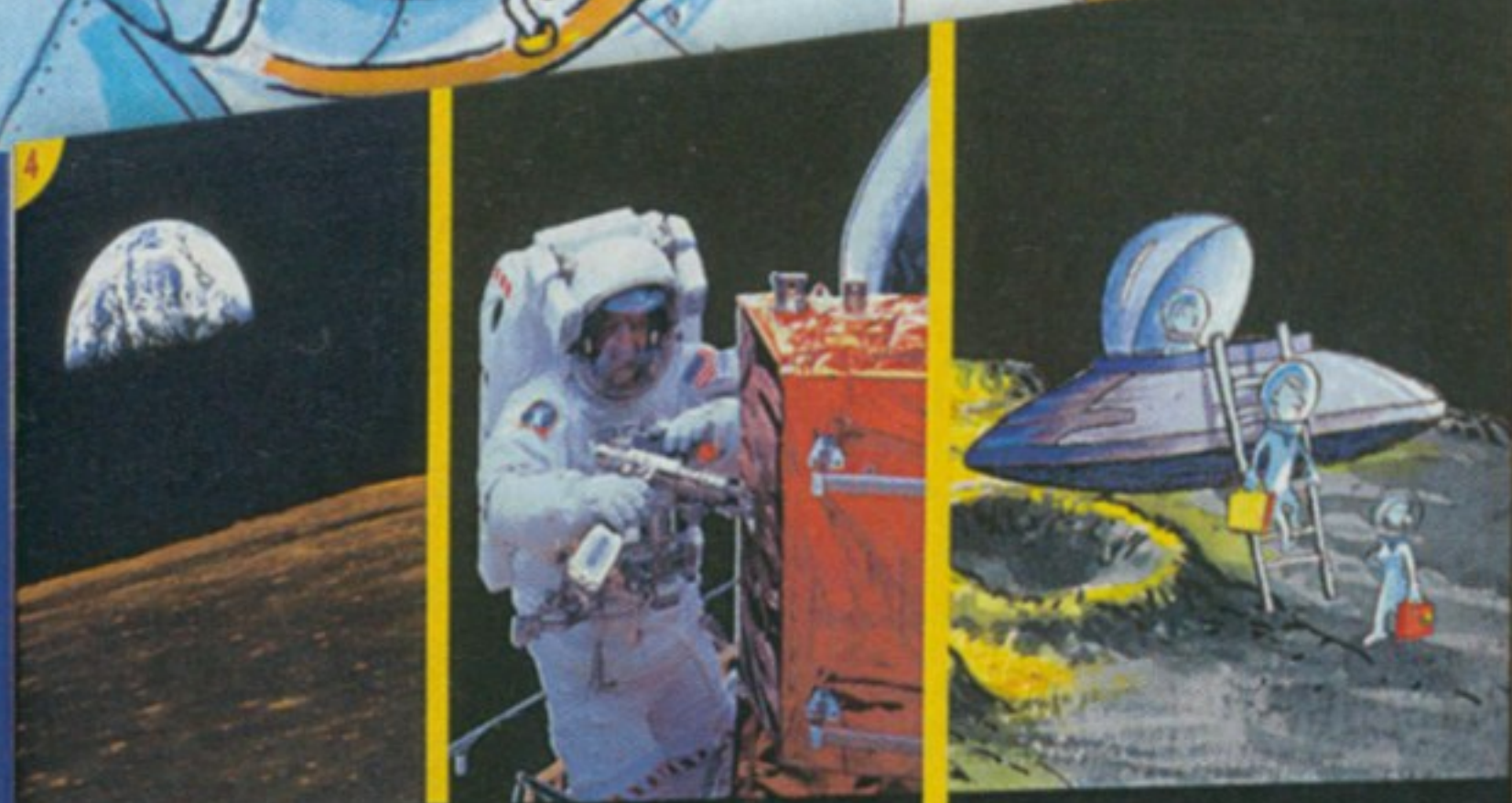
БЕОГРАД

Обилићев венац 5, тел/факс: 2638 405
Косовска 45, тел/факс: 3224 708
Краља Милана 19, тел. 3235-409
Вукасовићева 50, тел/факс: 3594 835

НИШ Трг краља Александра 3
Тел. 018 511 428

НОВИ САД Сремска 7
Продаја: 021 616 310
Књижара: 021 624 433

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Ђетковића 1
Тел. 028 421 609

Калейдоскоп

7-9 година

Путовање у свемир

www.zavod.co.yu

пословима за које се људи обучавају деценијама. Међутим, Базна није био глуп човек – довољно је рећи да су му Немци због речитости његових извештаја наденули тајно име Цицерон. Његова делотворност имала је изврсну мотивацију – новац. Наиме, не само да је желео да се извуче из беде већ и да се обогати.

Док се газда купа

Илијаз Базна рођен је 1904. у Приштини, али се још као дете с породицом преселио у

женом Турском по завршетку Првог светског рата. Зато је осуђен на издржавање казне и одведен у Марсељ, где је провео неколико година и научио француски. То му је доцније помогло да нађе боље запослење и мане се крађе. Каријеру је започео као послужитељ код амбасадора Краљевине Југославије у Анкари Јанковића, да би, пошто је по природи био услужан, узнапредовао у служби прелазећи из велепосланства у велепосланство док се коначно, у

у Турској био Франц фон Папен, човек изузетне биографије. Овај високи племић, потпуковник, витез малтешког реда, папин штитоноша у време Првог светског рата руководио је немачком шпијунском службом у Америци, а потом је био и канцелар. Једног дана, крајем 1943, Базна се обратио првом секретару немачке амбасаде понудивши му фотографије веома важних докумената украдених из британске амбасаде. Кад је случај изнесен пред Фон Папена, он се на-

ЦИЦЕРОН ВОДИ ИГРУ

Био је најбоље плаћени и најнаивнији шпијун у Другом светском рату, припрост човек, али не и глуп. Немци су му због речитости његових извештаја и наденули име чувеног римског говорника

Као по правилу, приче о шпијунима увек су напола испричане, препуне нагађања и недоречености, као да су појединости хотимице прећутане или их је време избрисало. Вероватно баш зато подстичу машту. Шпијуни, посебно они успешни у свом занату, склони су да напишу мемоаре. Но, њима тек не треба веровати пошто те наизглед искрене исповести најчешће врве од полуистина и неразјашњених околности јер обавештајци, по занату преваранти, настоје да читаоцу замажу очи а себе осликавају онаквима какви би волели да јесу, а не какви су стварно били.

Човек који је важио за најбоље плаћеног али и најнаивнијег обавештајца у Другом светском рату и кога многи сматрају нацистичким супершпијуном, звао се Илијаз Базна. Био је неугледан и припрост због чега су Немци, за које је радио, испрва сумњали у истинитост његових извештаја, а Британци, које је шпијунирао, никада нису ни помислили да би он, који није знао ни немачки ни енглески, могао да се бави обавештајним и субверзивним

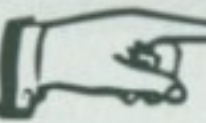
Македонију, па у Истанбул и након у Анкару. Мада на самом почетку мемоара тврди да је потомак некаквог храброг арнаутског Тахир-паше, чињеница је да се Базна родио као припадник најнижег стајежа у Турском царству и да се с тим није мирио. У младости је био браварски шегрт, али је ухваћен с мотоциклом и пиштољем украденим од француских окупационих снага које су патролирале поре-

марту 1943, није запослио код британског амбасадора сер Хјуа Начбул-Хугесена.

У ратна времена зарађене стране веома пажљиво бирају дипломате које постављају у престонице неутралних земаља. У време Другог светског рата једно од најважнијих средишта шпијунаже, поред Берна и Лисабона, била је и Анкара. У прилог овој тврдњи говори и чињеница да је тадашњи амбасадор Трећег рајха

шао у великој недоумици. О Базни није знао готово ништа осим да је, наводно, слуга који поткрада своје послодавце. Постојала је оправдана сумња да је реч о некаквој британској намештаљци. Ипак, како се радило о веома неуобичајеној понуди, Фон Папен је одлучило да се посаветује с Берлином. У краткој шифрованој депеши послатој у Берлин стајало је да је Базна до те мере самоуверен да им је за два филма с документима тражио астрономску суму од 20.000 фунти стерлинга и да је поручио да ће у случају да Немци у одређеном року не одлуче да ли желе његове услуге, своје фотографије продати Совјетима. Одговор Берлина био је брз. Министар спољних послова Јоахим фон Рибентроп је без много објашњавања послао новац за откуп филмова подсетивши на неопходност деловања с крајњим опрезом.

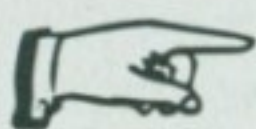
Прво паре...

Одређеног дана у договорено време Базна и први секретар немачке амбасаде састали су се у једној улици турске престонице.

Једна од лажних новчаница од 10 фунти којима је био плаћен Цицерон.

двадесет три

 Према извештају немачког дипломате, Илијаз је показао филмове и изговорио „прво паре“ да би потом извршили примопредају. Кад су филмови развијени, фотографисани документи су се, на први поглед, чинили у тој мери веродостојним да су чак изазвали сумњу. Међу њима се, између осталог, налазио извештај са Конференције у Казабланки између Рузвелта, Черчила и Чанг Кај Шека с податком да су Англо-Американци том приликом кинеском вођи обећали Манџу-

рију чим Јапан буде поражен, као и извештај с Техеранске конференције, одржане новембра 1943, где су Рузвелт и Черчил обећали да ће Стаљину после рата препустити да надзира источну Европу. У следећим испорукама украдених докумената Базна је Немцима доставио веома важне и корисне податке о плановима за савезничка бомбардовања нафтних поља у Румунији. Базна, међутим, није знао шта у тим документима које краде и шверцује пише. Пут којим је долазио до пода-

така није захтевао да познаје језик нити да буде писмен. Послужитељ амбасаде набављао је документа на веома једноставан начин. Он је свом шефу, док се купао, на тренутак из џепа узео кључ од сефа, направио отисак у воску, а потом израдио копију. После, кад год би се у амбасади нашао сам и ненадгледан или кад би његов амбасадор свирао клавир у салону или спавао опијен пилулама за спавање, отварао би сеф и проверавао да ли има нових докумената. Сваку хартију је фо-

тографисао, а сваки филм од 36 снимака продавао за додатних 15.000 фунти.

Базна се шпијунажом није бавио ни пуних пет месеци, јер су већ у пролеће 1944. Енглези почели да сумњају да из амбасаде у Анкари цуре подаци. Једна од првих дојава да постоји агент и да је по народности Албанац, у Лондон је дошла из Лисабона од агента Трицикла, Душка Попова, двоструког агента који је тај податак начуо у необавезном разговору са својом везом у немачкој обавештај-

ној служби, па га сместа тајним каналима дојавио Британцима. Да је тај тако добро обавештени шпијун у ствари Базна, нису ни посумњали јер су, пре свега, доводили у питање његове способности не верујући да човек који не зна језик оних које шпијунира ни оних за које ради може да добаји и проследи поверљиве податке. Међутим, у својој надмености, Британци су се преварили. Базна је, истина, саслушан, којом приликом је, наравно, порекао све оптужбе а онда се, док су његови

послодавци још били збуњени, извукао из амбасаде и не стао да се никада не врати пошто је страховао да би га секретарица немачке амбасаде, која је у то време пребегла Американцима, могла одати. До тога је и дошло, али је америчка обавештајна служба због супарништва с Британцима те податке задржала за себе не обавестивши о томе своје савезнике. Тако су Британци тек после рата доживели велико понижење дознавши да су подаци о операцији „Оверлорд“, строго поверљивом плану за савезничко искрцавање у Нормандији, процурели у Берлин баш од Цицерона, а да они све време нису знали ко је заправо тај добро обавештени шпијун. Нису знали ни како је дошао до тако важних података и на време их уручио нацистима. Утешно је што Немци нису искористили те вредне податке захваљујући великим али прикривеним сукобима између разних огранака њихове обавештајне службе.

Алпски рад

Цицерон је за нешто више од четири месеца зарадио завидну своту од око 300.000 фунти стерлинга (око 1,2 милиона долара) пошто је мудро захтевао да буде плаћен у британској валути уместо у рајхсмаркама у које није имао поверења. Та сума би у данашње време вредела више милиона фунти. Али, то није крај а још мање срећан крај Цицеронове приче. Кад је напослетку извадио новац из сламарице и положио га у банку, Базна је доживео велико разочарање – фунте су биле одштампане у Трећем рајху, односно, није их потписао гувернер Енглеске банке већ фалсификатор из аустријских Алпа. Овај податак донекле објашњава Рибентропову великодушност. Тако је наш Цицерон остао и без каријере и без новца, али није одустајао од наума да се обогати. Неколико година по завршетку рата тужио је немачку државу за превару и захтевао позамашну суму на име надокнаде штете. Није добио ни парницу ни одштету. Потом је написао књигу мемоара под називом „Ја сам био Цицерон“. По његовој животной причи у Холивуду је снимљен филм „Пет прстију“ (Јозеф Манкијевич, 1952) који је номинован за два Оскара. Базна се, међутим, ни од тога није обогатио. Умро је у Немачкој 1971, сиромашан ■

Д. Станковић

Илустровао
Драган
Максимовић

КО
ЧИТА
ПОДЛИТНИК
ЗАБАВНИК
ТАЈ
И
ЗНА

ГДЕ ЧУЧИ НОВИ ЊУТН?

Ако тачно
одговорите на сва
постављена питања,
можда баш у вама!

1 Шта се мери пикнометром?

- а) пловност
- б) густина флуида
- в) отпор приликом слободног пада предмета

2 Колико закона кретања су Њутново дело?

- а) три
- б) шест
- в) девет

3 Које су две врсте елементарних фермиона?

- а) кваркови и лептони
- б) протони и бозони
- в) протони и неутрони

4 Када је рођен Алберт Ајнштајн?

- а) 1798. године
- б) 1855. године
- в) 1879. године

5 Како се зове стање материје у виду јонизованог гаса код кога су атоми или молекули изгубили или добили електроне?

- а) колоид
- б) кондензат
- в) плазма

6 Колика је брзина светлости у вакууму?

- а) 300.570.616,629 m/s
- б) 299.792,458 m/s
- в) 79.252,848 m/s

7 Када су Емилио Сегре и Овен Чембрлен добили Нобелову награду за своје откриће антипротона?

- а) 1959. године
- б) 1954. године
- в) 1951. године

8 Полазна тачка за настанак Ајнштајнове теорије гравитације било је запажање:

- а) да се инерцијална и гравитациона маса не разликују
- б) да се гравитација разликује од убрзања
- в) да гравитација зависи од брзине

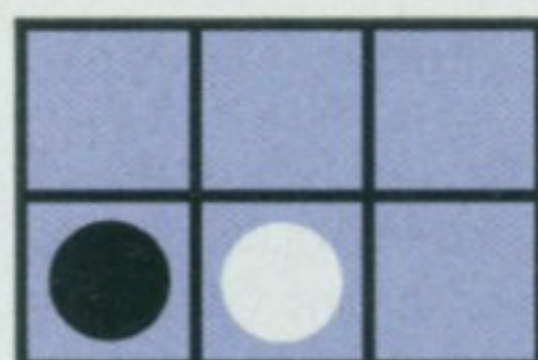
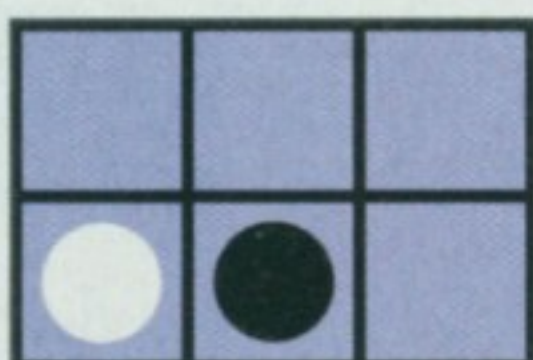
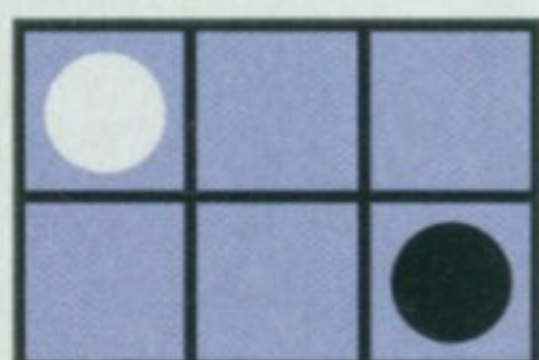
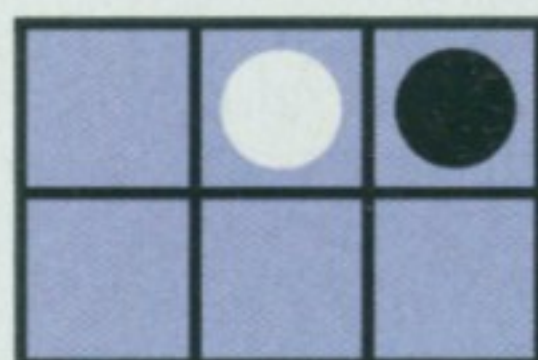
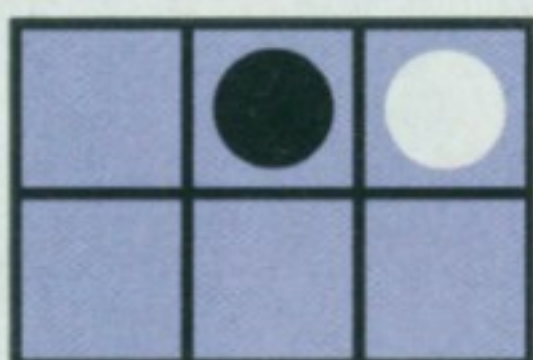
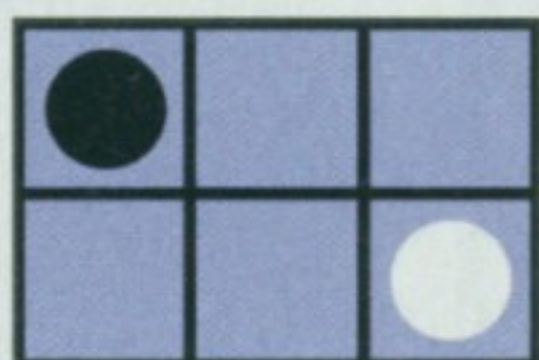
9 Која теорија је прва дала пун опис електромагнетне силе између елементарних честица?

- а) специјална теорија релативности
- б) квантна електродинамика
- в) стандардни модел

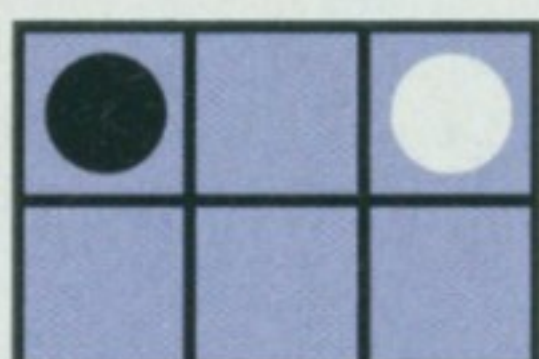
Г. В.

НАСТАВИТЕ НИЗ!

1

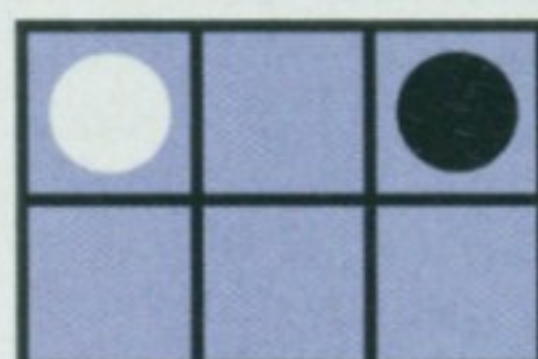
Која од
фигура А,
В, С
наставља
низ? ■

А

В

С

КОЈЕ СЛОВО НЕДОСТАЈЕ

4

Уочите законитост
и знак питања
замените
одговарајућим
словом ■

І	С	В	?
Ѓ	Ф	Г	Ї
Н	Д	ДЖ	Е
А	К	Ј	Ї

ТАЧНА ЈЕДНАКОСТ

2

Стављајући по један од знакова
сабирања, одузимања,
множења и дељења између
написаних бројева,
а користећи се и заградама,
треба постићи да се добију
истинити искази:

- a) $1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7 = 1$
b) $1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7\ 8 = 1$
c) $1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7\ 8\ 9 = 1$

ЛАВ, ВУК И ПАС

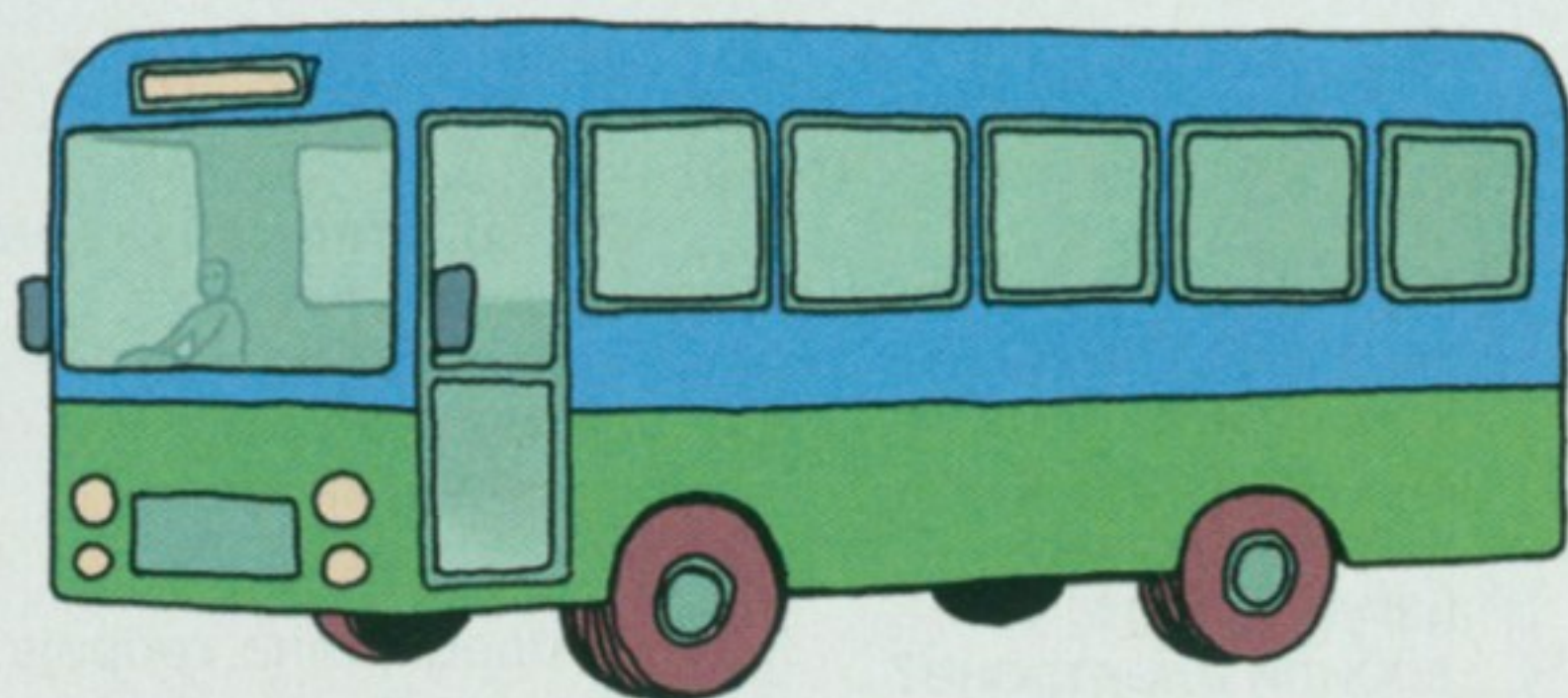
5

Лав може да поједе овцу за два
сата, вук за три сата, а пас за
шест сати. За које време би они
заједно појели овцу? ■

ПРЕВОЗ УЧЕНИКА

3

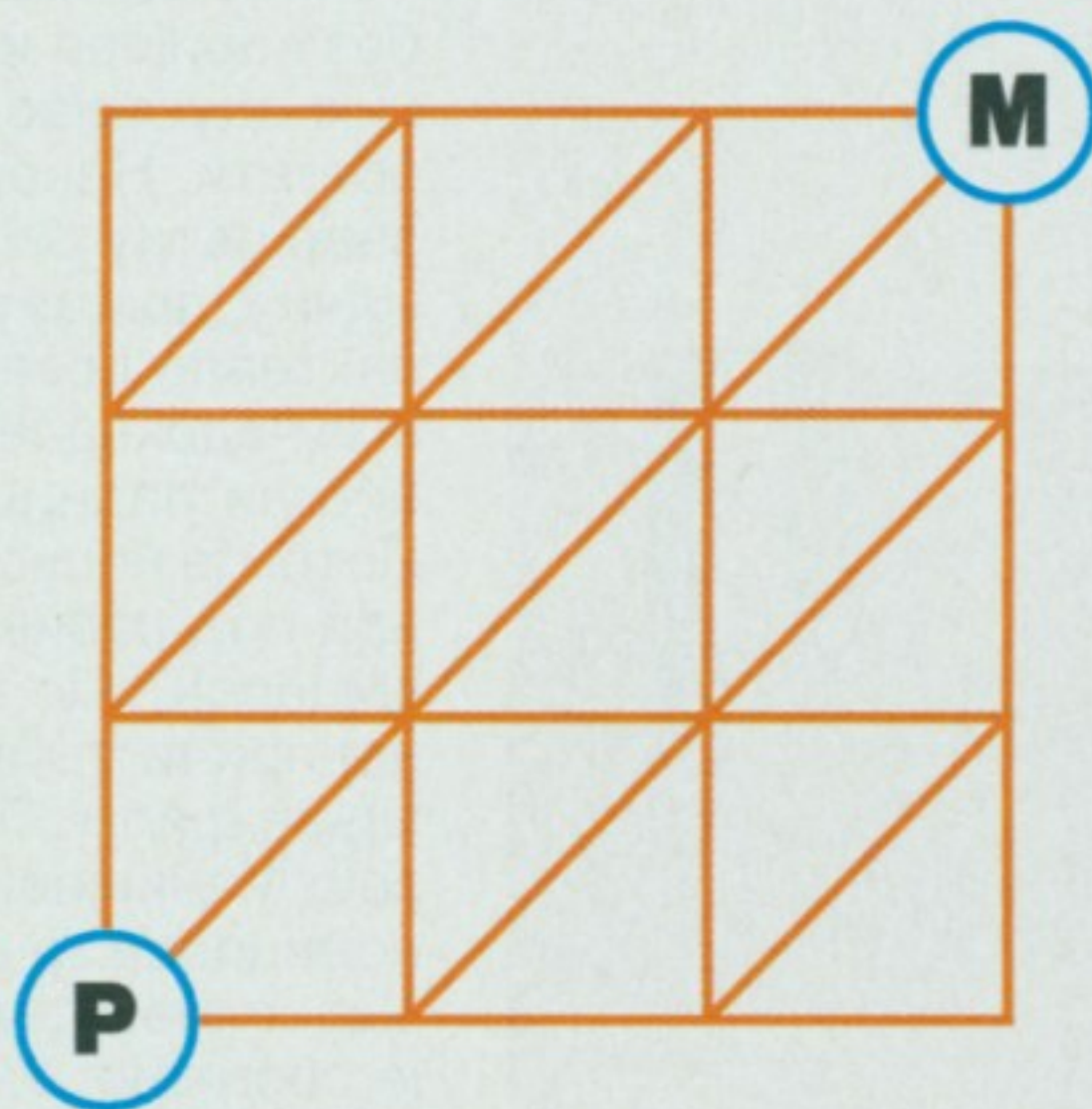
За превоз 528 ученика, туристичка агенција
упутила је аутобусе са 36 седишта и
аутобусе са 24 седишта. Колико је било
аутобуса са 36 седишта, ако је упућено
укупно 18 аутобуса? ■

ПАУК И МУВА

6

У левом доњем углу квадрата 3 x 3 налази
се паук, а у десном горњем мува.
Приближавајући се муви, паук се креће
према северу, према истоку и према
североистоку и сваки корак све је
ближи муви. Избројите све путеве којима
паук може стићи до муве ■

ИЧКЕ загонетке

ТРИ БАЛЕРИНЕ

7

Три младе балерине Ана, Вера и Каћа играју на школској приредби. Једна је у црвеној, друга у белој, а трећа у плавој хаљини. Знате следеће чињенице:

- Ана је у црвеној хаљини;
- Вера није у црвеној хаљини;
- Каћа није у плавој хаљини.

Ако је један од ових података тачан, а два нетачна, одредите боју хаљине сваке од девојчица ■

ТАЧАН БРОЈ

8

У задате квадратиће сместите све целе бројеве од 1 до 9 тако да добијена једнакост буде тачна. Рачунске операције изводе се назначеним редоследом ■

		+		19
+	:		+	=
12	12		12	12
:	+		-	+
x	-		+	:

ПРЕВОЗ ТЕРЕТА

9

Укупна тежина неколико сандука је 10 тона, а тежина сваког од њих мања је од једне тоне. Колико најмање камиона носивости 3 тоне треба узети да се цео терет може пребацити једним конвојем? ■

НАВИЈАЧИ

10

У једном разреду било је 5 навијача „Партизана” више него навијача „Звезде”. После победе „Звезде” у дербију, три дечака су се предомислила и почела да навијају за „Звезду”. Који тим сада има више навијача у разреду? ■

ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ МАТЕМАТИКЕ

11

На једном такмичењу из математике, сваки ученик добио је по 10 задатака. За сваки тачно решен задатак такмичар добија по 5 бодова, а за сваки нерешен или непотпуно решен губи 3 бода. Колико је задатака добро решио ученик који је на такмичењу освојио укупно 26 бодова? ■

Уређује
Радивоје
Грбовић

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

У МУЗЕЈУ ПРИМЕЊЕНЕ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

ИЗЛОЖБА

ИЗЛОЖБА

МУЗЕЈ
ПРИМЕЊЕНЕ
УМЕТНОСТИ
Београд, Вука Караџића 18

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

Илустратори Политикиног Забавника

МУЗЕЈ ПРИМЕЊЕНЕ УМЕТНОСТИ

Београд, Вука Караџића 18

23. август - 20. септембар
2007.

Дан пре него што ће се овај број „Политикиног Забавника“ наћи на киосцима, Музеј примењене уметности у Београду отворио је врата својих галерија за бројне посетиоце... А тамо... изложен је одговор на питање зашто су толике генерације „заражене“ нашим листом и како су уз њега читаоци откривали „свет с друге стране огледала“. За оне млађе, изложба „Илустратори Политикиног Забавника“ својеврсни је времеплов, повратак у време пре њиховог рођења (иако неки радови изгледају као да су дошли из будућности) и начин да сазнају зашто је њиховим родитељима овај часопис био омиљена енциклопедија. За оне који су одрасли уз „Забавник“ пре више од пола века, изложба је мало подсећање на време кад су открили свет илустрација и заљубили се у стрип листајући „часопис за све од 7 до 107“. На два спрата зграде Музеја угнездили су се радови више од стотину наших илустратора који су од оснивања „Забавника“, 1939. године, па до данас радили илустрације, карикатуре и стрипове – у техникама темпере, акварела, туша, колажа или дигитално. Ту су радови Ђорђа Лобачева и Владимира Жедринског који су сликали и цртали по „Забавнику“ пре Другог светског рата, као и њихових наследника после „великог“ рата – Ратомира Руварца, Божидара Веселиновића, Бране Јовановића... Изложени су радови и оних „новијих“ који су последње две деценије радили у „Забавнику“ – Добросав Боба Живковића, Алексе Гајића, Бобана Савића Гета, Дарка Гркинића, Силве Вујовић, Драгана Максимовића, Светлане Кнежевић... Једне до других стоје оригиналне илустрације рађене темпером и странице „Забавника“ где су радови објављени.

Дакле, за оне који овакву изложбу не могу да направе код куће, а и за оне који би желели да виде како је кустос Слободан Јовановић осмислио изложбу, отворена су врата Музеја примењене уметности у Београду до 20. септембра ове године (ул. Вука Караџића 18) ■

М. Пејровић

Илустрација: 60, Силва Вујовић

НАЦРТАО
ХЕРМАН

ТРАГОМ ДРАКУЛЕ

ВЛАД ЦЕПЕШ

НАПИСАО
ИВС

V ДЕО

ИЗДАЈНИЧЕ! НИКАДА НЕЌУ ДОЗВОЛИТИ
ДА ПРЕСТО ВЛАШКЕ ПРИПАДНЕ ТЕБИ
КОЈИ СИ СЕ ОДРЕКАО ХРИШЋАНСТВА!

НЕ ЗАНОСИ СЕ, ВЛАД!
ЈА ЋУ ПОНЕТИ КРУНУ И ТИ МЕ
НЕЌЕШ СПРЕЧИТИ У ТОМЕ!

УБИЌУ ТЕ,
БЕДНИЧЕ!

ЈАААААХ!

ОВО ЈЕ ТВОЈ КРАЈ, БРАТЕ!

УДАРИТЕ НА ЊЕГА,
РАТНИЦИ!

ПОГУБИТЕ ГА!

ИЗ НОЌИ У НОЌ ДРАКУЛИНИ ВОЈНИЦИ НАПАДАЛИ СУ ТУРСКИ ЛОГОР, АЛИ ИСХОД ЈЕ БИО СВЕ СЛАБИЈИ. ОСМАНЛИЈЕ СУ НАСТАВИЛЕ ДА СЕ ПРИМИЧУ ТРГОВИШТУ И У РЕДОВИМА ДРАКУЛИНЕ ВОЈСКЕ ЗАВЛАДАЛО ЈЕ БЕЗНАЂЕ...

55

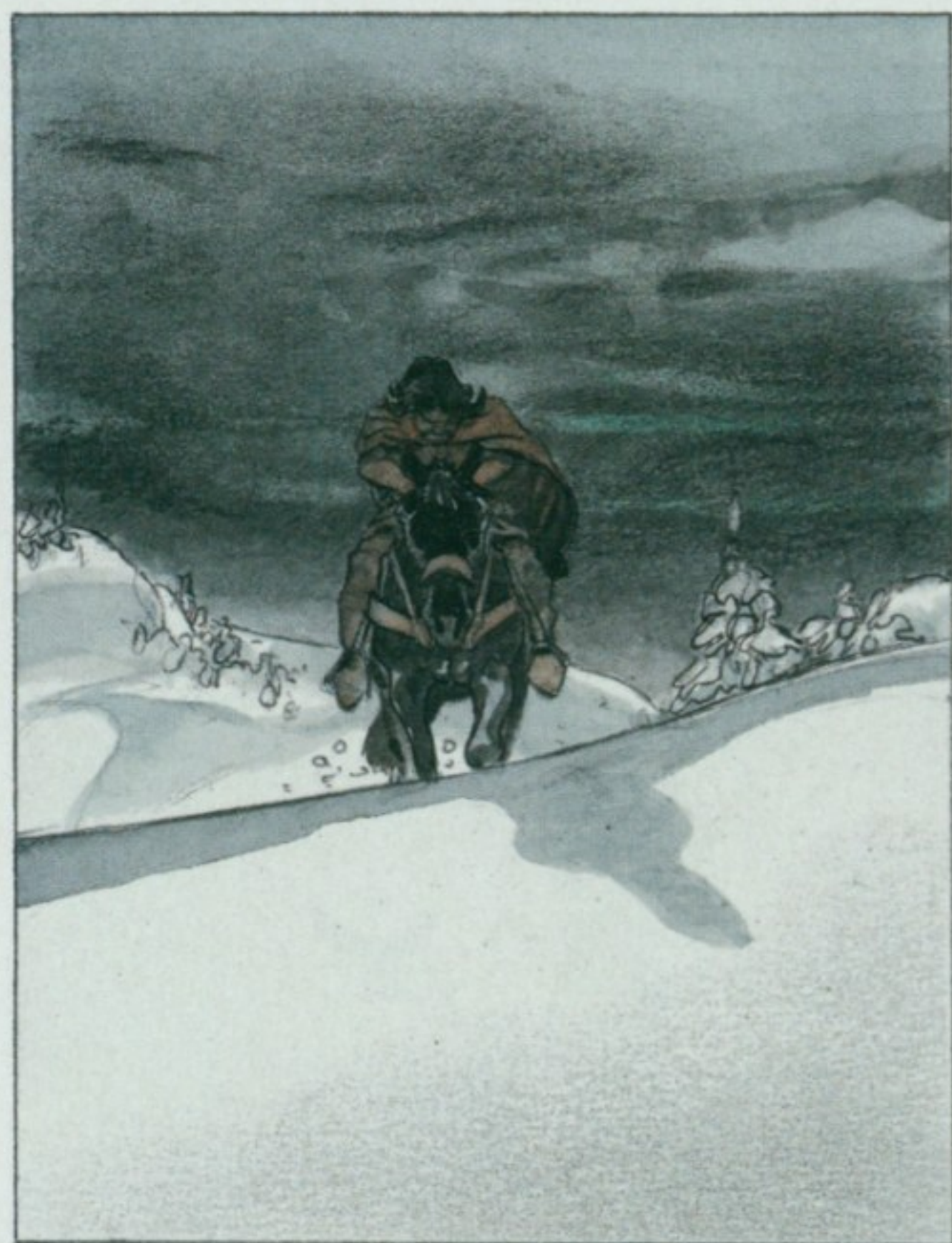

ТЕЛА ПОБОДЕНА НА КОЧЕВЕ ПРОСТИРАЛА СУ СЕ ДУЖ ХОРИЗОНТА. ПИЈАН ОД МРЖЊЕ, ДРАКУЛА ЈЕ ИЗ ОСВЕТЕ МУЧКИ ПОБИО
ВИШЕ ОД ДВАДЕСЕТ ХИЉАДА ВЛАХА И ТУРСКИХ ВОЈНИКА...

56

КАД СУ ТУРЦИ ОСВОЈИЛИ БРАИЛУ, ВЕЛИКУ ЛУКУ НА ДУНАВУ, МЕХМЕД II ПОСЛАО ЈЕ СВОЈЕ НАЈЈАЧЕ СНАГЕ ДА НА ЧЕЛУ С РАДУОМ СВРГНУ ДРАКУЛУ. НАПУШТЕН ОД СВИХ, ПА И НАЈВЕРНИЈИХ ПОДАНИКА, ПРЕОСТАЛО МУ ЈЕ САМО ДА ПОБЕГНЕ И ПРЕСТО И КРУНУ ПРЕПУСТИ БРАТУ...

УТВРЂЕЊЕ САЛОМОН, ВИШЕГРАД, ЗИМА 1462. ГОДИНЕ...

ЗА ТРИНАЕСТ ГОДИНА ВЛАД ДРАКУЛА ЈЕ ПО ДРУГИ ПУТ У ЖИВОТУ ОСТАО БЕЗ КРУНЕ...

60

И ПОВЕСТ КАО ДА ГА ЈЕ ПОТИСНУЛА У ЗАБОРАВ СВЕ ДО ТРЕНУТКА КАД ЈЕ, ПОСЛАН У МОЛДАВИЈУ ДА СЕ СА СТЕФАНОМ ВЕЛИКИМ БОРИ ПРОТИВ ТУРАКА, ПО ТРЕЋИ ПУТ УШАО У СВОЈУ ЗЕМЉУ КАО ПОБЕДНИК И ИЗ ЊЕ ИСТЕРАО БАСАРАБА ЛАЈОТУ КОЈИ ЈЕ НАСЛЕДИО ЊЕГОВОГ БРАТА...

ТРГОВИШТЕ, ЈЕСЕН ЛЕТА ГОСПОДЊЕГ 1476.

БОЖИЈА ВОЉА,
ГОСПОДАРУ!

62

ВЛАДУ ДРАКУЛИ ОДРУБЉЕНА ЈЕ ГЛАВА И, НА ЗАХТЕВ СУЛТАНА МЕХМЕДА II, ИЗЛОЖЕНА ИСПРЕД ДВОРЦА У КОНСТАНТИНОПЉУ. НИКО НЕ ЗНА ШТА СЕ ДОГОДИЛО С ЊЕГОВИМ ТЕЛОМ. НЕТРАГОМ ЈЕ НЕСТАЛО. ТАКО СЕ УГАСИО ЖИВОТ ВЛАШКОГ КНЕЗА КОЈИ ЈЕ САЊАО ДА БУДЕ РАВАН НАЈМОЋНИЈИМА, А БИО ЈЕ САМО ВЛАДАР ЈЕДНЕ МАЛЕ ЗЕМЉЕ УХВАЋЕНЕ ИЗМЕЂУ ЧЕКИКА И НАКОВЊА БУРНИХ ВРЕМЕНА.

КРАЈ

Свет У БРОЈКАМА

КРФ (КЕРКИРА)

Више од 4.000.000
стабала маслина

расте на Крфу. Берба маслина на овом острву обавља се природно. Испод дрвета постављају се мреже у које, од лета до краја октобра, падају зреле маслине. Уз уље које се производи у манастирима на Светој гори, ово спада у најквалитетније у Грчкој.

Пре 9000 година
Крф је одвојен од копна.

Око 113.000 становника
данас живи на Крфу, а у главном граду око 40.000.

1368. године
острво су освојили Млеци и на њему остали наредна четири века.

1797. године
Крф освајају Французи на челу с Наполеоном. После три године на острво долазе Руси који праве савез с Турцима и остају седам година. Тада је основан Сенат Јонских острва који доноси и први Устав. Чим је овај савез рас-

кинут почетком руско-турског рата, на острво се враћају Французи и остају до 1814.

1822. године
у Старој тврђави главног града Крфа подигнут је први светионик у Грчкој.

641 квадратни километар
површине има ово најсеверније грчко острво које се налази у Јонском мору.

217 километара
укупно је дугачка обала Крфа.

23 километра
најшира је раздаљина између Крфа и Албаније.

1864. године
Крф је припојен Грчкој, а за то је заслужан Јоанис Каподистрија. По њему је назван међународни аеродром на острву с најкраћом пистом на свету.

2,5 километара
најужа је раздаљина између Крфа и албанске обале.

914 метара
висок је Пантократор, планински врх који је већи део године прекривен снегом и на коме се налази метеоролошка станица.

23 језера
постоје на Крфу.

4 реке
теку острвом и лети углавном пресуше.

2,5 евра
кошта кафа у граду Крфу која може да се попије у здању „Листон“ на главном тргу. У близини се налази црква посвећена светом Спиридону, заштитнику острва, коју су саградили Млеци, а таваницу цркве живописао је велики сликар Паоло Веронезе. По истој цени кафа може да се попије у готово истом здању у Верони. Исто такво здање налази се и у Паризу, на тргу Риволи, али тамо кафа кошта 3 евра.

Х. Д. Г.

Leto je šarenije
u školi je veselije

Crayola boje ne prljaju, ne lome se, ne mrljaju,
a mrzovoljne i dosadne dane, pobeđuju ko od šale

Beograd: Kozmo, Mercator, IPS, Enci Menci, Rodić, Dexy Co, Guliver, Magus; | Novi Sad: Kozmo, Alf, Mercator, Rodić, Original Marines

Generalni distributer CRAYOLA programa za Srbiju i Crnu Goru
Bul. Mihajla Pupina 6, 11070 Novi Beograd, tel. 011 3010 953

KOZMOLINA
M P C H O L D I N G

Moraš da probaš!

MINAQUA
fructo

Pametni mehurići

Jod je neophodan svima, naročito deci, trudnicama i starijim osobama. Nedostatak joda umanjuje koeficijent inteligencije i do 15%. Jedna čaša Fructa obezbeđuje organizmu potrebnu dnevnu količinu JODA.

ГЕОГРАФСКА ОСМОСМЕРКА

Ова осмосмерка подељена је на два дела. У горњем делу су географски појмови из Северне, а у доњем из Јужне Америке. Тражени појмови су измешани, па треба да одредите на који се део мреже односи сваки појам. Неискоришћена слова, читана редом, дају називе два велика језера.

АЈОВА, АКАПУЛКО, АКРЕ, АМАЗОН, АРАКАЖУ, АРАУКА, АРЕКИПА, АТЛАНТА, БЕКЛИ, БЕЛЕМ, БОГОТА, БОЛИВИЈА, БРАЗИЛ, ВЕНЕЦУЕЛА, ГВАЈАНА, ГВАТЕМАЛА, ГОЈАС, ДЕНВЕР, ДЕТРОИТ, ЕДМОНТОН, ЕУРЕКА, ЈУКАТАН, ЈУКОН, ЈУМА, ЈУЏИН, КАНАДА, КВЕБЕК, КИТО, КЛЕР, КОАРИ, КОРО, ЛА ПАЗ, ЛА ПЛАТА, ЛИМАЈ, ЛУИС, МАНИТОБА, МАТО ГРОСО, МЕЈН, МЕКСИКО, МЕРИДА, МИЧИГЕН, МОНТАНА, МОНТРЕАЛ, МОРИ, НАСКА, НЕВАДА, ЊУЈОРК, ОБРИ, ОЗАРК, ОМАХА, ОРИЗАБА, ОТАВА, ПАРАГВАЈ, ПАРАНА, ПЕКОС, ПЕРУ, ПУРУС, РЕЈЕС, РЕНО, РОМЕРО, РОСОН, САНТИЈАГО, СУКРЕ, СУРИНАМ, ТАКОМА, ТЕКСАС, ТУКУМАН, ЧИЛЕ ■

ИЗБАЦИТЕ УЉЕЗА!

Један појам, „по анаграмској логици“, не припада овој групи. Који је то појам, и зашто? ■

БЕРЗА
ВАТРА
ЖУБОР
ЛАМПА
СКЕЛА
СТРАХ

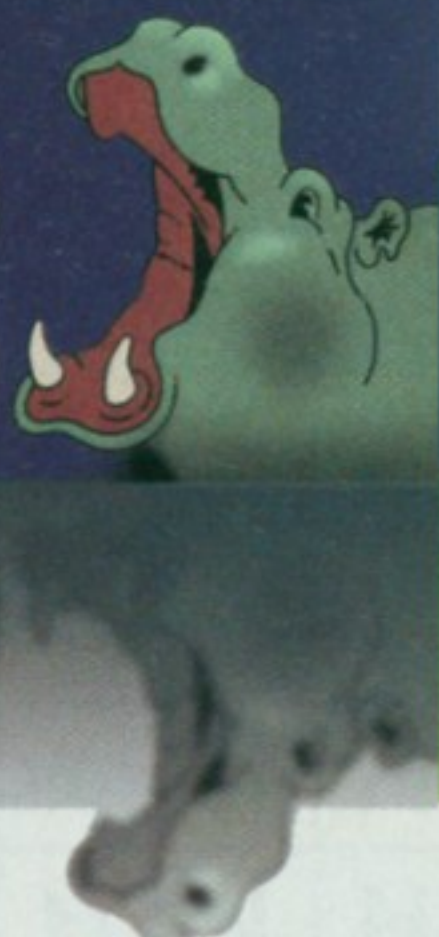
А	Б	О	Т	И	Н	А	М	Н	А	Т	А	К	У	Ј
К	Т	И	О	Р	Т	Е	Д	Ј	Р	Е	Л	К	О	У
А	Н	С	Б	Н	К	Д	О	Њ	У	Ј	О	Р	К	К
П	Ј	А	Р	С	Е	В	Е	Р	Н	А	Х	А	М	О
У	Е	С	И	Н	А	Р	Е	Д	И	И	Н	З	А	Н
Л	М	К	В	Т	К	К	М	Б	М	З	Џ	О	М	М
К	О	Е	О	А	А	А	О	И	Е	О	А	У	У	О
О	Р	Т	Р	С	И	Т	Н	О	Ч	К	Н	Б	Ј	Н
						Н	Т	А	Т	И	Л	Т	А	Т
						А	Р	О	Д	А	Г	И	О	А
						Л	Е	А	Д	А	В	Е	Н	Н
						Т	А	К	О	М	А	А	Н	А
						А	Л	А	М	Е	Т	А	В	Г
						А	К	У	А	Р	А	Е	Н	М
						К	О	А	Р	И	Р	О	А	Т
						Р	Р	П	Н	К	З	Н	С	Н
Б	О	Г	О	Т	А	Е	Р	А	У	Е	У	А	О	О
О	Г	А	Ј	И	Т	Н	А	С	Р	П	Р	С	В	Р
Л	М	О	Ч	И	Л	Е	К	И	А	Т	Е	О	С	Г
И	Е	И	Ј	К	Л	Ц	А	А	Н	М	О	Р	И	О
В	Л	И	М	А	Ј	У	Ж	Н	А	М	У	К	У	Т
И	Е	К	П	А	С	Е	У	Б	Р	А	З	И	Л	А
Ј	Б	А	Л	А	П	Л	А	Т	А	Д	И	Р	Е	М
А	З	Ј	А	В	Г	А	Р	А	П	И	К	Е	Р	А

КРИПТОГРАМ

„Зовем се црвено“ (Орхан)
„Свете шуме“ (Томас)
„Жан Кристоф“ (Ромен)
„Главном улицом“ (Хари Синклер)
„Мрачни дрвореди“ (Иван)
„На Дрини ћуприја“ (Иво)
„Књига о џунгли“ (Радјард)

Ово су називи дела седморице добитника Нобелове награде за књижевност. Откријте кључ за решавање, па нађите решење ■

НАШИ

Научници већ вековима истражују богат и разноврстан животињски свет и до данас су успели да открију и испитају више од милион животињских врста. Највише је инсеката, чак 85 одсто, потом следе бескичмењаци са 12,5 одсто, док кичмењака има 2,5 одсто. Међу животињама је најмање сисара, само 0,3 одсто – кажу научници. Али, иако поред тих сазнања готово свако-

дневно долазе до нових занимљивих података, својим учинком као да нису задовољни. Верују да животињских врста има много више и да су, прилагодивши се готово свим врстама станишта, па чак и животу у телу других животиња, њиховом оку још недокучиве.

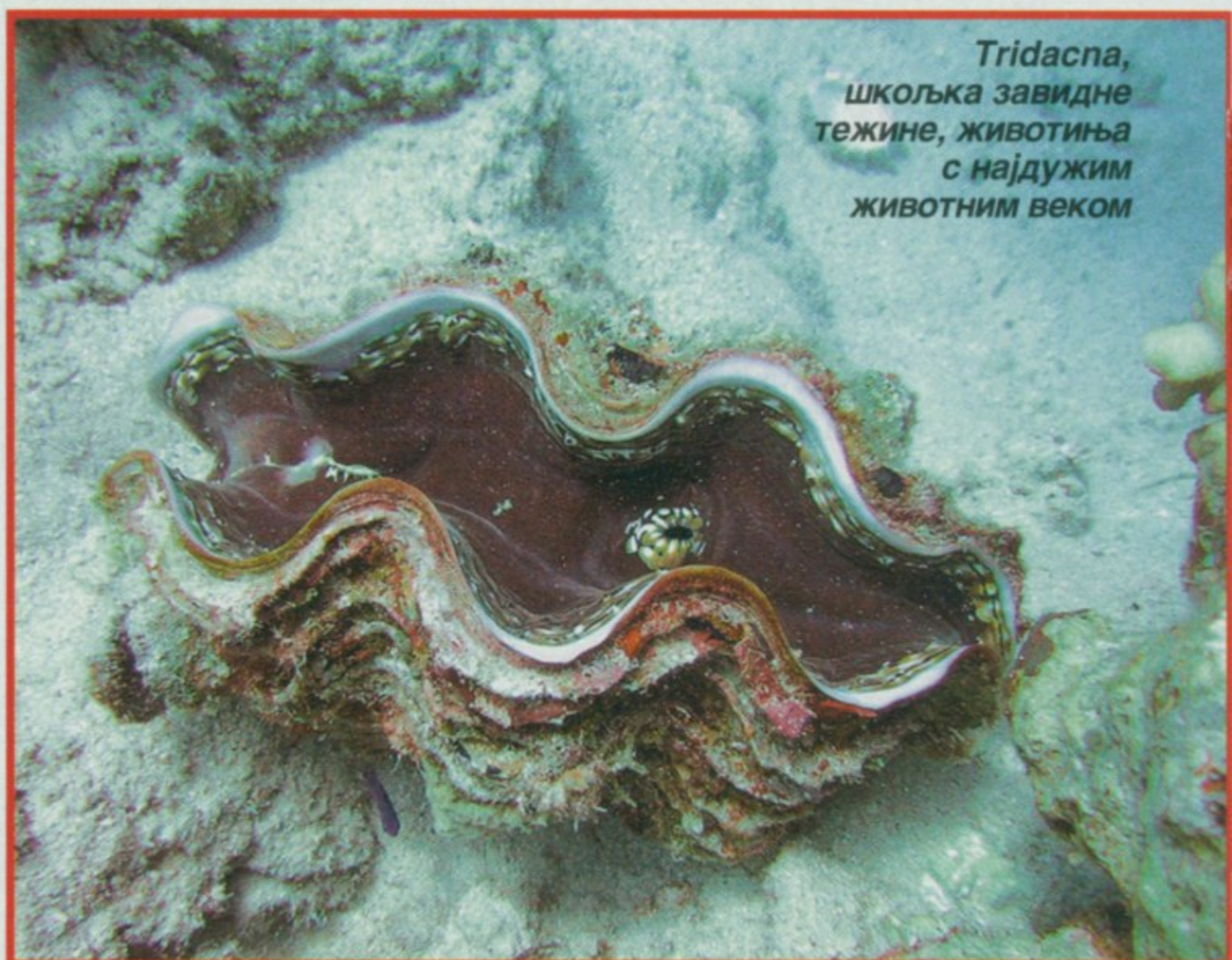
Ово су само нека њихова, можда мање позната, запажања о најраспрострањенијим врстама.

Пошто планету Земљу делимо с бројним животињским врстама, не би било на одмет а и незанимљиво да своје сустанаре боље упознамо

Goliathus,
циновски
тврдокрилац

● Инсекти су најбројнија врста, живе свуда, укључујући и поларна беспућа, жарке пустињске пределе, кишне области, па чак и налазишта нафте. Сливовито речено, по глави човека долази 200 милиона инсеката. Има их попут тачке, до оних величине људског длана, од немерљиво лаких до тешких као јабука. Најмањи инсект је винска мушица, *Drosophilidae*, дугачка само 0,2 милиметра, а највећи који је икад постојао је праисторијски вилин коњиц. Према сазнању научника, имао је распон крила 75 центиметара, као птица ветрушка, врста сокола, *Falconidae tinnunculus*. Тежином предњаче циновски тврдокрилци латинског имена **Goliathus** који могу да буду тешки и више од 100 грама. Али, иако величином и тежином не могу да се надмећу, кад би се измериле све животиње на Земљи, мрави би чинили 10 одсто укупне тежине ■

Tridacna,
шкољка завидне
тежине, животиња
с најдужим
животним веком

● Пужеви, шкољке, полипи, лигње, сипе спадају у групу мекушаца, *Molusca*. Настањују мора и океане, слатке воде, али и копно. Ови бескичмењаци броје око 100.000 врста, а познато је и око 35.000 фосилних врста. Поред разноликости облика, величина и станишта, врсте се одликују и јединственим особинама. Међу мекушцима најмањи је водени пуж из рода *Ammoniscera*, дугачак свега 1 милиметар, а највећа циновска атлантска лигња, *Archteuthis*, која може да достигне дужину и до 20 метара. Има највеће очи од свих животиња – пречник ока износи око 40 центиметара. Шкољка латинског имена **Tridacna** није позната само по завидној тежини од 300 килограма, већ првенствено као животиња с најдужим животним веком. Утврђено је да живи и дуже од 200 година. И копнени пуж, *Stylommatophore*, има особину на којој могу сви да му завиде. Истина је да се он креће споро, грчећи у таласима мишићно стопало, али слуз коју лучи омогућава му да се креће и по оштрици жилета а да се не повреди ■

Трскова
крастача,
рекордер
у ношењу јаја.

● Водоземци су животиње које могу да живе и у води и на сувом. Управо то и значи њихов стручни назив, *Amphibia*, изведен из грчких речи *amphi* и *bios* што би, дословно преведено, значило двоструки живот. Више од 5000 познатих врста подељено је у три реда које чине безрепи водоземци, *Anura*, жабе, безношци, *Apoda*, и репати водоземци, мрмољци и даждевњаци, *Urodela*. Жабе су најбројније и има их око 4380 врста. Највећа међу њима је велика жаба, *Conraua goliath*, дугачка 358 центиметара, најмања *Psyllophryne didacyla*, дугачка само 10,4 милиметра. Рекордер у скакању удаљ је афричка жаба скакачица, *Ptychocheilus ocellatus*, која једним одскоком може да прелети готово 5,5 метара, а рекордер у ношењу јаја је трскова крастача, **Bufo marinus**, која годишње положи 35.000 јаја ■

СУСТАНАРИ

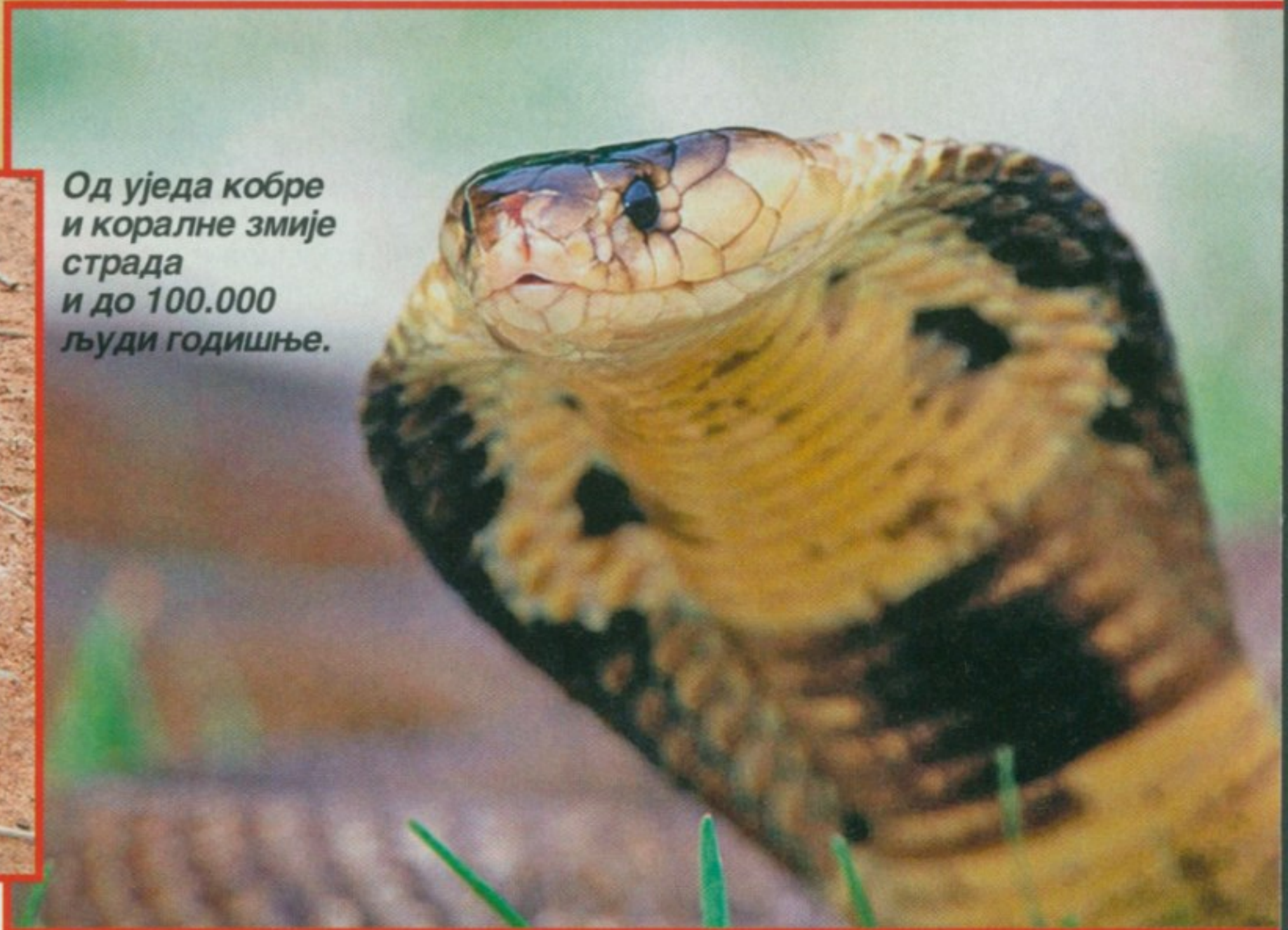
● Гмизавци, Reptilia, имају кожу прекривену крљуштима и зависе од температуре околине. То су гуштери, змије, корњаче, крокодили. Живе углавном у топлим пределима, у сланим и слатким водама и на копну. И међу њима има правих џинова, а и палчића. Такви су, рецимо, морски крокодил, *Crocoylus porosus*, дугачак 6 метара и спрудни гекон, *Sphaerodactylus parthenopion*, с Девичанских острва, дугачак само 18 милиметара. Многе од животиња имају и неувобичајене особине које им помажу да опстану у животу. Тако већина гуштера, Squamata, може да одбаци реп и побегне ако их неко ухвати, јер ће одбачени део поново да израсте. Свих 75 врста камелеона, Chamaeleontida, не само да мења боју коже и прилагођава се околини, већ може да покреће свако око засебно и једним, на пример, гледа горе а другим доле. Кад се нађе у опасности, смрдљива корњача, **Sternotherus odoratus**, избацује жућкасту течност непријатног мириса којом тера нападача, а неке игуане, Phrynosoma, на непријатеља избацују капљице крви из очију. Ипак, иако се зна да је ова група кичмењака одиграла значајну улогу у повести развоја животињског света јер је прва изашла на копно, и само помињање њиховог имена код људи изазива језу. Није чудо. Најпознатија врста гмизаваца су змије, а међу њима оне смртоносног уједа. Научници су утврдили да сваке године од уједа кобре, **Echis**, и азијске коралне змије, **Bungarus**, страда од 50.000 до 100.000 људи ■

Једина одбрана смрдљиве корњаче је жућкаста течност непријатног мириса коју избацује на нападача.

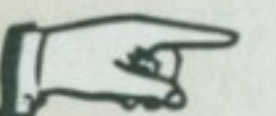

Од уједа кобре и коралне змије страда и до 100.000 људи годишње.

Највећи и најмањи – морски пас и гоби

● Можда звучи невероватно, тек, научници тврде да не постоји типична врста риба. Иако дишу помоћу шкрга, имају издужено, вретенасто или спљоштено тело покривено крљуштима, а крећу се помоћу пераја, Pisces, како им је латинско име, подељене у групе безвиличних, хрскавичавих и коштаних риба, међусобно се толико разликују као да припадају потпуно несродним врстама. Највећа риба је морски пас, **Rhincodon typus**, који дужином простиже 15 метара, а најмања је гоби или **Pandaka pygmaea**, дугачка као кућна мува, дакле, 7 до 8 милиметара. Кад је исхрана у питању, рибе могу да буду биљоједи, месоједи, стрвинари и паразити. Велика бела ајкула, *Carchorodon carcharias*, има зубе оштре као нож којима кида месо са свог плена, америчка веслокљуна, *Polyodon spathula*, прочишћава планктон кроз шкржне листиће, док се циклоуста паклара усним левком причврсти уз плен, зубима засече месо и лагано испија крв. Америчка дводихалица, *Protopterus*, у време суше закопа се у муљ и тако може да живи пуне три године. Риба буцов, *Mola mola*, током живота може ко зна колико пута да увећа своје тело. Од младунца дугачког једва 6 милиметара, израсте у рибу до 3 метра. Морска игла, *Belone belone*, не само да има веома издужено тело које се с предње стране завршава уском њушком наоружаном оштрим зубима, већ је и једина риба која има кости зелене боје ■

● Птице, кажу научници, воде порекло од гмизаваца, тачније од диносауруса. Пошто су населиле све делове наше планете, добро су испитане. Познато је чак 10.000 врста. Већина њих су летачи, неке су изгубиле ту способност па су постале брзи тркачи или вешти пливачи. Птице се разликују и по величини: од бумбарског колибрија, *Mellisuga helenae*, тешког 1,6 грама и дугачког 5,7 центиметара до афричког ноја, *Struthio camelus*, који може да буде тежак и око 160 килограма и висок 2,5 метара. Најбројнија је црвенокљуна плетиља, *Quelea quelea*, чије популације одраслих женки могу да се састоје од 1,5 милијарди јединки. Међу птицама које се највише отискују у небо,

Јато црвених плетиља испуни гране дрвета попут листова.

истиче се Рапелов суп, *Gyps guerelli*, који може да се нађе с каквим авионом на висини од чак 11.000 метара, док сиви соко, *Falco peregrinus*, достиже брзину од 180 километара на сат. Чађава чигра, *Sterna fuscata*, изузетно је издржљива птица која, кад се дигне у ваздух, понекад тек после четири године слети на тло да би се гнездила. Младунци пеликана, *Pelecaniformes*, могу да привуку пажњу родитеља још док су у јајету – оглашавају се кад им је сувише топло или хладно. Чворак, *Strunidae*, има способност да без имало муке својим гласом опонаша готово све друге сроднике, па и звоњаву телефона ■

Врста чворка латинског имена *Strunidae* може гласом да опонаша звоњаву телефона.

Чађава чигра слети на земљу тек после четири године да би се гнездила.

четрдесет шест

Иако је сисар, аустралијски кљунар носи јаја.

● Сисари су најмалобројнија животињска врста, али најсложенија и најразноврснија. Различитих величина, облика, начина исхране и живота, могу се наћи у свим стаништима – на копну, у океанима и рекама, ваздуху. Познато је више од 5000 врста – од љускара и глодара преко перајара, китова, делфина до папкара, копитара и звери. Некима је кожа прекривена крзном, неки су „голи“, а неки имају крљушт. Сисари су углавном плаценталне животиње, рађају се као развијене јединке, али међу њима има и оних који носе јаја, попут аустралијског кљунара, *Ornithorhynchus anatinus*, и мравињих жежева, *Tachyglossidae*, или пак рађају неразвијене младунце који sazревају у посебним „торбама“ на стомаку женки. Већина сисара хода или трчи на све четири ноге. Неке врсте развиле су другачији начин кретања, прилагођен околини у којој живе. Љиљак или слепи миш, *Chiroptera*, једини је сисар који лети. Китови, *Cetacea*, и делфини, *Platanistoidea*, читав живот проводе у води. Породица *Macropodidae*, којој припадају кенгури, креће се скачући, слепи сисари ровачи, какве су кртице, копањем, мајмуни гибони, *Hylobytes*, брахијацијом или њихањем на предњим удовима кроз крошње дрвећа.

Женка безрепог четојежа има 29 дојки.

Највећи сисар је плави кит, *Balaenoptera musculus*, који може да достигне тежину од 140 тона и дужину од 34 метра, док је најмањи сисар лептирасти слепи миш, *Craseonycteris thonglongyai*, тежак само један и по грам и велик као бумбар. Највиша животиња је дуговрата жирафа, *Giraffa camelopardalis*, која са скоро 6 метара троструко надвисује одраслог човека. Најдужи животни век, 90 година, има индијски слон, *Elephas maximus*. Најбржа животиња је гепард, *Acinonyx jubatus*, који може да трчи 105 километара на сат, најдубље рони главата уљешура, *Physeter macrocephalus*, спуштајући се и 1200 метара испод површине, најбрже плива северни кит, *Balaenoptera borealis*, брзином од 48 километара на сат. Долазак на свет најдуже чека афрички слон, *Loxodonta africana*, чак 660 дана, а најкраће северноамерички опосум, *Didelphis virginiana*, само 12 дана. Животиња за коју с правом може да се каже да у потпуности оправдава назив сисара јесте безрепи четојеж, *Tenrec ecaudatus*. Женка четојежа има млеко у чак 29 дојки ■

Припремила Слободанка Делибашић

Свако понекад пати од несанице. Као што је познато, има толико лекова против ове муке да их је тешко и набројати: један од могућих, можда и најстаријих, јесте песма. Посебно уколико сан измиче најмлађима. Има ли нечег лепшег него да детету неко тихо певуши поред кревета? Међу успаванкама истиче се једна за коју се верује да је стара енглеска дечија песма: „Twinkle, Twinkle Little Star”. Иначе, на енглеском twinkle значи треперити или светлукати. Дакле, то је песма о једној малој звезди која светлуца, односно трепће на тамном небеском своду попут дијаманта...

ЛЕГЕНДА О УСПАВАНЦИ

Ен и Џејн Тејлор

ТРЕПТАЈ ЗА ЛАКУ НОЋ

Да ли је дечија успаванка
„Twinkle, Twinkle Little Star”
заиста била намењена деци?

Али, да ли је ова музичка тема заиста била намењена најмлађима? Прича о „звезданој” песми још једном показује да су на тлу музике могућа многобројна тумачења.

Јер, као што је чест случај кад је реч о старим или народним мелодијама, не може се са сигурношћу рећи одакле тачно долази та песма. Јер, појављује се на разним местима. И сви би могли да се закуну да је то стара песма баш из њиховог краја. Иако је ова успаванка најпознатија по енглеском тексту, треба имати у виду да песмица по свој прилици потиче из Француске, те да је настала средином 18. века, позната као народна песма „Ah vous dirai-je, maman!”

Речи енглеске песникиње

Речи песме „Twinkle, Twinkle Little Star” написала је као девојка енглеска песникиња Џејн Тејлор (1783–1824), вероватно 1806. године. Могуће је да јој је у послу помогла њена сестра Ен Тејлор. Било како било, енглеска верзија песме има пет строфа, мада се најчешће пева само прва...

Али, вратимо се мелодији. Многи верују да је познату песму заправо написао славни композитор Волфганг Амадеус Моцарт (1756–1791) и то кад му је било само четири године, као Анданте у

Це-дур. Међутим, музиколози се углавном не слажу са овим мишљењем. Истини за вољу, Моцарту је било око четири године кад је песмица први пут штампана у Француској 1761. године. Додуше, тада није била дечија песма, већ својеврсна (музичка) исповест девојке која мајци саопштава страшну вест – да је заведена... Најстарија штампана верзија поменуте песме потиче из 1774. године, кад је са стиховима и нотама објављена у Бриселу. Шест година доцније песма је штампана и у Паризу, са измењеним текстом намењеним деци.

С друге стране, у Венецији постоји веровање да је реч о њиховој мелодији која се

одавно – не зна се од када – пева за време карневала. Међутим, венецијанска верзија такође није дечија, већ љубавна песма и говори о прекрасној девојци којој нико не може да одоли. Чак ни султан!

Песма за карневал и Божић

Занимљиво је да су и неке друге песме засноване на француској изворној мелодији. Немачка божићна песма „Morgen kommt der Weihnachtsmann” користи заправо исти нотни текст. Слично је и с мађарском божићном песмом, као и холандском – „Altijd is Kortjakje zeik”.

Другим речима, дух успаванке није баш увек лебдео

над овом једноставном музиком. И славни композитори користили су познату мелодију у неким својим делима. Између осталих, већ поменути Моцарт у „Теми с варијацијама К 265” и Камил Сен-Санс у „Карневалу животиња” (дванаести став – „Фосили”).

Зато, кад чујемо неку стару мелодију чији је прави аутор остао непознат, не узмајмо ствари баш здраво за готово. Музички путеви преплићу се кроз време нудећи различите могућности да се стигне до неочекиваног циља. Не преостаје, значи, ништа друго него да се музици препустимо, па где стигнемо да стигнемо ■

М. Огњановић

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

Мала богиња,
девојчица
Сајани Шакија
у друштву
својих вршњака

НЕ ПЛАЧИ, МАЛА БОГИЊО!

Да би биле озваничене као богиње, двогодишње девојчице треба да „поседују“ тридесет два савршенства: између осталог, не смеју да имају никакав ожиљак, њихово тело треба да изгледа као дрво банане, да имају тамне очи, бутине попут јелена и мајушни језик...

Сајани Шакија има десет година и живи у Непалу, у Бактапуру. Сваког јутра устаје веома рано, нешто пре четири. Трља очи, протегне се и зева. А онда облачи најсвечаније хаљине и као права богиња, каквом је уосталом и сматрају, седа насмејана на свој мајушни трон очекујући посетиоце. Убрзо, народ почиње да пристиже... Неки се само поклоне, други јој се баце пред ноге, неки је прскају водом и гледају с дивљењем. Иако има само десет година, Сајани добро зна да не сме да заплаче, чак и ако види некога ко јеца. Јер, светлуцање њених очију биће протумачено као недвосмислени наговештај, односно предзнак непосредне смрти. Уздах или изражавање било какве тегобе било би предсказивање неке тешке болести.

Сајани Шакија је богиња, „девојчица златне коже“, четрдесет осам

носно отелотворење богиње Дурге. Постала је богиња са само две године кад су је управо по златној кожи на којој нема ожиљака препознали и одабрали будистички калуђери. Од тада она живи посебним начином живота. Кад буде отишла у пензију, а то ће се десити чим буде постала девојка, primaће пензију за труд који је уложила док је била отелотворење богиње Дурге.

Божанство на премијери

Али, малој непалској богињи недавно се десило нешто необично. Напустила је древни град Бактапур и кренула у Сједињене Америчке Државе на премијеру британског документарног филма који говори о њој и носи назив „Жива богиња“ („Living Goddess“). Филм је заправо повест о малим богињама попут Сајани које бивају изабране после врло пажљивог

и непријатног обреда како би верници могли да знају да је реч о истинском отелотворењу богиње Дурге. Међутим, учитељима из Бактапура ова пустоловина мале богиње уопште се није свидела. Према њиховом мишљењу, кумари, односно девица, не би требало да напушта град, а камоли да иде на некакву турнеју по Америци,

обилази Белу кућу, посећује зоолошке вртове и забавне паркове као сва друга деца. Ипак, упркос противљењима, одлучено је да Сајани крене на пут. Вршњаци у

једној вашингтонској школи упитали су је:

- Да ли ти се допадају видео-игре?
- Да! – одговорила је богиња.
- Како је то бити богиња?
- Добро!
- Шта ћеш постати када будеш велика?
- Учитељица!

Мермерна
скулптура
богиње
Дурге из
7. века

У ствари, Сајани и не зна тачно какав је посао учитељице, јер су њени једини учитељи будистички калуђери. А они су били веома забринуте како ће посета САД утицати на малу богињу. Поједини су предложили да јој се одузме пензија од шест хиљада рупија месечно (шест хиљада динара) коју би требало да добије кад се пензионише. Сматрају да је пут у САД с пропратним проводом за децу нечиста ствар за девицу богињу. Неки су се уплашили да ће нехотице појести јело које јој вера забрањује и тако загадити своје тело и душу. Додуше, уз њу је увек био непалски манастирски кувар који је бринуо шта ће мала богиња да једе.

Напоследку су се и родитељи покајали што су дали пристанак да крене на пут... Ипак, кад се Сајани вратила у Катманду, дочекана је уз овације. Верници су ударили у бубњеве и клицали јој. Одлучено је да се над девојчицом – будући да је боравила на „загађеном“ месту – обави обред прочишћења. Сајани се није противила. Напротив: као и обично, на њеном лицу лебдео је осмех.

Испит „црне ноћи“

Мада је увек насмејана, живот мале Сајани, као и осталих девојчица богиња које се сматрају отелотворењем божанстава, није нисамо лак. Кад напуне две године, из будистичких породица у околини Катмандуа њих веома брижљиво одабирају. Да би биле озваничене као богиње, треба да „поседују“ тридесет два савршенства: између осталог, не смеју да имају никакав ожиљак или раницу, њихово тело треба

да изгледа као дрво банане, да имају тамне очи, бутине попут јелена и мајушни језик. Али, кад њихова физичка својства буду проверена, следи испит храбрости, односно одсуства страха. За дете од две године тај испит је ноћна мора. А и носи назив „црна ноћ“. За време светковине Дашаин, кандидаткиње треба да проведу ноћ у замраченој просторији са одсеченим главама оваца које су жртвоване у част богиње Кали. Ако том приликом нека од девојчица не заплаче, онда је јасно да је она ново отелотворење богиње Дурге.

Тако за неколицину њих почиње сасвим другачији живот. Најважније од свих су краљевске девице, тачније девојчице из Катмандуа, Патана и Бактапура. Кад их изабери, девојчице напуштају родитељски дом и док су богиње не похађају јавне школе. Њима је забрањено да носе ципеле, али и да ходају улицом. Њихов задатак је да мирују, да се осмехују и тако дају својеврсну духовну подршку верницима.

Пре две године непалски адвокат Пун Деви Махарјан упутио је петицију непалском Врховном суду сматрајући да верски обичаји у оваквим случајевима угрожавају људска права, тачније дечија права. Одговор је убрзо стигао са Трибуван универзитета. У њему су професори културе и религије поред осталог истакли: „Богиње обожавају и будисти и хиндуисти. Оне су симбол верског склада.“

Док не стигне и званични одговор суда, девице богиње и даље примају посетиоце и ходочаснике водећи рачуна да не пролију ниједну сузицу ■

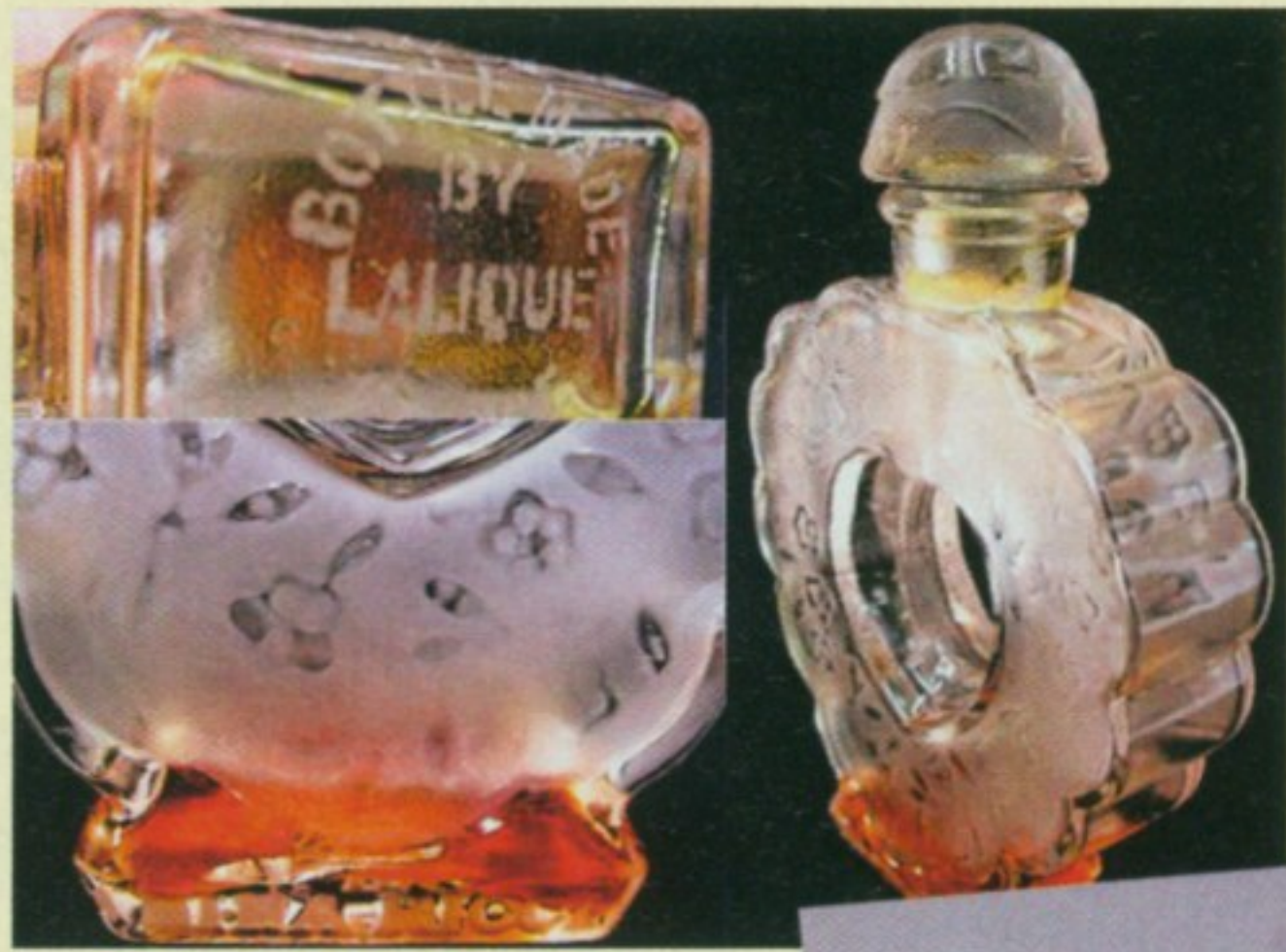
М. О.

СВЕ ЗА 3 ДАНА

ПОЈ МИРИСНИХ НОТА

Желите да се упишете на течај из историје парфема? Зашто да не. Данашњи свет бар не оскудева у школама које могу лако да се упишу ако издвојимо тражену своту новца. Тродневни течај из поменутог предмета (који обухвата предавања о парфемима у праисторији, преко старе Грчке, Рима, Египта, парфема Катарине Медичи, колоњске водике госпође Ланвен, Коко Шанел... све до савремених кич мириса и њихове масовне производње) траје три дана, а свако предавање три сата. Стаје четири стотине евра. Нажалост, течај се не одржава код нас већ у Италији, тачније у Милану и то у Музеју парфема, јединственом у овој земљи.

Све је почело 1999. године кад су се у Милану окупили италијански колекционари парфема. Било је извесно да у земљи влада велико занимање за историју парфема, да је све већи број оних које више не привлаче мириси што се могу наћи у свакој радњи и доступни су свима и, напоследку, сви слично миришу.

Дакле, циљ није био финансијски успех, што је данас, нажалост, главни задатак произвођача мириса, већ истицање оних миришљавих водика које су, будући прављене од природних састојака, племенито и благотворно утицале на људска чула, чак и здравље. О занимљивим и скупим решењима паковања, правим уметничким делима, да и не говоримо.

Није било лако окупити праве колекционаре јер се по некаквом неписаном правилу они увек држе по страни, а прве редове заузимају они други којима је окупљање само хоби. У сваком случају, на поменутом састанку колекционари су се договорили да покрену часопис под називом „Парфемима за колекцију“. Нема сумње да су задовољене жеље многобројних који су желели да сазнају нешто о ретким парфемима, о парфемима из прошлости сачуваним до данашњих дана, или, пак, о најпознатијим формулама, односно рецептима за њихово прављење. Прва изложба парфема одржана је већ у децембру 1999. године у Милану и постигла је велики успех. Посетиоци су тада први пут имали прилику да виде неке бочице за које нису ни слутили да постоје, а направили су их чувени произвођачи.

То је био пресудан тренутак. Колекционари су одлучили да оснују музеј који се данас налази у улици Ларго Вулчи у Милану. Ту се од 2000. године одржавају разне тематске изложбе мада је један део посвећен сталној поставци, јединственим миришним нотама и паковањима које су по поруџбини правиле велике козметичке куће попут „Герлена“, „Нине Ричи“, „Жан Пату“... Између осталих занимљивости, ту је и једна бочица која је 1948. године изазвала скандал јер је била у облику женске ноге! Музеј парфема иначе је и место где се одржавају скупови, као и већ поменути течајеви. Музика миришних нота допире са ове миланске адресе, оних нота које се не могу „чути“ на другој страни ■

„ФОРМУЛА 1” НА ТРАВЊАКУ

Косилица у коју је
уграђена висока
технологија.

Висока технологија заго-сподарила је готово свим уређајима и машинама, па и косилицама за траву. Направила је савршене еколошке уређаје једноставне за управљање. Такав је бар случај с косилицом „Actioneco”.

Аеродинамичног облика, на три точка, косилица наликује „формули 1”. Креће се захваљујући литијум-јонским батеријама, нечујно, брзином од 15 километара на сат и може непрекидно да ради осам часова. А посао обавља беспрекорно. Електронски подешена, сече влади траве милиметарском тачношћу тако да може да се користи за одржавање и фудбалских и голф терена, баш као и травњака у парковима или двориштима.

За управљање high-tech косилицом „Actioneco” није потребна никаква посебна обука. Команде се издају цојстиком, баш као код рачунарских игрица ■

Погонско гориво из шећерне трске засад је добијено само у лабораторијама.

микробиолога из Јужне Америке и Европе. Највише успеха постигли су с једном врстом шећерне трске која би уз додатак посебне бактерије могла да буде можда најјефтинија сировина. Хемијским поступцима који би се одвијали током врења, баш као код производње пива или вина, добила би се биосировина етанол, готово истоветних особина као земно уље.

Прве капи тог биљног погонског горива већ су добијене лабораторијским путем. Питање је само колико ће времена бити потребно да та генетски усањена врста трске успе на пољима, а потом и да се преради у погонску сировину ■

ШЕЋЕРНА ТРСКА У РЕЗЕРВОАРУ АУТОМОБИЛА

Суочени с невољом да су нафта и њени деривати све скупочији, јер су природни извори све ређи, научници већ дуго покушавају да нађу замену за ово неопходно погонско гориво. Сировину траже у биљкама на ораницама.

Поред огледа који су рађени с кукурузом, дрветом, сламом и биљним отпадом, чијом би се прерадом могла добити замена за нафту, сада удруженим снагама на генетском усањивању тих биљака ради дванаест група

МАЛИ ИСТРАЖИВАЧИ

У „кући
малих
истраживача”

Полазак у школу, учење и упознавање сложених закона природе, научних дела и достигнућа за многу децу представља велику тешкоћу. Тражећи решење које би ублажило те муке, група немачких социолога и психолога прибегла је необичном пробном подухвату. Нека обданишта претворили су у „куће малих истраживача”.

Та обданишта ни по чему се не разликују од других, осим по начину на који деца прово-

де време. Уместо играчкама, забављају се разним огледима. Пред њих стављају гомиле ситних куглица стиропора, пластелина, посуде с водом у боји, травнате бусене земље, стврднути песак у коме су шкољке и рачићи. Уз јасну и једноставну причу васпитача, деца, попут правих истраживача, траже куглице да би обликовали атоме и молекуле, а од разних боја воде дочарали неко хемијско једињење. Исто тако, пажљиво ко-

пају по земљи или песку да би открили живи свет у њима.

Иако овај пробни подухват у обдаништима траје тек неколико месеци, резултати су више него задовољавајући. Деца с радошћу и занимањем обављају сваки истраживачки задатак, а откриће до кога дођу памте. По мишљењу стручњака, оснивача „куће малих истраживача”, то је добра припрема за школу ■

ФРИЗБИ, ЛТЕЛИЦА БУДУЋНОСТИ

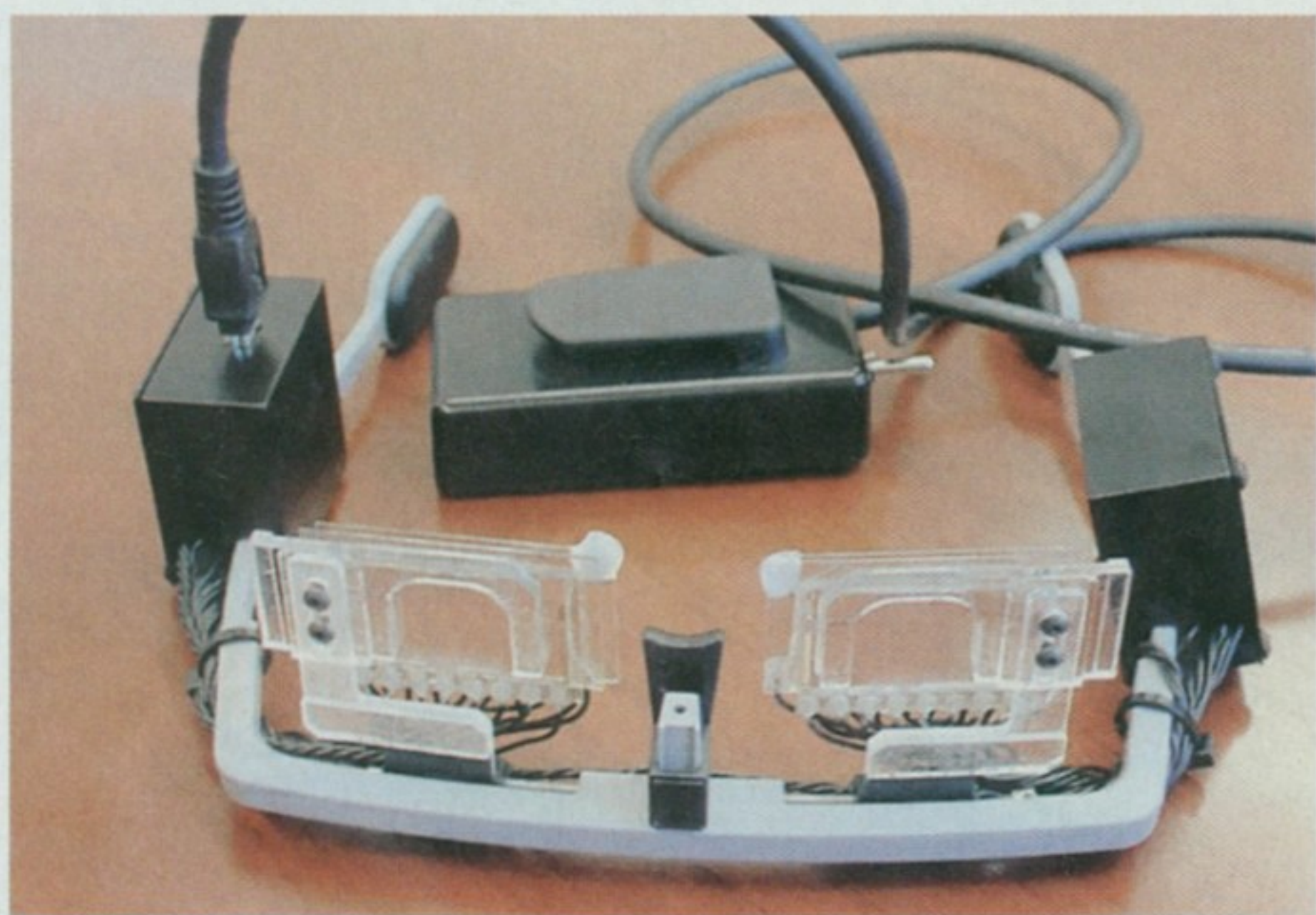
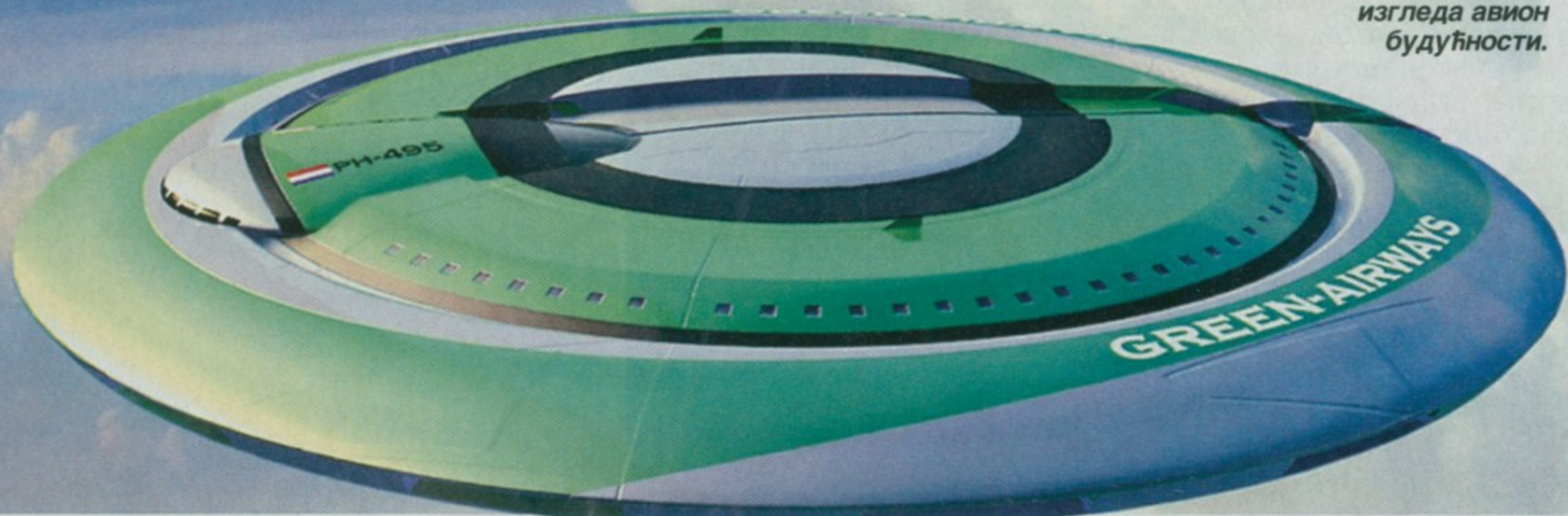
Авио-инжењери не само да скоро свакодневно усавршавају летелице којима се путује с једне на другу страну света, већ имају и припремљене планове за авионе будућности. И стручњаци холандског произвођача летелица „TU Delft” имају припремљен пројекат. Важне техничке податке држе у тајности, али откривају како ће да изгледа.

За стотинак година авиони које су они замислили неће бити ни налик данашњим. Биће округлог или овалног облика, попут фризбија. И конструкција ће бити другачија.

Испод површине трупа летелице могле би да буду постављене цевчице за усисавање ваздуха, што би

омогућило смањење ваздушног отпора, а користиле би и за подешавање и мењање висине кретања. Ни велике, дугачке писте неће бити потребне. Лаганим окретањем брзо и лако дизаће се увис. Замисао и рачунарска симулација холандских авио-инжењера заиста су задивљујуће. Ипак, да ли ће и када почети да се прави таква летелица, нико од стручњака не помиње ■

Овако би, према рачунарској симулацији, требало да изгледа авион будућности.

Прототип јединствених наочара

ЗА ВИД КАО СОКОЛОВ

Једна лепа вест за све особе које имају тегобе с видом стигла је из америчке оптичке куће „PixelOptics”. Њени стручњаци изумели су јединствене наочаре које служе и за читање и за гледање на даљину.

Тајна ових наочара је у оптички подесивим стаклима. Сочива имају променљиву јачину јер су израђена од два стакла између којих је танак слој течних кристала под електричним напонем који утиче на промену атомског распореда кристала, па самим тим и на оптичку структуру. Јачину сочива одређује степен под којим се прелама светлост.

Дакле, потребно је да очни лекар одреди диоптрију за далековидост или кратковидост, као и друге могуће тегобе. Ти подаци онда се уносе у микрочип уграђен у наочаре који стално врши прорачуне и на основу удаљености ока од предмета одређује одговарајућу јачину сочива.

За диоптријска стакла куће „PixelOptics” нису потребни посебни оквири. Лако се уграђују у све моделе. Ипак, иако су након стручног испитивања офталмолога одобрена за употребу, још се нису појавила на тржишту ■

РУЖИЧАСТИ ЗАШТИТНИК

Припадници јачег пола често се шале како жене у својим ручним ташнама увек имају гомилу потребних и, још више, непотребних ствари. Неважно је да ли претерују, тек даме које живе у великим градовима Сједињених Америчких

Држава ситницама у ташни додале су и један мали ружичасти уређај. У питању је Elektroschocker C2.

Изгледом и бојом пре подсећа на увијач за косу него на уређај који служи за заштиту. Али, ма како да изгледа, C2 „испаљује” кратке струјне ударе под напонем од 50.000 волти. Ако се жена нађе у опасности, довољно је да прислони уређај уз тело нападача и притисне дугме, обарач, па да електрични удар заустави напасника. Електрошок изазива одузетост целог тела која траје тридесетак секунди. За то време жена може да побегне или позове помоћ.

Elektroschocker C2 продаје се по цени од око 300 долара ■

НИСУ КРИВИ ДИНОСАУРУСИ

После десетогодишњег брижљивог истраживања међународни тим истраживача закључио је да нестанак диносауруса није омогућио превласт сисара на Земљи, на супрот увреженом мишљењу. Генетски преци данашњих сисара развили су се пре 85–100 милиона година. Ди-

носауруси су изумрли пре 65 милиона. Нагли пораст температура на Земљи поклапа се с развојем и ширењем сисара на планети. На-

учници су до нових закључака дошли испитивањем фосилних остатака и савре-

меним молекуларним анализама ■

педесет један

С ОНЕ СТРАНЕ
ВЕРОВАТНОГ

МРТВАЧЕВ

Кад пробају вино, дегустатори окрећу чашу према светлу, гледају боју, дубоко удишу мирисе, мућкају напиток по устима и на крају кажу: „Осећам арому шумског воћа, вишања, јагода“, или „Има ту трагова чоколаде и цимета, мушката и нара“. А ми на то не знамо шта бисмо рекли – наше вино је од грозђа. „Које сорте?“, питају они. Ми им онда набројимо сорте, а они се чуде,

куге. Средином 19. века, овај виноград волшебније је преживео епидемију филоксере која је уништила готово сваки чокот у Европи. Како? То нико не зна. Неко мисли да је због неприступачности, неко због особитога тла (оштар песак оштећује ваш филоксере), но знамо да захваљујући срећном сплету невероватних околности у старом делу винограда расту чокоти каквих

нигде нема – тридесет разних сорти лозе које нису никоме познате. Долазили су стручњаци, агрономи, обртали лишће, прегледали гроздове, листали књиге, сакупљали узорке и успели да препознају тек десетак; за остале не знају. А ни за тих десетак нису сигурни, нагађају јер су такво грозђе виђали само у књигама. Кажу, ово су изумрле сорте каквих више нигде

нема, Мртвачев виноград је музеј историје природе. Изгледа да је баш у вину из Мртвачевог винограда кључ тајанствених арома вина. Помамо тог другачијег вина у свакој чаши у коју је исцеђено оно из племенитих, модерних сорти даје вину које пијемо посебну арому и боју.

Мртвачев виноград засадио је сењор конде дом Педро Жил. Он је био племић

**Овај је виноград фосил.
То је остатак живота
од пре винске куге.
Пре 150 година велика
епидемија уништила
је све чокоте
у Европи, ови су
остали. Како?
То нико не зна**

нешто им недостаје ... па кажу: „Пребогат буке.“ Истина, има ту један тајанствени састојак а и једна легенда која објашњава зашто је вино особито. Нерадо је причам јер знам да звучи чудно, али нема разлога да ми не верујете, све је жива истина.

Постоји један издвојен део винограда на самом врху брда. Тај део зове се *Vinha do Homem Morto* – Мртвачев виноград. Можда бих боље описао тај комад земље кад бих рекао да лебди – јер, да сам га ја крстио, звао би се *Виноград ни на небу ни на земљи* – тако је висока и неприступачна та невелика зараван окружена готово окомитим падинама. Остатак имања на стрмој жутој земљи пуној црног камења које се дању напаја сунцем а ноћу исијава топлоту од које зри грозђе, засађен је у овом веку најплеменитијим сортама лозе на месту старог. Само мртвачев део, најдревнији и најнеприступачнији, нису дирали.

**Покојни сењор конде,
мртвац лично**

Мртвачев виноград је фосил. То је остатак пејзажа каква је био некада, пре винске педесет два

Илустровао
Александар
Ђорђевић

ПОДПИСНИК
ЗАБАВНИК
24. 8. 2007.

ВИНОГРАД

који се родио и умро на овом имању. Кажу да је разноли-
кост лоза његово дело: још у
оно време, он је крстарио
европским виноградима и са
свих страна доносио расад.
А онда је, баш за његова жи-
вота, напала филоксера.
Многе моћне газде спале су
на просјачки штап, многи су
дигли руку на себе и потом-
ству оставили само набујали
коров и још набујалије дуго-

ве. Наш сењор конде тада
се, наводно, у очају завето-
вао Богу и пресветој мајци
Божијој молећи их да му спа-
су имање. Једни кажу да је
обећао да ће пола онога што
преживи пошаст оставити
цркви, други да ће се на ко-
ленима попети уз вијугаву
стазу и на врх брда побости
крст. Било како било, вино-
град је поштеђен а он свој за-
вет није испунио – спречила

га је прерана смрт. Умро је у
кошуљи за спавање. Убио га
је из пушке некакав пред-
радник кад га је затекао у
постељи са својом женом. И
како је неиспуњење завета
голем грех, за њега следује
најгора казна, вечита. Зато,
каже легенда, сењор конде
и дан-данас тумара својим
имањем, у ноћима кад је ме-
сечина слуша цврчке или се
на коленима пење уз каме-

ните падине носећи тешку а
невидљиву крстачу. А народ
га зове Мртавац.

Зураб, шампион Кавказа у полутешкој

Винова лоза, кажу истори-
чари, потиче с Кавказа. С Кав-
каза је трбухом за крухом до-
шао и Зураб. Прво се аутобусом
спустио с грузијских гора,
а онда се данима клацкао возом
преко руских равница до
Москве да би се потом, после
бројних понижавајућих поку-
шаја да добије визу за улазак
у Европску унију, читавих не-
дељу дана, сакривен у нека-
квој хладњачи, шверцовао с
краја на крај Европе док није
доспео у овај угао континен-
та. Неколико месеци доцније
Зураб се појавио на мојим вра-
тима. Довео га је некакав га-
зда код кога је прво нашао по-
сао и који није могао да разу-
ме зашто је „Рус“ једног дана,

без видљивог разлога, ступио
у штрајк и, уместо да ради,
провео јутро млатарајући ру-
кама и бунећи се нешто на не-
разумљивом језику. Мој зада-
так био је да преводим како би
се неспоразум разјаснио. Не
знам како смо нас двојица
успели да се разумемо, али,
колико год чудно звучало,
ипак сам схватио да је Зураб
спреман да се прихвати било
каквог посла и било ког оруђа
или алатке, осим мотике. Из-
гледа да је за једног Грузина
то било претерано понижење.
Сад се увређени газда заина-
тио и није хтео нипошто да по-
пусти: „Ово је пољопривредно
добро – или с мотиком или ни-
како.“ И, Зураб је, не двоумећи
се ни тренутак, одлучно рекао:
„Никако!“ Тако је тај поносни
грузијски шампион без преби-
јене паре у џепу пао нама на
бригу и почео да ради у нашем
винограду.

Кажем шампион јер је Зу-
раб, како он тврди, у младо-
сти био првак у боксу, у полу-
тешкој категорији. Зураб је
вредан као комбајн и јак као
земља. Зураб сам диже хра-
стову бурад. Зураб као од ша-
ле истовари и утовари ками-
он. Зураб запрашује, тегли, те-
ра трактор, тимари коње, ву-
че. Зураб притеже пресу за
грожђе као четири снажна му-
шкарца.

Обичај је да се једном годи-
шње, на Бадње вече, боце ви-
на окрећу да се не би ухватио
талог. Сиђе тако Зураб у по-
друм да окрене боце. Празник
је, ред је да се попије. Зураб
наточи себи чашу вина, оста-
ви га да дише (јер вино се пи-
је тек пошто се надише вазду-
ха) и крене да преврће боце.

Кад се вратио из подрума,
Зураб ме одведе у страну.

– Видео сам некога у по-
друму.

– Кога, Зурабе?

– Духа. Мртаваца.

Нисам баш био сигуран да
сам га добро разумео.

– Духа? Мислиш вампира?
Утвару?

– Да. Утвару.

– Како је, молим те, изгле-
дао?

– Носио је дугу кошуљу и
груди су му биле кржаве – ре-
че Зураб, а њему треба веро-
вати, он је војевао у Авгани-
стану и видео људе грудног
коша пуног олова. Он зна шта
је мртав човек.

– И?

– Нагнуо се, овако, над мо-
ју чашу и мирисао вино.

– Па, јеси ли се уплашио? –
питах.

– Ја да се уплашим?! – ка-
же Зураб.

– Добро, де, али немој нико-
ме да причаш.

– Ма, нећу... Немој ни ти ■

Дејан Станковић

— педесет три

ОВО **МОЖДА** НИСТЕ ЗНАЛИ

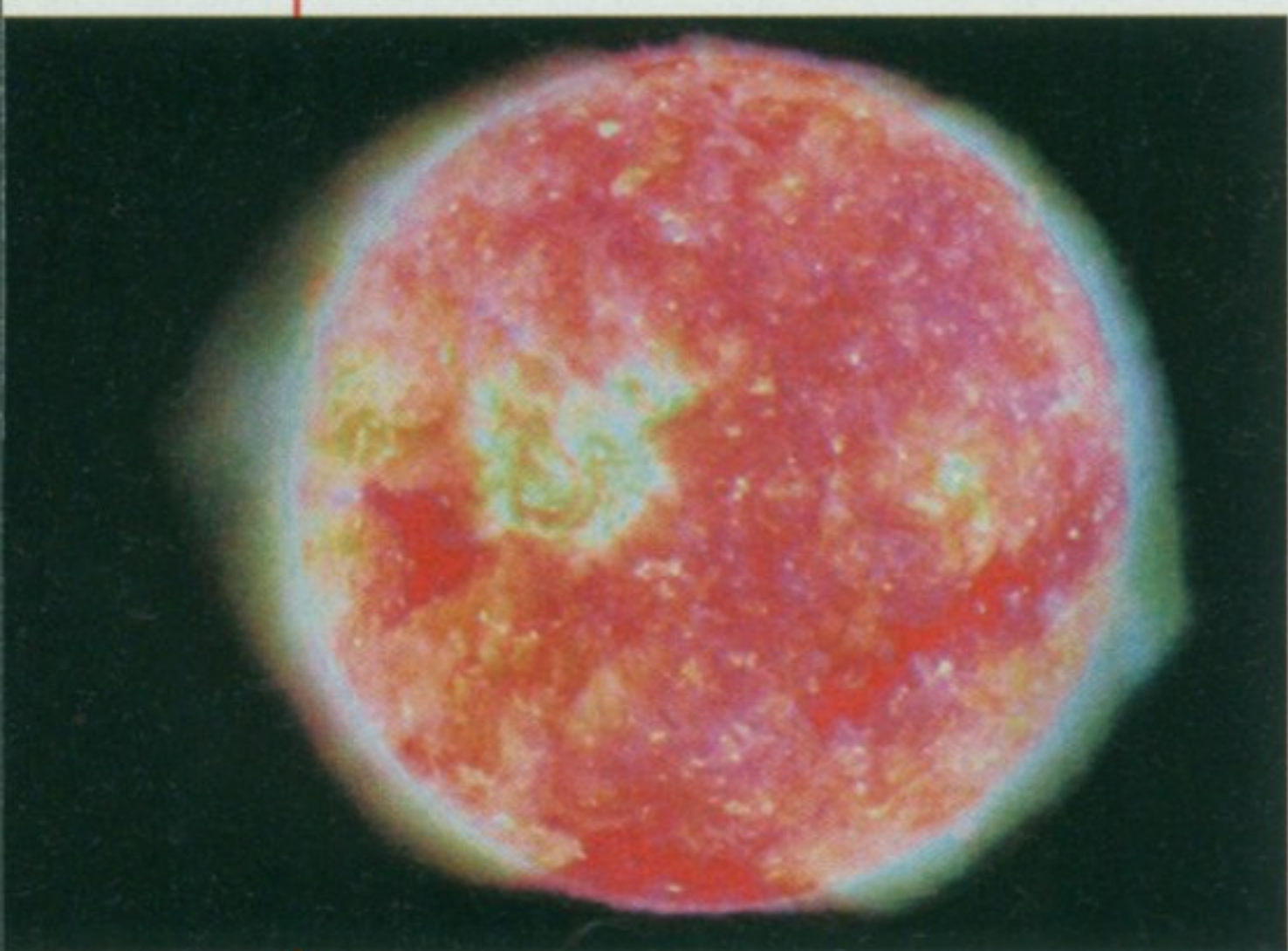
● У геному европског зеца научници су открили остатке вируса који подсећа на ХИВ. Дали су му име релик. Вирус је стар седам милиона година, а препознат је захваљујући поређењу грађе његових ензима и беланчевина с другим лентивирусима (који имају спор период инкубације). Истраживачи са Универзитета Оксфорд верују да би испитивање изумрлог вируса могло да нам **помогне у разумевању настанка ХИВ-а** ■

● Становници Лондона који болују од **астме** на располагању имају нову услугу на својим мобилним телефонима. Организација за заштиту квалитета ваздуха „Промоут“ осмислила је обавештавање власника мобилних телефона о загађености ваздуха путем текстуалних SMS порука ■

● Смањење броја ајкула у северозападном делу Атлантског океана има озбиљне последице по тамошњи **екосистем**. Број примерака неких врста ајкула пао је за 99 одсто од 1970. године, тврде научници са Далхаузи универзитета из Канаде ■

● Насина соларна опсерваторија Стерео начинила је **прве тродимензионалне слике Сунца**. Овај нови приступ помоћи ће научницима да боље разумеју физику Сунца и да тачније предвиде догађаје, попут соларних ерупција које утичу на сателите ■

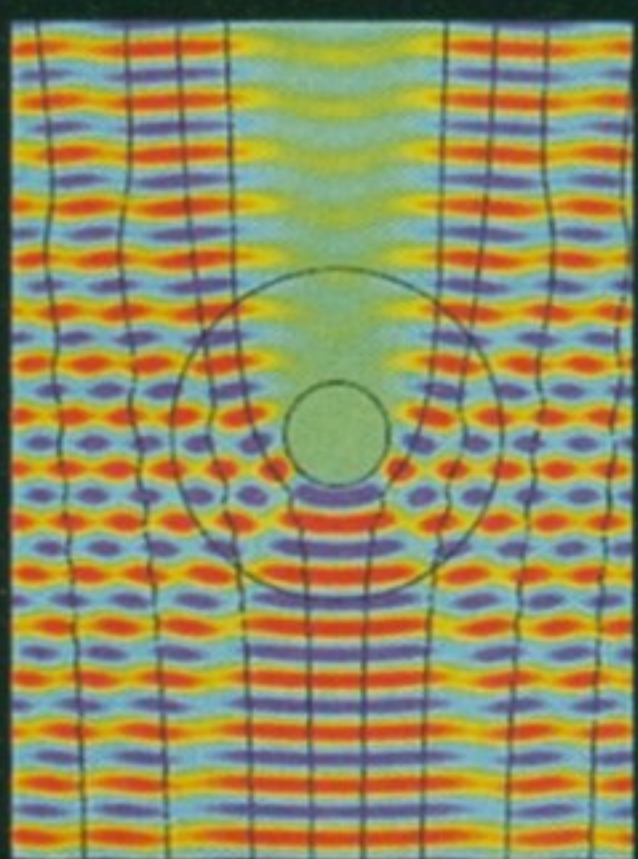

● Да бисмо се решили пластике, убудуће ћемо да је бацамо у море. Произведена је нова врста пластике која се распада бактеријским путем и разлаже на нешкодљиве састојке у морској води. Измењени полиуретан раствара се за свега 20 дана. Одбачени предмети неће ометати морски саобраћај јер је **пластика гушћа од морске воде** и потонуће на дно ■

● Постоје планете на којима је могуће посматрати залазак два сунца, као што то ради Лук Скајвокер у једној сцени „Ратова звезда“. Насин свемирски телескоп Спизер уочио је трагове стварања планета око парова звезда. Пошто **постоји много звезда близанаца**, закључено је да је васиона препуна планета с којих се виде два сунца ■

● **Нова врста сисара** који је живео пре 125 милиона година, током мезозоице, откривена је у Кини. Назван је *Yanopsodon alleni*. Био је дуг око 15 центиметара и тежак 30 грама. Имао је дугуљасто тело с кратким удовима и канџама. Лобања ове животиње доказ је ране еволуције средњег уха код сисара, што помаже научницима да боље разумеју кључне еволутивне стадијуме ■

● Истраживачи у САД близу су да створе **суперсочиво** које би омогућило да се микроскопом виде још мањи објекти. Створили су метаматеријал који пропушта инфрацрвену светлост таласне дужине 813 нанометара ■

● Насина опсерваторија Чандра направила је задивљујући **снимак Јупитерове ауре** рендгенским зрацима. Она се јавља у виду пурпурних прстенова на половима планете. Тамо електрична струја производи несвакидашње светлосне појаве. Ова светла слична су аурори бореалис на планети Земљи, али су већих размера ■

● На основу једног истраживања, истраживачи са универзитета Стенфорд закључили су да људи могу да оцене старост, расу и пол само на основу црно-беле силуете. Премда су својства лица важна, **битан је и његов облик**. Дужа брада ствара утисак веће мужевности. Испитаници су били бољи у препознавању мушких силуета него женских ■

● Укус чоколаде која се топи у устима **четири пута је пријатнији од пољупца**, показује истраживање спроведено на Универзитету Мидлсекс. Испоставило се да се стимулација мозга и ритам срца знатно више повећавају након што се окуси нешто слатко, него после пољупца ■

● Према америчком Универзитету у Рочестеру, играње видео-игара **изоштрава вид**. Они који играју игре на рачунару боље уочавају мање предмете. А, према истраживању ливерпулског Универзитета Џон Мурс, просечни играч на „Најнтендовој“ конзоли Wii за 12,2 сата недељно троши 1830 калорија ■

● Више од половине људи на свету има ген који утиче на **порастан телесне тежине**, кажу истраживачи са Универзитета Оксфорд и Полуострвског медицинског центра у Ексетеру. Један ген повећава тежину 1,2 килограма, а два гена 3 килограма ■

● Ваљање у блату побољшава расположење. Разлог је бактерија откривена у земљи која делује слично као лекови против депресије. Истраживачи са Универзитета Бристол и Универзитета Колеџа у Лондону открили су да *Mycobacterium vaccae* код мишева узрокује лучење серотонина, **хемикалије која утиче на расположење и понашање** ■

● Као што би рекао капетан Кирк у „Звезданим стазама“: „Подигните штитове!“ Британски научници раде на **штитовима за свемирске летелице** по узору на оне из ТВ серије. Циљ је заштита свемирских путника од опасног зрачења. Истраживачи Радерфорд Еплтон лабораторије у Дидкоту сматрају да би магнетно поље испуњено јонизованим гасом заштитило астронауте од Сунчевог зрачења ■

● У руднику у Илиноису откривени су **фосилни остаци древне прашуме** на дубини од неколико стотина метара испод површине тла. До сада то је највеће налазиште некадашњих шума. Заузима област од 10 квадратних километара и старо је 300 милиона година. Шума је имала мноштво разноврсне флоре. Између осталог, биле су ту биљке пречице, високе и 40 метара, као и дрвеће папрати високо 4 метра ■

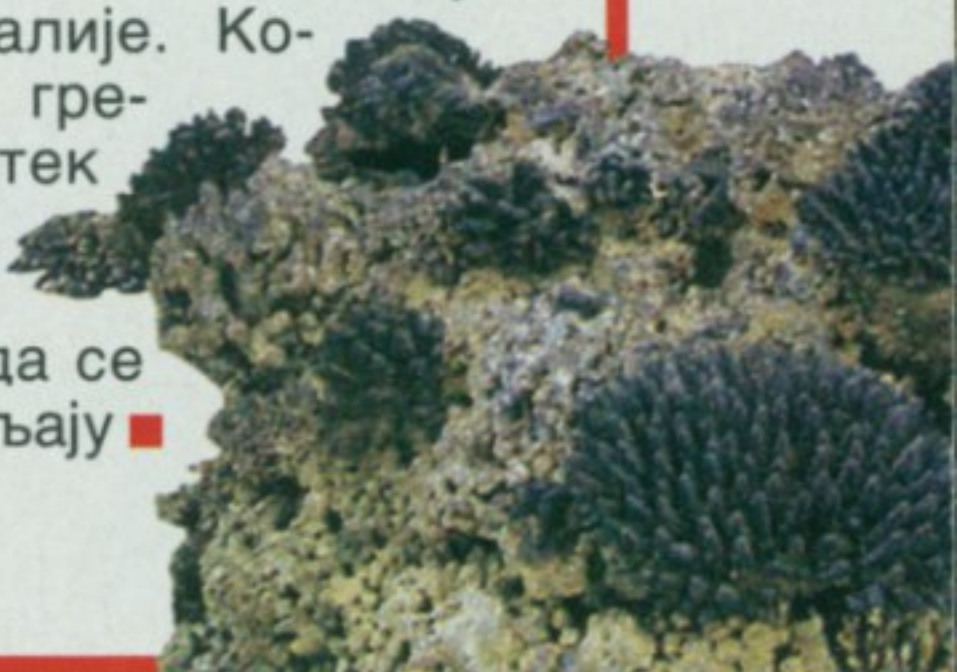
● Наса је покренула мисију за проучавање највишег слоја облака. Они се образују на висини од 80 километара изнад површине Земље и **светлуцају у мраку**. Недавно су постали светлији и нижи него обично, што је можда последица климатских промена. Током Насине мисије, која ће трајати две године, научници ће покушати да открију како настају ови облаци и зашто се мењају ■

● **Добро здравље** изгледа нам је заиста прво на уму. Психолози су открили да особе које верују да воде здрав, активан живот могу да побољшају своје здравствено стање, од крвног притиска до телесне масе. Истраживачи са Универзитета Харвард извели су огледе с хотелским собарицама. Једној групи рекли су да њихов посао у потпуности испуњава потребу за дневним телесним вежбама. Друга група на коју није вршен утицај служила је за поређење. Кад су након неког времена резултати упоређени, здравље припадника прве групе било је знатно побољшано ■

● Сигнали из центара за учење, памћење и осећања у мозгу могу да изазову **напрезање срца у тренуцима стреса**, тврде научници са Универзитета Колеџа у Лондону и медицинских школа у Брајтону и Сасексу. Одавно се зна да стрес утиче на срце, али до сада се веровало да су ти сигнали стизали из других делова мозга ■

● Цунами и земљотрес 2004. године довели су, између осталог, и до **масовног уништења корала** икад забележеног до сада. То је показало истраживање које су спровели научници из Индонезије и Аустралије. Корални грени тек сада су почели да се обнављају ■

ПОУКЕ ИЗ ПРОШЛОСТИ

Кад помислимо на Адолфа Хитлера (1889–1945), једну од најстрашнијих личности светске историје и његов музички укус, јасно је да ћемо се одмах сетити немачког оперског композитора Рихарда Вагнера (1813–1883). Ко је читао о Хитлеровом жи-

воту тражећи можда разлоге за његово незапамћено сурово опхођење према безмало читавом свету, нашао је податак да је Адолф још као младић упознао Вагнерову музику и њоме касније био готово опседнут. Вагнер је био Хитлерова вера. Вероватно је ценио што је немач-

ки композитор либрета својих опера заснивао на германским легендама – оживљавајући их кроз тонове – и што је мрзео Јевреје, односно, био антисемита. Прилично кукавички, под псеудонимом, Вагнер је 1850. године објавио злобан есеј под називом „Јеврејство у музици”.

Али, будући да се углавном бавио нотама, Рихарду Вагнеру осим тог испада не би се могло готово ништа друго ставити на терет. Уосталом, умро је од срчаног удара далеко од Немачке, у Венецији, 13. фебруара 1883. године, не слутећи да ће његова музика постати оно што се данас назива soundtrack – музичка подлога за филмске приче о фашизму, посебно о Хитлеру.

ПАЈАЦ КОЈИ ЈЕ

Да ли су Немци током Хитлерове власти и владавине нацизма најрадије слушали музику Рихарда Вагнера којом је био опијен њихов вођа? Не! Волели су Леонкавала, Маскањија, Пучинија, Бизеа и Вердија...

Намеће се једно занимљиво али застрашујуће питање: да ли музика у извесним приликама наводи на злодела? Све може да буде надахнуће ако неко носи зло у свом срцу и не жели да га спута. Вероватно је тако и с Вагнеровим делом. На пример, Марк Твен, писац „Тома Сојера”, који је често слушао Вагнерову музику, закључио је следеће: „Вагнерова музика је лепша него што звучи!”

Музички укус политичких вођа

Стога се једно друго питање чини занимљивијим и применљиво је на свако доба историје. Успевају ли политичке вође да наметну свој музички укус народу

Ишчекујући оперску представу: Адолф Хитлер и Јозеф Гебелс 1936. године.

којим владају? Да ли то има утицаја на њихово понашање? Сличним питањима бавио се енглески историчар и музиколог Џонатан Кар и дошао до многих закључака. Укратко, Хитлер није успео да наметне народу музику коју је обожавао и која је за њега несумњиво била нека врста опијума. Али, успео је да своје подређене приволи на послушност и, што је још горе, на свирепост.

кућа у Немачкој током сезоне 1938/39. године, а то је време врхунца нацизма. Неко би помислио да су Немци тада највише волели да слушају Вагнера. Међутим, нису. Ни „Мајсторе певаче“, ни „Парсифала“... Највеће занимање немачке публике било је у то време за музику Руђера Леонкавала. Најслушанија је била опера „Пајаци“ са убедљиво највише извођења. „Плачи, пајаци“, пева те-

не, Хитлер је захтевао да по завршетку званичне свечаности буду приказани Вагнерови „Мајстори певачи“, пише, између осталог, Џонатан Кар... Убрзо су валкире, легендарне богиње битака, пратиле борбене летове немачких авиона. Много пре него што их је у сличну сврху искористио Френсис Форд Копола у филму „Апокалипса данас“.

Пукотина у фиреровом савршеном плану: љубав Немаца према опери Пјетра Маскањија (1863–1945).

ОТЕРАО ВАЛКИРЕ

Рихард Вагнер (1813–1883), немачки композитор, није могао да зна да ће постати идол нацистичког вође.

Џонатан Кар истраживао је и проверавао да ли је тачно распрострањено мишљење да су с доласком Хитлера на власт, 1933. године, Немци почели да хрле у оперске дворане да би слушали Вагнерову музику. Управо је супротно – тврди Кар у књизи „Вагнеров клан“, најновијем историјско-музиколошком издању куће „Faber&Faber“. У ствари, Хитлерову страст према Вагнеровим операма није делила већина његових сународника, а, што је занимљиво, ни сарадника. Чак и оних најближих!

Енглески историчар започео је истраживање проучавањем репертоара оперских

нор своју арију из ове опере. На плач се спремао готово цео свет, а, при крају рата и Немачка. Друго најслушаније дело на оперским даскама градова нацистичке Немачке била је „Кавалерија рустикана“ Пјетра Маскањија. На трећем месту „Мадам Батерфлај“ Ђакома Пучинија, па „Верди“ с „Травијатом“... Вагнер је био на дну листе, на дванаестом месту. Чини се чак да је Вагнер за време Хитлерове власти у Немачкој готово изгубио до тадашњу популарност. Да ли је то био израз тихог отпора? Нажалост, такав отпор био је недовољан. Рат је букнуо.

Приликом проглашења новог седишта немачког рајха, 21. марта 1933. годи-

Можда се Вагнер „превртао у гробу“, али познато је да се Хитлер заиста поистовећивао с композитором. Сматрао је да је Вагнер схватио колико велика музичка поставка може да делује заводљиво и да на тај начин управља широким народним масама. Другим речима, мислио је да треба себе да стави у средиште те трагичне представе која се звала германско освајање света, односно Други светски рат.

Пукотина у плану

Чињеница да, бар што се музике тиче, у томе није успео, може да значи и малу, почетну пукотину у Хитлеровом савршеном плану за освајање света. Пукотину која се касније претворила у пораз и капитулацију... То, наравно, није баш никаква утеха за милионске жртве Другог светског рата, али фиреров план да се стави у средиште једне сурове опере није ишао баш као што је предвиђао. Чак ни Алберт Шпер, један од најближих Хитлерових сарадника, иначе архитекта, није могао да се навикне на фирерову страст према Вагнеровом делу. После нацистичког скупа, који обично није трајао кратко, фирер би своје сараднике задржавао, тобоже милом (а сви су знали шта непослушност значи), да слушају извођење неке од Вагнерових опера. Што значи, најмање још пет сати... На представи „Мајстори певачи“ у Нирнбергу 1933. године, појавио се тако мали број чланова Хитлерове партије, а и најближих сарадника, да је вођа, вео-

Најомиљенији упркос Хитлеру: Руђеро Леонкавало (1858–1919), композитор „Пајаци“.

Да ли је то био израз грађанске непослушности или стварне склоности, тек, Немци су у Хитлерово време обожавали „Кармен“ Жоржа Бизеа (1838–1875).

ма љутит, послао патроле на улицу да пресрећу пролазнике и сваког члана партије приведу на

— педесет седам

Ђакомо Пучини (1858–1924), писац опере „Мадам Батерфлај“, коју су Немци у време нацизма више волели од Вагнерових дела.

Ђузепе Верди (1813–1901), композитор „Травијате“

Као дечак, Клаудио Абадо, будући славни диригент, писао је на улицама фашистичког Милана: „Живео Верди!“

 представу! Момци с кукастим крстовима упадали су чак и у пивнице.

Карово статистичко истраживање немачког оперског репертоара и продатих улазница током Хитлеровог режима, осим италијанских

педесет осам

композитора, показало је да се у врху десетогодишње топ-листе оперских представа нашло још једно име и опера – била је то „Кармен“ Жоржа Бизеа, једна од најомиљенијих опера међу Немцима од 1933. године до капитулације.

Живела Кармен, живео Верди!

Управо у то време, једног дечака по имену Клаудио Абадо, ђака угледног конзерваторијума „Ђузепе Верди“ у Милану, ухапсила је фашистичка полиција кад се враћао с часова музике. Наиме, на својој згради, десетогодишњи Клаудио написао је: „Viva Verdi!“ („Живео Верди!“). Више од осамдесет година раније то исто исписивали су као неку врсту акростиха његови сународници патриоте. („Viva Vittorio Emanuele Re d' Italia!“) Фашисти су зато мислили да дечак има нешто против Мусолинија. Али, није било тако. Клаудију се једноставно није допадало фашистичко наметање музичког укуса. И мислио је управо то што је написао. Ни он, ни италијанска фашистичка полиција нису у то време слутили да слично мисле и Немци. Клаудио Абадо, познат по великодушности и бризи за младе, музички обдарене људе, постао је касније један од највећих диригената данашњице, диригујући, између осталог, извођењима опера Рихарда Вагнера! Није забележено да је после иједан слушаалац по изласку из опере учинио неко зло дело. И то је савршен повод за размишљање ■

Мирјана Огњановић

МОРСКА КРАВА

ВЕЛИКО

Морска крава, латинског имена Sirenia, сисар који је после китова најпотпуније прилагођен животу у води, чинило се, одавно је престала да занима научнике. Од када су је открили у топлим слатким и полусланим приобалним водама Јужне Америке, Африке, око Кариба и Флориде, деценијама су обављали испитивања. Утврдили су да је велика и незграпна животиња налик на туљана, дужине и до 7,5 метара и тежине до 1500 килограма, сродник сурлаша слона који је још пре педесет милиона година напустио копно и заронио у воду променивши изглед и живот. Ноге копног цина временом су се претвориле у пераја, а дебела кожа оборужала се заштитним слојем масти. Воде које је морска крава одабрала за живот – сувише плитке за грабљивице, ајкуле и китове, и слане за остале непријатеље као што су крокодили – омогућиле су јој опстанак.

Тако су је, убеђени да о животињи која мирно

проводи живот не морају да брину и немају ништа ново да сазнају, научници занемарили и потиснули у заборав. Да су погрешили, схватили су тек недавно кад су се суочили с непобитним сазнањем да морска крава нестаје с лица Земље.

У страху да ће се изгубити једна животињска врста, научници су покренули бројна накнадна истраживања морске краве. А она су открила где се погрешило и шта се све пропустило.

Природњаци са Универзитета на Флориди, на челу са Роџером Рипом, професором и неуробиологом, учили су нешто што мења слику о морској крави.

Наиме, на ретке маље које избијају из дебеле коже на масивном телу животиње, до сада се није обраћала посебна

Хоће ли се наћи ново, мирно и топло приобаље за опстанак морских краве?

— РОЂАК СЛОНА

УВО ЖИВОТА

пажња. Сматране су траговима прошлости, баш као и кости прстију предњих удова у перајима и остаци коштаних задебљања задњих удова. Али, истраживачи са Флориде открили су да око 5000 маља, колико их има на кожи морске краве, игра значајну улогу у њеном животу. Налик на мачије бркове, који су орган чула додира, маље морске краве, распоређене по целој површини њеног великог тела, јединствен су орган чула слуха. Свака маља избија из кесице испуњене крвљу и „хвата“ покрете у води, чак и најслабије звучне таласе, који се као надражај нервним систе-

мом преносе до мозга, а с повишењем крвног притиска и осетљивост маља се повећава, тако да морска крава има најизоштреније чуло слуха у целом животињском царству. Слободно би се могло рећи да има највеће „уво“ од свих животиња.

Оборужана таквим чулом, ова животиња у прошлости је вероватно успела да избегне бројне опасности, али и да заваља научнике. Не знајући за њену преосетљивост на звук, која изазива несувисло кретање, они су је обележили као примитивну и неинтелигентну.

Али, Роџер Рип је открио и да морска крава има исте умне способности као и делфин, што је из основа изменило њихов суд.

Ипак, погрешна научна процена најмања је штета коју је морска крава могла да претрпи због свог „ува“, великог колико и њено тело. Обдарена њим као заштитом, сада због њега нестаје. Њен истанчани слух, преоптерећен звуцима све гушћег воденог саобраћаја, не води је више путем сигурности већ је збуњује, па на стотине морских краве стра-

да годишње само уз обале Флориде.

Да би томе стали на пут, научници ужурбано траже нова, мирнија станишта у којима би ове животиње могле да наставе живот, јер морске краве не опстају у заштићеним базенима. Надају се да ће рођак највећег копненог цина издржати до тада и да ће продужити своју ретку врсту ■

С. Д.

Налик на мачије бркове, који су орган чула додира, 5000 маља морске краве распоређених по целој површини њеног тела, јединствено су чуло слуха, најизоштреније у целом животињском царству. Оне су њена заштита и њена пошаст

изронила, вода се избацује под притиском. Има панорамску куполу у којој је стални притисак од једне атмосфере. Може да се спусти до 50 метара дубине и да изрони без тешкоћа с декомпресијом. Рођење може да траје два и по сата с једним батеријама, резерва ваздуха је за 36 сати, а троструки сигурносни систем аутоматски је изводи

1

ПОД МОРЕМ И НАД МОРЕМ

Збогом чамци, гуме за пливање, бицикли за воду и пераја. Сада је шик крстарити по мору мини-подморницом као што је „С-Quester“ холандског произвођача „U-Boat Worx“ (1). Дугачка је 3,5 метара, ради на струју, а њоме се управља џојстиком. Да би ова направа заронила, у једну комору испод пушта се да уђе вода, а да би

на површину воде. Једносед кошта 62.500, а двосед 94.500 евра.

Ако пожелите да се играте делфина, направљена је подморница делфин с два места (2): зарања до три метра, а онда излеће из воде правећи фигуре, док ви седите у панорамској кабини и џојстиком управљате перајама и педалама које управљају

репом. Овај делфин под водом јури 30 km/h. Предвиђено је да се необична подморница заинтересованима изнајмљује на плажама. А ако ипак највише волите свој стари добри кајак, ево возила које ће вам олакшати његово преношење: бицикл тандем с приколицом за пренос чамца стаје око 3700 евра (3) ■

3

2

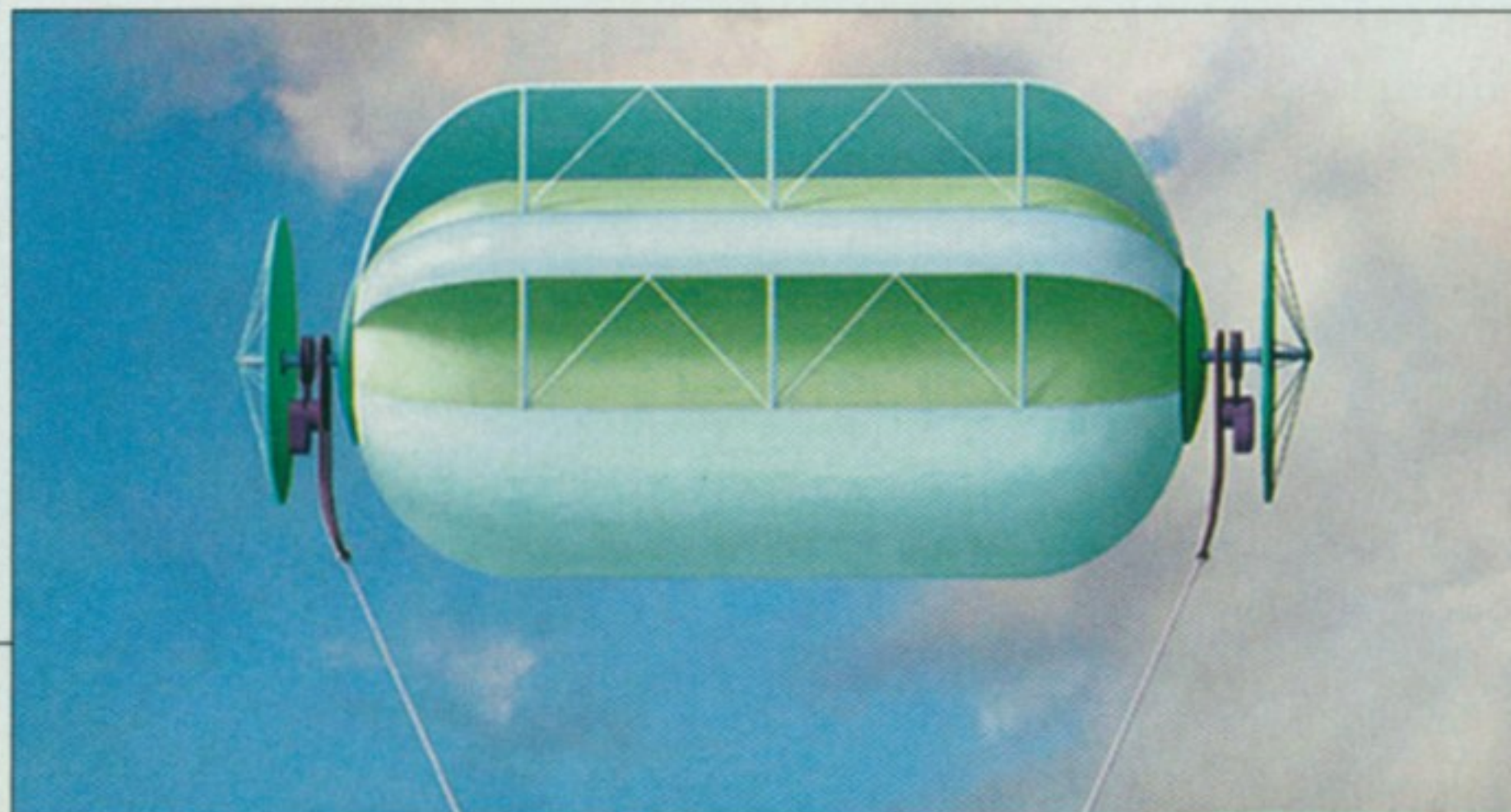

СТРУЈА ИЗ БАЛОНА

Марс је име једног балона који је напуњен хелијумом, налази се на 60 до 300 метара од земље и лови ветрове да би му се покретала турбина која производи струју. За тло је повезан каблом кроз који се преноси струја. Направа је намењена за снабдевање усамљених места или у случају неких природних непогода. Чак и кад нема ветра, овај балон користи струјања ваздуха шездесет

на великим висинама, а лако се напумпава, испумпава и преноси на друго место. Од наредне године у

продаји ће се наћи модели од 4 и 10 kW, који ће коштати од 18.000 до 37.000 евра ■

ПОДТИПНИ
ЗАБАВНИК
24. 8. 2007.

ИНТЕРНЕТ ШОПИНГ

Преко светске мреже може да се набави буквално све и свашта. На пример, већ за 16 евра може се добити тапија о поседовању четири хиљаде квадратних метара на Месечевој површини. Или, пак, резервисати лет у свемир „Вирџин галактиком“ на висини од 110 километара. Први туристички летови кренуће 2009. године по цени од 140.000 евра. Ко ипак жели да остане на овом тлу, може да купи острво. Чувени „Влади прајвит ајлендс“ има велику понуду разних острваца: на пример, Поркада од четири квадратна километра у Панамском заливу кошта 4,5 милиона долара.

Предузетничка машта нема граница, па је једна недеља у стилу Џејмса Бонда, са све вечером у Москви, јурњавом аутомобилима и апартманом у Монте Карлу, постала доступна и обичним смртницима. Неки сајтови имају маштовите понуде чије се цене крећу од неколико долара до готово невероватних бројки: за 200.000 долара може се приредити пријатељска фудбалска утакмица с професионалним судијама и бразилским фудбалским звездама, а за 35.000 да се подморницом оде у обилазак остатака брода „Титаник“ ■

СТЕРЕО У ТОРБИ

Захваљујући једном произвођачу торби с уграђеним звучницима, музика коју слушате преко CD, mp3 или мобилног телефона може да буде доступна и случајним пролазницима. Само појачајте тон... ■

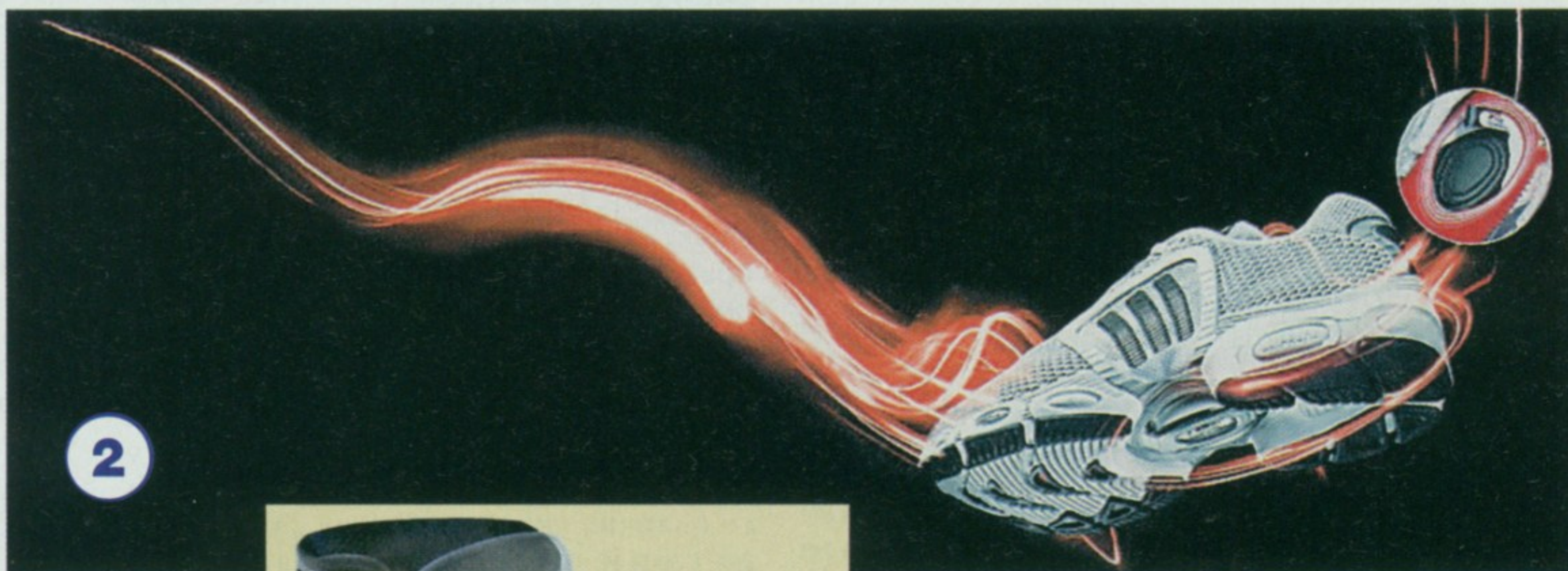
ЕЛЕКТРОБИКИНИ

Не треба губити време док се башкаримо на некој плажи. Тако мисли амерички дизајнер Ендрју Шнајдер који је смислио бикини покривен соларним ћелијама помоћу којих ћете напајати батерије за свој i-Pod. Једина мана је што у овом купаћем костиму не можете да се купате ■

НАУЧНОФАНТАСТИЧНА ОБУЋА

У инжењерским и медицинским лабораторијама стално се измишљају најчуднији материјали и облици да би обућа била што удобнија. На пример, људи често имају једно стопало веће од другог. Стручњаци предузећа „Тимберленд“ измислили су улошке и подметаче, па више неће бити невоља ове врсте (1). „Адидас“ је, пак, опремио

патике „адистар“ (2) и „полар“ разним сензорима који на рачунар бежично преносе податке о броју откуцаја срца, температури тела, пређеном путу. За озбиљног спортисту то је веома важно, али треба да издвоји 490 евра. А за оне који воле боравак на леду и снегу, ево најновијег улошка за чизме произвођача „Карибу“, који ће стопала сачувати од промрзлина и на 40 степени испод нуле. Начињене су од четири различита материјала, а њихова топлина коштаће вас 135 евра ■

З. М.

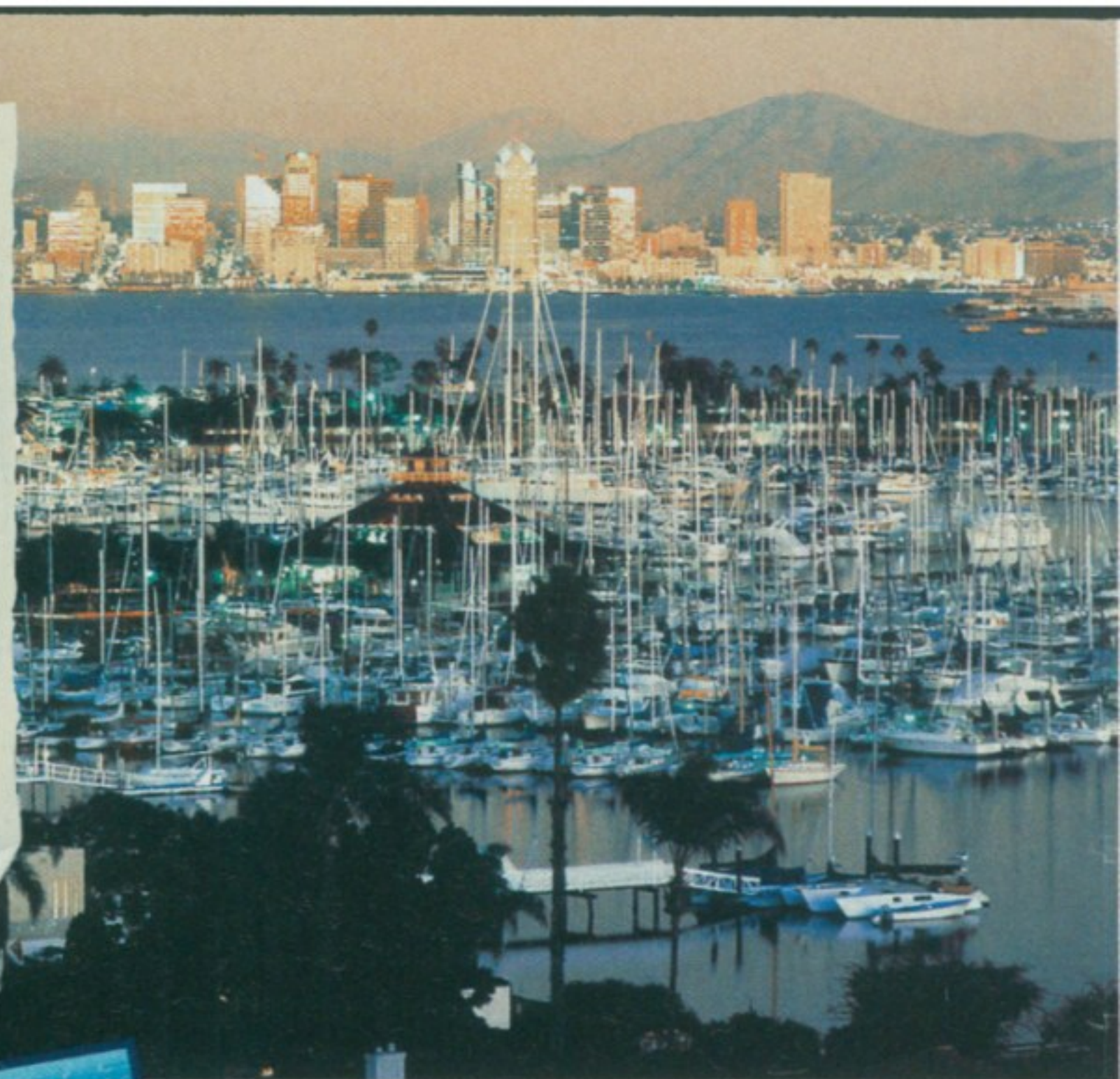
САН ДИЈЕГО У МИСЛИМА

Читамо „Забавник“ већ дуже време и чувамо све бројеве од 2004. године. Занима нас град

Сан Дијего, али о њему знамо мало тога па те молимо да нам испуниш жељу и објавиш фотографије и податке о том граду. Поздрав,

ЈЕЛЕНА ЈЕЧМЕНИЦА
МАГДАЛЕНА КРСТИЋ
Београд

Починио Јакоб, велики сам обожавао фудбал и „ФК Црвена звезда“. Имам 14 година и већ дуже време живим фудбалер и бивши звезда играч НЕМАЊА ВИДИЋ. Желео бих да нешто објави-
те о њему.

Унапред хвала.

ПЕТАР

Београд

ВИДА У ОДБРАНИ

Обожавалац сам фудбала и фудбалског клуба „Црвена звезда“. Имам четрнаест година и мој омиљени фудбалер је бивши „Звездин“ играч Немања Видић. Желео бих да сазнам нешто о њему. Унапред хвала!

ПЕТАР

поново вратио у „Звезду“. Три године био је капитен „Звездиног“ тима постигавши дванаест голова током 67 утакмица. Ипак, 2004. године придружио се руском прволигашу „Спартак“: уговор је вредео шест милиона евра. На свој захтев напустио је „Спартак“ и јануара 2006. године потписао уговор с „Манчестер јунајтедом“ за 7,2 милиона фунти и добио дрес с бројем петнаест, заигравши на месту одбрамбеног играча (штопера). Немања се одлично уклопио у екипу „Манчестера“, али је нажалост 31. марта 2007. године поломио кључну кост и готово месец дана био принуђен да мирује. После повреде први пут се појавио на стадиону „Сан Сиро“ маја 2007. године на утакмици против „Милана“. „Милан“ је победио, али је Видић ипак одлично играо. Заузврат, момци из „Манчестер јунајтеда“ славили су победу у Премијер лиги.

Немања важи за једног од најбољих одбрамбених играча у Европи. Навијачи га обожавају због његове воље, велике снаге и због тога што је јасно да и даље ужива у фудбалској игри. Лета 2006. године Немања Видић оженио се Аном Ивановић, студенткињом економије из Београда. Имају сина Луку. Иначе, другови из „Манчестер јунајтеда“ зову га Вида ■

Сан Дијего је град у југозападној Калифорнији (Сједињене Америчке Државе). По величини је други град у Калифорнији – обухвата површину од 963,6 квадратних километара, а, према попису из 2000. године, имао је око 1.250.000 становника – и осми у Сједињеним Америчким Државама. Основан је 16. јула 1769. године. Реч је о граду са занимљивом и богатом баштином, посебно кад је реч о трговини и пољопривреди. Налази се близу границе с Мексиком, тако да путеви ка Мексику, односно ка северном делу Калифорније и Аризони пролазе управо кроз Сан Дијего. За град је важна и лука која излази на Тихи океан. У заливу поред Сан Дијега налази се велики број рибарских бродова. Осим риболова и бродоградње, у Сан Дијегу развијена је и електронска и хемијска индустрија. Познате су и фабрике намештаја, хране, одеће, предмета од метала. У овом граду је и велика морнаричка база и центар за обуку војске.

Сан Дијего има веома пријатну климу, велике и простране пешчане плаже и бројне историјске споменике. Туристи га често посећују будући да пружа изванредне могућности за одмор током читаве године у низу најбољих хотела. Сан Дијего је седиште Државног универзитета Сан Дијега који је основан 1897. године као и огранак Калифорнијског (Сан Дијего) универзитета (1912). Културно средиште града налази се у Балбоа парку где је, између осталог, Уметнички музеј, Музеј спорта, зоолошки врт... У Сан Дијегу постоји и Музеј мора, Градско позориште, где током редовне концертне сезоне наступају Симфонијски оркестар Сан Дијега, Опера и Балет, а „Џек Марфи“ је највећи стадион за бејзбол. У старом делу града преовлађују живописне грађевине из 19. века.

У луку овог града упловио је 1542. године португалски морепловац Хуан Родригес Кабиљо и затекао урођенике који су себе називали кумији. Шездесет година касније, Себастијан Висканио, шпански морепловац, посетио је овај град и био њиме очаран. Дао му је име Сан Дијего де Алкала, по свецу кога је сматрао заштитником свог брода. Године 1769. отац Хуниперо Сера изабрао је Сан Дијего за седиште своје (католичке) мисије. Заједница се развијала око саме луке јер су почели да извозе своје производе у Нову Енглеску. Кад је до Сан Дијега изграђена железничка пруга, трговина је још више процветала. После Другог светског рата у овом граду смештене су и војне базе, као и одговарајућа војна индустрија ■

Почнимо са основним подацима. Немања Видић рођен је 21. октобра 1981. године у Ужицу. Висок је 189 центиметара и игра у „Манчестер јунајтеду“. Носи дрес број 15. Фудбал је почео да игра у омладинском клубу „Јединство“ из Ужица у осмој години. Затим је играо у „Слободи“, такође из родног града. Од 1996. до 2000. године био је играч „Црвене звезде“. Пре него што је 2006. године прешао у „Манчестер јунајтед“, играо је за московски „Спартак“.

Фудбал је почео да игра у седмој години са старијим братом Душаном. У осмој је већ био члан „Јединства“, а у дванаестој „Слободе“. Пре него што је навршио шеснаест година, Немања је већ потписао уговор о преласку у „Звездин“ подмладак. Кратко време играо је у првом тиму „Спартока“ из Суботице, да би се

шездесет два

И ТИ СЕ УСУЋУЈЕШ ДА МЕНЕ НАЗОВЕШ ОБОЈЕНИМ?!

На захтев читалаца употпуњујемо причу о Малколму Х који је написао песму објављену у „Забавнику“ број 2894, а коју смо ми насловили „Црн, бео, обојен“.

Познати црначки вођа рођен је 1925. године у Омахи, у америчкој држави Небраска, као Малколм Литл (Мали). Изузетно надарен и врло вредан ђак, основну школу завршио је као један од најбољих ученика. Међутим, кад му је омиљени професор рекао да „црнчуга као он“ може само да сања да ће постати познати адвокат, Малколм је изгубио занимање за даље школовање. Окренуо се криминалу – продаји дроге, коцкању и проституцији. Кад се из Њујорка преселио у Бостон, убрзо је ухапшен и 1946. године осуђен на седам година затвора. У тамници је „открио“ ислам и заинтересовао се за, како је схватио, подређен положај Афроамериканаца. Због доброг владања, пуштен је из затвора 1952. године, узео је ново презиме Х и започео ново животно поглавље.

Као један од најватренијих присталица заједнице познате као „Нација ислама“, Малколм је привукао велики број поклоника пророка Мухамеда. Ватрени говори у којима се залагао за бољи положај не само обојеног становништва САД и способност да барата медијима, створили су од њега једну од најтраженијих и најпопуларнијих личности. Неколико пута је избегао атентат, све док му, марта 1966. године, тројица убица нису дошла главе. О његовој судбини исписано је много страница, снимљено неколико филмова, али најбољу слику о животу Малколма Х направио је 1992. године чувени редитељ Спајк Ли.

У преводу наше новинарке Весне Софреновић поново објављујемо стихове песме „И ти се усуђујеш да мене назовеш обојеним?!“:

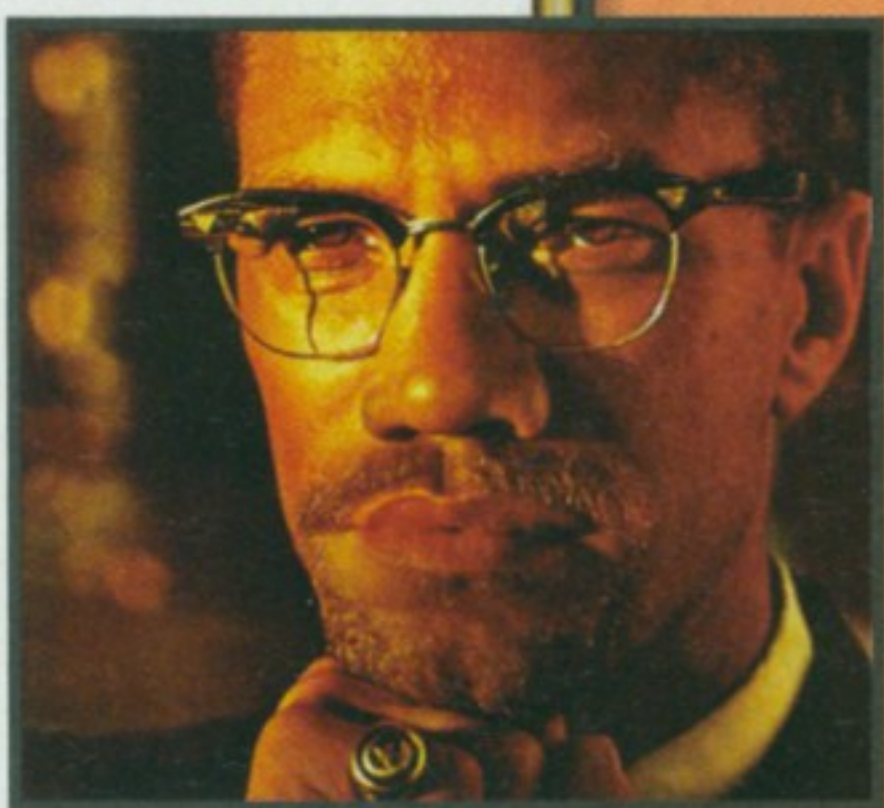
ДОПИСУЈТЕ СЕ, ЉУДИ!

Зовем се Марко Јанићијевић, рођен сам 23. септембра 1993. у Београду. Тренирам веслање, пливање и плес. Одличан сам ђак и обожавам да се дописујем. Волим да гледам филмове свих жанрова („Што више што боље I и II“, „Оушенс 11, 12 и 13“...) и волим музику како стару (Шакира, Бијонсе, Кристијана Агилера...) тако и домаћу (Бајага, Ђорђе Балашевић, Бора Чорба). Мрзим „Гранд“ и фудбал, живим за кошарку и ватерполо (Партизан). Обожавам астрономију. Пишиће! Марко Јанићијевић, Филипа Вишњића 39, 11080 оштина Земун (Београд)

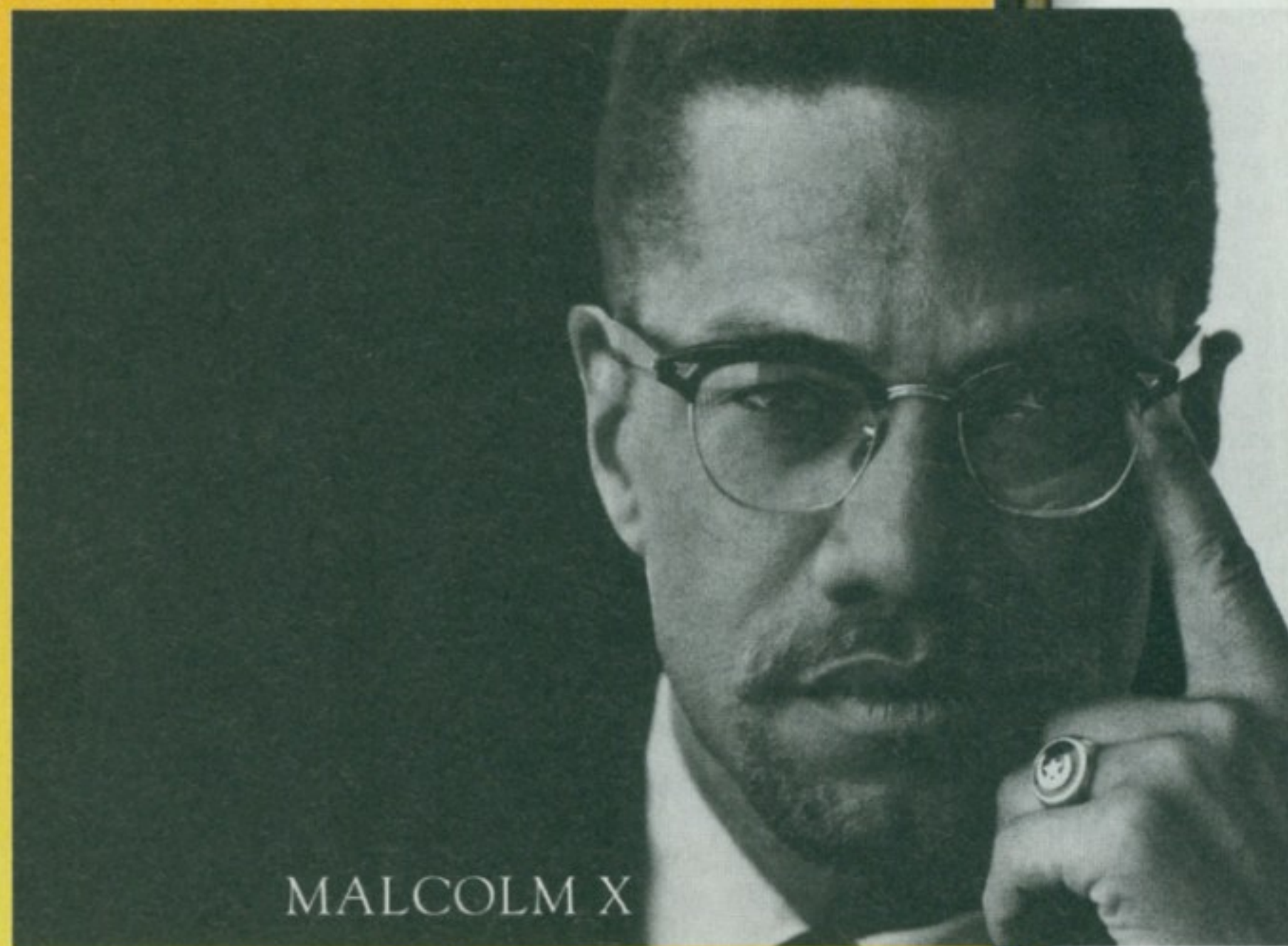
или

markojanicijevic1993@yahoo.com

Кад се родим, ја црн, кад одрасћеш – бео,
кад одрасћем, ја црн, кад си на хладноћи
кад сам на хладноћи, – љољавиш,
ја црн, кад си на сунцу
кад сам на сунцу, – љоцрвениш,
ја црн, кад си болесћан,
кад сам болесћан, зелен си,
ја црн, а кад умреш
кад умрем, ја црн. – љубичасћ.

А ти... И ти се усуђујеш
кад се родиш, да МЕНЕ назовеш
ружичасћ си, обојеним?!

КРИСТИНА ПОВРЕЂУЈЕ ПЕСМОМ

Да ли бисте
могли да
објавите
текст песме
„Hurt“

Кристине Агилере?
Унапред захвална

ДАНИЈЕЛА
Подгорица

HURT

*Seems like it was yesterday
when I saw your face
You told me how proud you
were but I walked away
If only I knew what I know
today...*

*I would hold you in my arms
I would take away the pain
Thank you for all you've
done
Forgive all your mistakes
There's nothing I wanna do*

*To hear your voice again.
Sometimes I want to call you
but I know you won't be
there.*

*I'm sorry for blaming you for
everything I just couldn't do
And I hurt myself by hating
you
Somedays I feel broke inside
but I won't admit
Sometimes I just want to hide
'cause it's you I miss
You know it's so hard to say
goodbye when it comes to
this.*

*Would you tell me I was
wrong?
Would you help me
understand?
Are you looking down upon
me?
Are you proud of who I am?
There's nothing I want to
do...
To have just one more
chance
To look into your eyes and
see you looking back.*

*I'm sorry for blaming you for
everything I just couldn't do*

*And I've had myself
If I had just one more day, I
would tell you how much
that
I've missed you since you've
been away.*

*Oh, it's dangerous
It's so I'm afraid to try to turn
back time.*

*I'm sorry for blaming you for
everything I just couldn't do
And I've had myself.*

By hurting you.

О МАНГАМА НИКАД ДОСТА

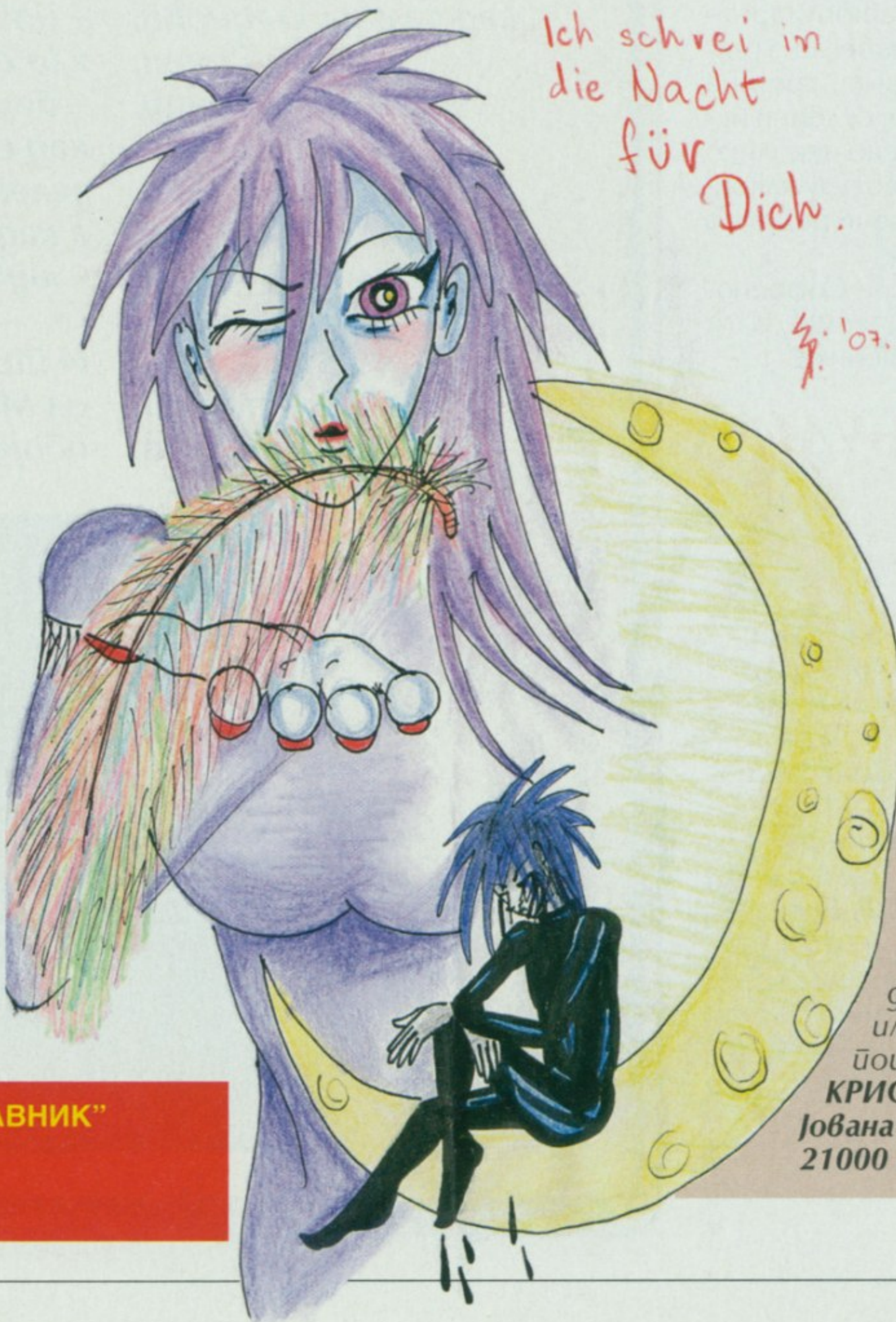

Веома ми се
допао текст
о мангама,
па вас

молим да напишете кад
је настао „Наруто“,
култни серијал.

ДУШИЦА
Нови Сад

Познати манга серијал, који је написао и илустровао Јапанац Масаши Кишимото, назван је по главном лику Наруту Узумакију, изузетно маштовитом и домишљатом тинејџеру нинџи око кога се, из наставка у наставак, окупља све више занимљивих ликова. Овај стрип први пут је објављен 1999. године у че-

трдесет трећем броју популарног јапанског стрипског часописа „Шонен џамп“. Кад је објављен тридесет шести наставак, стрип је продат у седамдесет један милион примерака. Као анимирани филм, „Наруто“ се појавио на јапанској телевизији октобра 2002. године. Овај серијал доживео је велику популарност у свету, посебно у Америци.

Душице, јасно нам је да си велики поклоник манга стрипова, али и „Забавника“ јер, како нам кажеш уз илустрацију из „Нарута“, на нас мислиш и ноћу, док црташ ■

ДОПИСУЈТЕ СЕ, ЉУДИ!

Хао, „Забавнице“, зовем се Кристина и имам 11 година. Живим у Новом Саду, ученица сам Основне школе „Косића Трифковић“ (Нови Сад) и одличан сам ђак. Волим да читам књиге. Ко са мном има нешто заједничко, нек ми пошаље неко писамце.

КРИСТИНА НИКОЛИЋ

Јована Цвијића 38
21000 Нови Сад

КО ЧИТА „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“
ТАЈ И ЗНА
РЕШЕЊА:

1б; 2а; 3а; 4в; 5в; 6б; 7а; 8а; 9б

шездесет четири

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
24. 8. 2007.

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

РЕШЕЊА

1. НАСТАВИТЕ НИЗ!

Низ наставља фигура В (црна куглица ротира за по једно место у смеру казаљке на сату, а бела куглица ротира у супротном смеру за по једно место) ■

2. ТАЧНА ЈЕДНАКОСТ

- a) $((1+2) \times 3 - 4) : 5 + 6 : 7 = 1$
b) $((1+2) : 3) \times 4 + 5 + 6 - 7 : 8 = 1$
c) $((1 \times 2) + 3 + 4 - 5 + 6 + 7 - 8) : 9 = 1$

3. ПРЕВОЗ УЧЕНИКА

Нека је x број аутобуса са 36 седишта, а y са 24 седишта. Тада је $36x + 24y = 528$ и $x + y = 18$, те је лако израчунати да је $x = 8$, односно да је то број аутобуса са 36 седишта ■

4. КОЈЕ СЛОВО НЕДОСТАЈЕ?

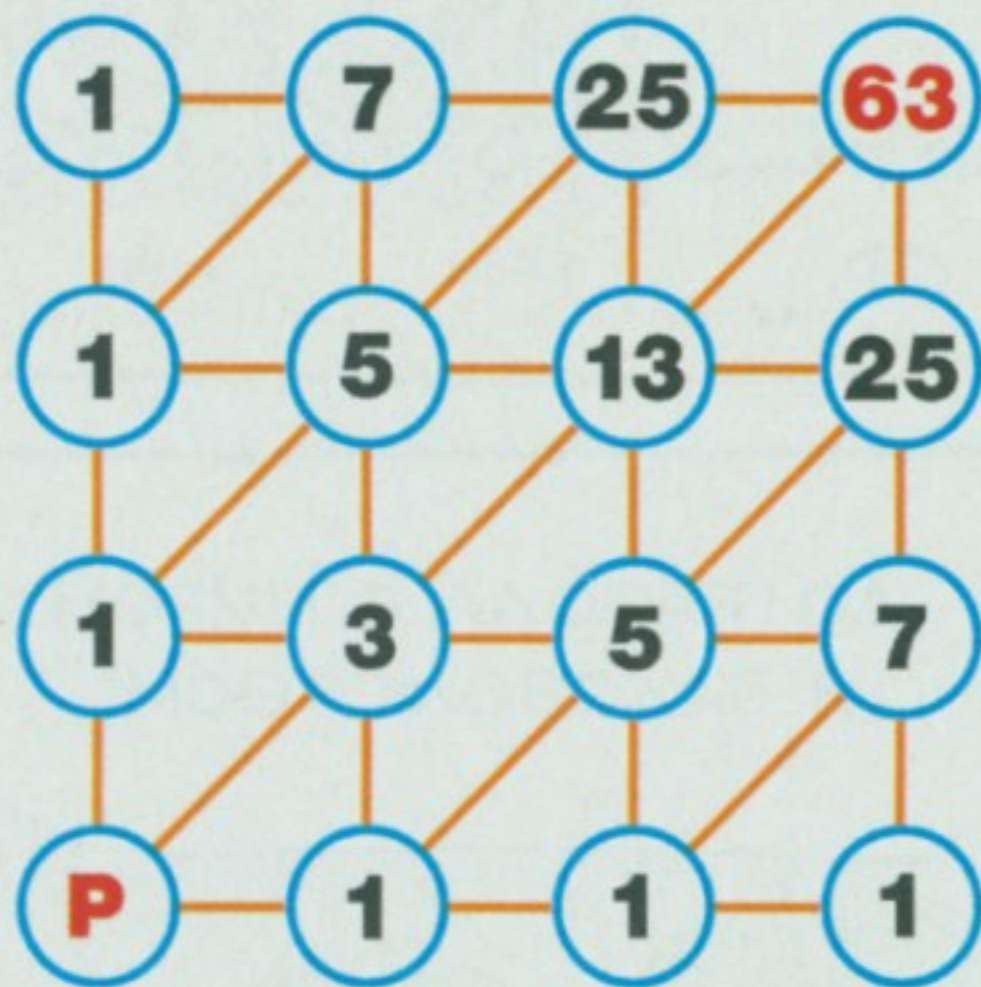
Недостаје слово L – ако сваком слову придружите редни број абecedног распореда, збир бројева у сваком реду (колони) и дијагоналама износи 34 ■

5. ЛАВ, ВУК И ПАС

$x/2 + x/3 + x/6 = 1$, одатле је $x = 1$, значи, за 1 сат заједно ће појести овцу ■

6. ПАУК И МУВА

Ако паук крене из почетне тачке према северу или истоку, он може да одабере по један пут, па у одговарајуће кружиће прве врсте и прве колоне упишите број 1 (као на слици). Посматрајте даље преостале тачке у другој колони. До прве од њих постоје три пута (исток, север, североисток), па у одговарајуће поље упишите број 3. Закључујући на исти начин, у преостала поља можете уписати одговарајуће бројеве, те ће у последње тражено поље бити уписан број 63, што значи да је то број различитих путева од поља Р до поља М ■

7. ТРИ БАЛЕРИНЕ

Ана је у плавој, Вера у црвеној, а Каћа у белој хаљини ■

8. ТАЧАН БРОЈ

3	8	+	1	19
+	:	+	=	
12	12	12	12	
:	+	-	+	
5	9	6	2	
x	7	-	+	4
		:		

9. ПРЕВОЗ ТЕРЕТА

Нека се на било који камион произвољним редом стављају сандуци све док је могуће, а да тежина утоварених сандука није већа од 3 тоне. Како је тежина сваког сандука мања од 1 тоне, на камион ће бити натоварено више од 2 тоне робе. Одатле следи да 5 камиона носивости од по 3 тоне могу пребацити 10 тона терета ■

10. НАВИЈАЧИ

Сада „Звезда” има 1 навијача више ■

11. ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ МАТЕМАТИКЕ
Нека је ученик добро решио n задатака, односно да није тачно решио $10 - n$. Како је добио укупно 26 поена, можемо закључити да је $5n - 3(10 - n) = 26$, одатле је $n = 7$. Значи, такмичар је добро решио 7 задатака ■

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Бир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941); год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)-... - Београд : Политика Магазини, 1939-1941; 1952- (Београд : Политика АД). - 30 см

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

АНАГРАМ С ХИПОДРОМА

Галопска трка ■

АНАГРАМНА ЗАВРЗЛАМА

„Градови и химере”, „Везир и његов слон”, „Дервиш и смрт”, „Папрат и ватра”, „Светислав и Милева”, „Љиљан и оморика”, „Шест вукова и један реп” ■

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ

Атлетика, раж, алас, мр, сви, ф, Стоун, ла, Тац Махал, Опс, морнар, рит, туткало, капак, рт, стена, чамац, ч, Кери Грант, те, аланин, алока, р, тетак, трасанти, Ида, сонант, ток ■

ХАОС УКРШТЕНИЦА

Море тишине, анатом, Нет, Сони Листон, Тл, катар, а, итератив, Шкот, тигар, комасирати ■

ГЕОГРАФСКА ОСМОСМЕРКА

Онтарио, Титикака ■

ИЗБАЦИТЕ УЉЕЗА!

Берза (од овог појма анаграмирањем се могу добити називи и биљке и животиње – бреза, зебра. Све остало су анаграми биљака – трава, божур, палма, леска, храст) ■

КРИПТОГРАМ

Бак (узимају се прва слова презимена аутора наведених дела: Памук, Елиот, Ролан, Луис, Буњин, Андрић, Киплинг) ■

С. Б.

ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

БРОЈ 2898

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника” изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић

Заменик генералног

директора Вернер Херић

Директор Матијас Вајмер

Главни и одговорни

уредник Зефирино Граси

Издаје

ПОЛИТИКА Магазини ДОО

Штампа

ПОЛИТИКА АД

Графички уредник

Горан Војиновић

Редакција

Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Петар Милатовић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција

Бранислав Вукомановић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тиљев

Секретаријат

Зорица Филиповић

Редакција

„ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК”
Македонска 29
11001 Београд, П. факс 124

Телефони

330-1452; 330-1456

секретаријат

330-1454

техничка редакција

3373-111

центра

330-1617

претплата

Македонска 29, 3373-349

Општински сектор

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.

6 месеци 2.317,00 дин.

Текући рачун код Комерцијалне банке

АД Београд: 205-97096-91

Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK

АД Београд је: 265-1100310005857-35

Претплату слати уз обавезну назнаку:

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ

„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК”.

Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полуподешња/возом: 109 EUR или противвредност

осталих валута. Полуподешња/авионом: I група –

Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка:

126 EUR. III група – Америка – Аустралија:

132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR

(или противвредност осталих валута)

за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM MAIN DE: DEUTDEFF

Korisnička banka: 100 9363029 0000

RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd

SWIFT CODE: RZBSRSBG

Korisnik: RS3526510000002543779

POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II DRESDNER BANK AG Frankfurt am Main,

Germany SWIFT CODE: DRESDEFF

Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA

AD, Beograd, Sv. Save 14

Serbia

SWIFT - BIC: KOBRBSBGXXX

Korisnik: RS35205002000984500033

POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd

Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:

Претплата на лист Забавник

Копију уплате и адресу послати на:

ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines

– 11000 Београд,

Булевар деспота Стефана 24/1,

Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu

Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

НАСЛОВНА СТРАНА

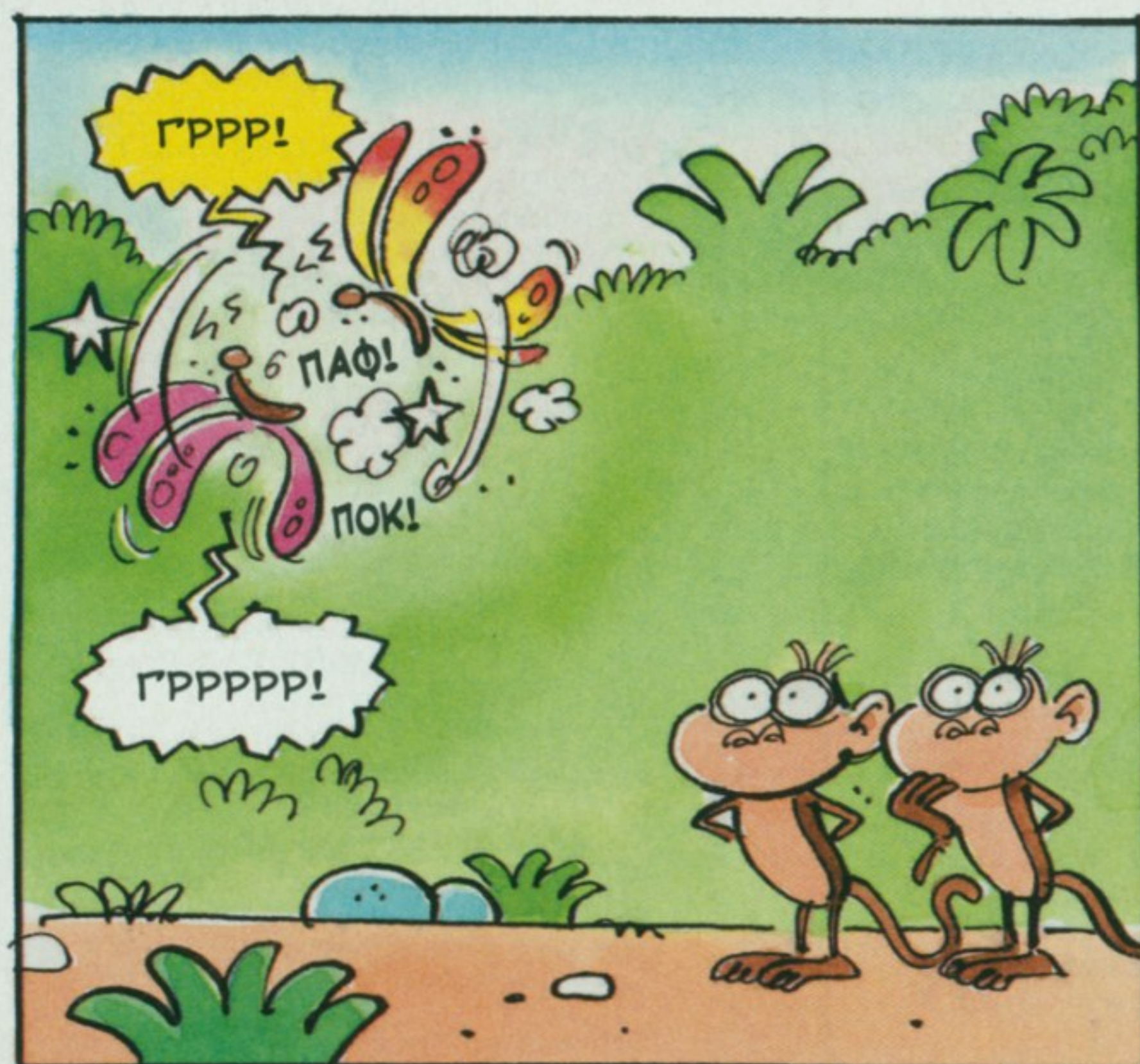
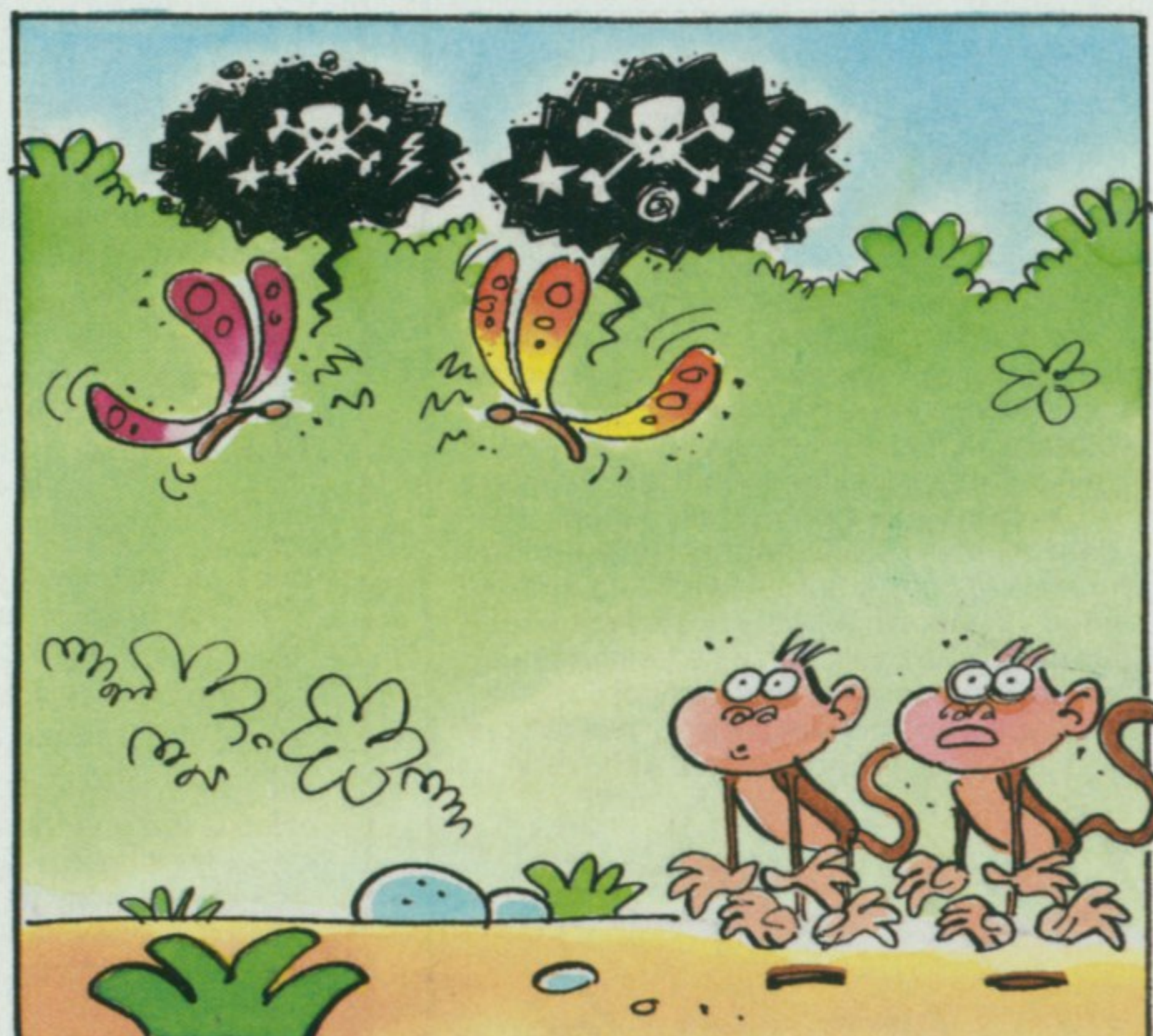
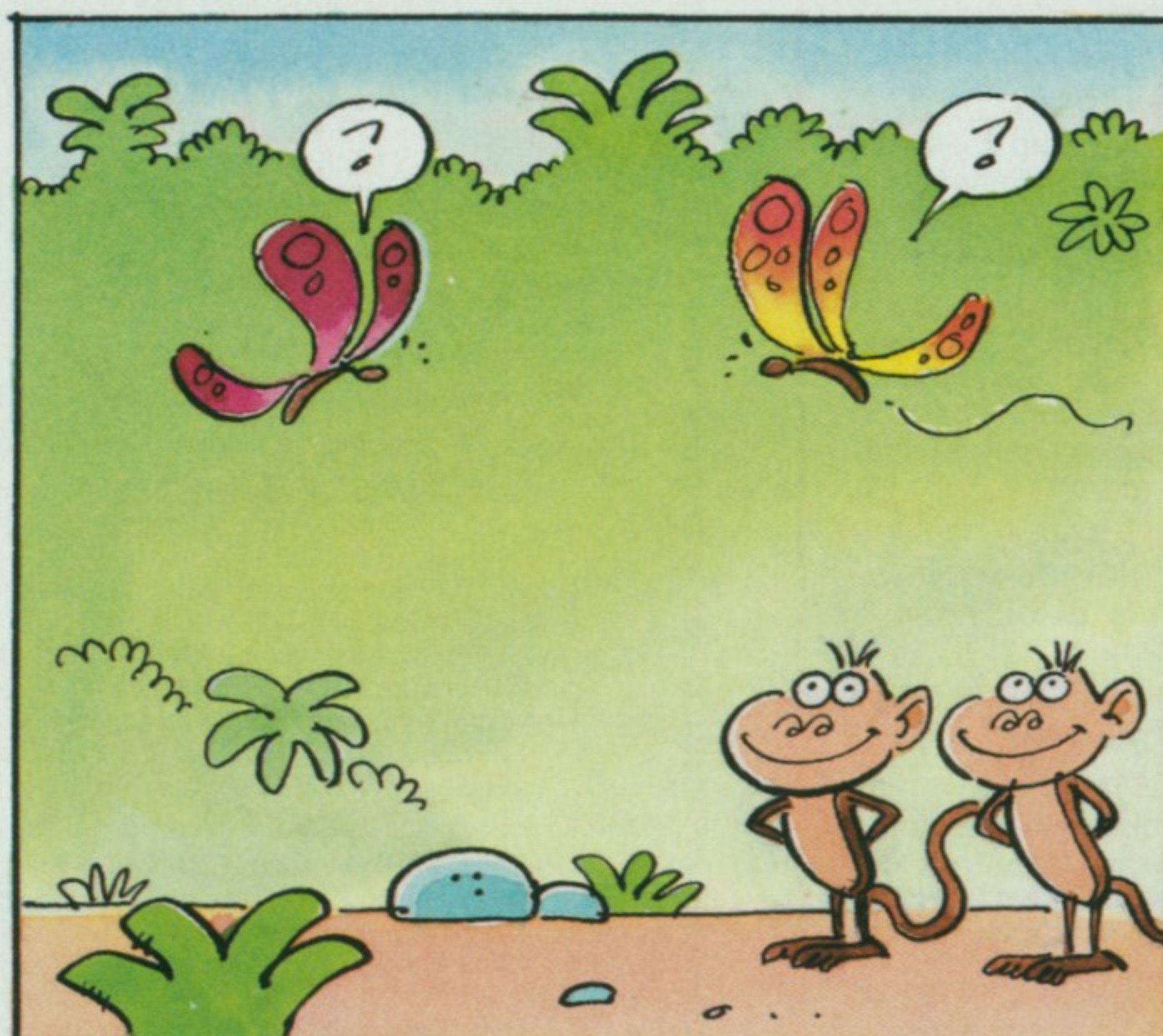
ДОБРОСАВ БОБ ЖИВКОВИЋ

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

24. 8. 2007.

шездесет пет

РЕКЛИСУ © ГРАДУ

1.

Људи се сливају у градове да би њу живели; осћају једни поред других да би живели њисћојним живошом.

Аристотел
грчки филозоф
(384–322. пре н. е)

2.

Градови су њонори људске врсће.
Жан-Жак Русо

француски
филозоф и писац
(1712–1778)

После много векова, кад ѡрашина ѡкрије градове, сасвим сам сигуран да ће нас ѡамѡиѡи не ѡ ѡбедама или ѡразима, усѡесима или неусѡесима, већ ѡ доѡриносу који смо осѡавили у сѡварању људског духа.

Џон Фицѡералд Кенеди
35. председник САД
(1961–1963)

3.

Срећа је кад човек има велику ѡородицу с којом је ѡрисан и коју воли, али која живи – у суседном граду.

Џорѡ Бернс
амерички комичар
(1896–1996)

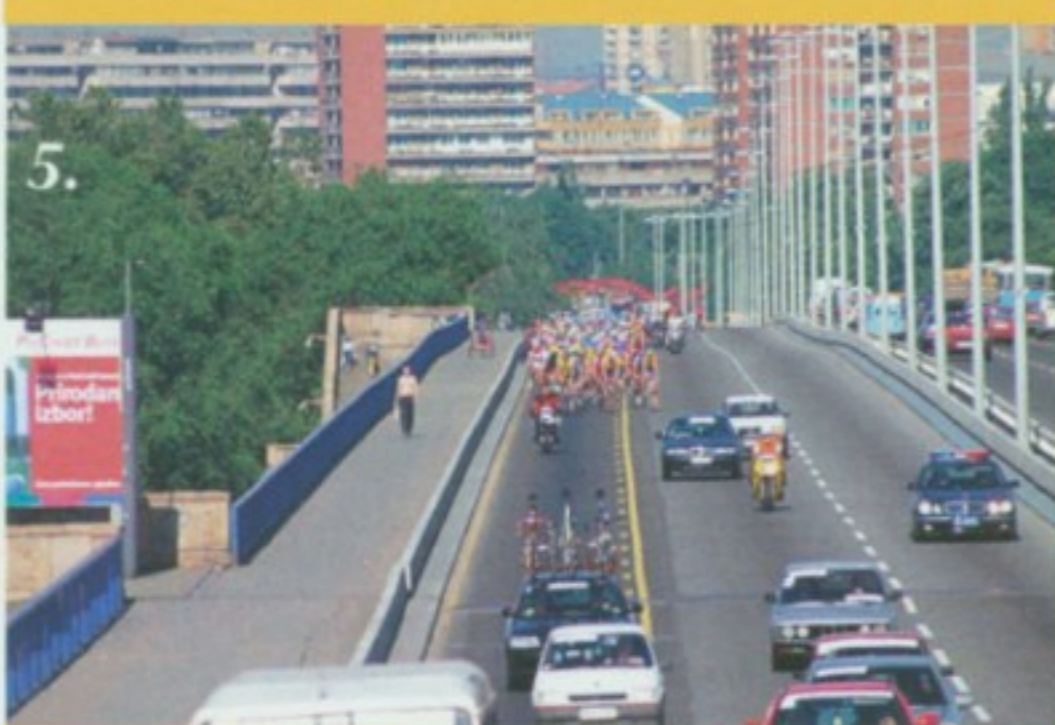
4.

Велики је онај град у коме живе велики људи.

Волт Витман
амерички песник
(1819–1892)

5.

Уколико желиш да будеш ѡзнаѡ, а немаш знања, живи у селу; имаш ли знања, а не желиш да будеш ѡзнаѡ, живи у граду.

Чарлс Калѡб Колтон
енглески писац
(1780–1832)

6.

Васиона је заѡраво један ѡиновски град исѡуњен драгим особама било да су људи или божансѡва, које је ѡприрода уѡуѡила једне на друге.

Епиктет
грчки филозоф
(55–135)

Један ѡолиѡичар у ѡпородици, можда чак и у чиѡавом граду, сасвим је довољан.

Марко Тулије Цицерон
римски писац
и државник
(106–43. пре н. е)

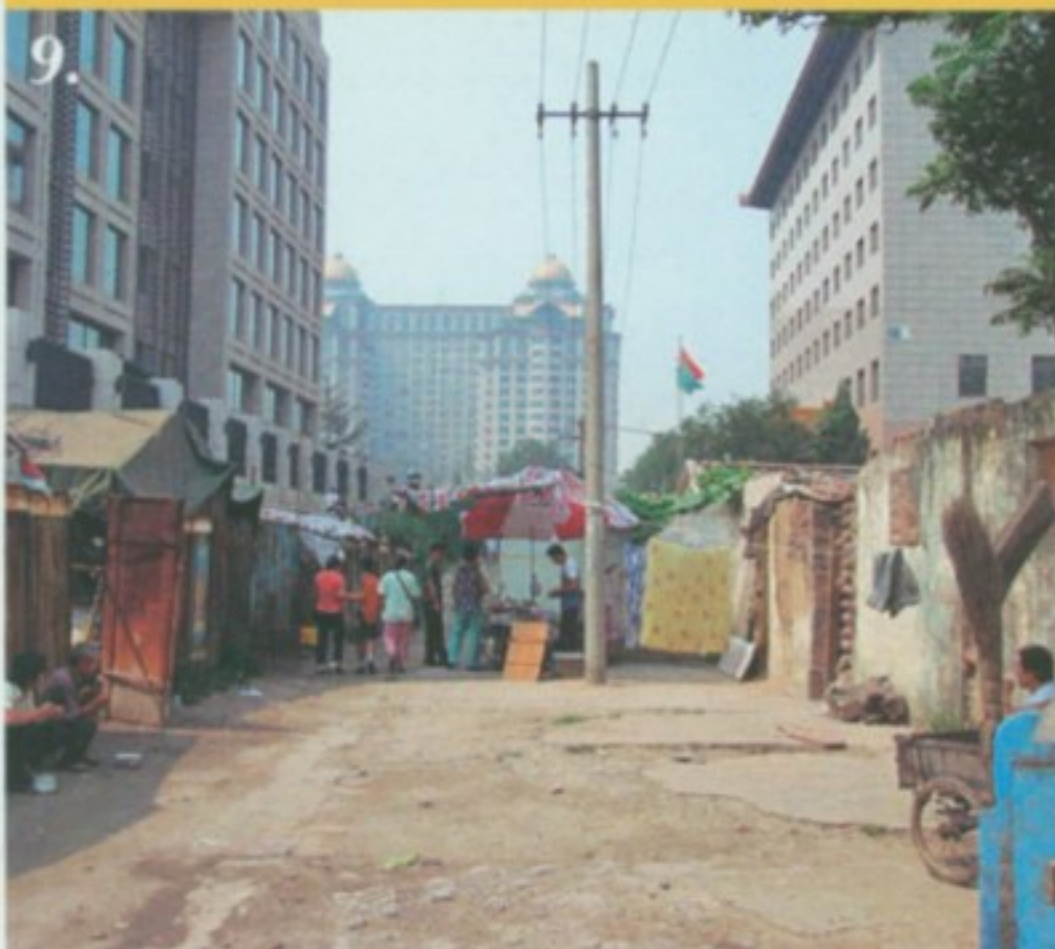
7.

У очима човека који се бави ѡродајом некреѡнина, најскуѡли део града је баш онај у коме се налази сѡан или кућа коју ѡреба да ѡрода.

Вил Роѡерс
амерички комичар
(1879–1935)

9.

Свеѡ је ѡако ѡусѡо месѡо уколико о њему размиѡамо само као о ѡланинама, рекама, градовима... Међуѡим, ако на разним сѡранама знамо људе који мисле и осећају слично као и ми, онда земља ѡосѡаје насѡањена башѡа.

Јохан Волфганг фон Гете
немачки књижевник
(1749–1832)

10.

Пиѡер Бројгел Сѡарију
– „Вавилонска кула”

1. Дубаи
2. Каиро
3. Мексико
4. Београд
5. Ниш

6. Њујорк
7. Крагујевац
8. Оѡава
9. Пекинг
10. Абу Даби

Шездесет седам

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD GARFIELD

